

planinski vestnik 10¹⁹⁷¹

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXI

Ing. Pavle Šegula	Tiskovna konferenca ob vrnitvi 3. JAOH	453
Ing. Pavle Šegula	Zvonetu Koflerju	455
Marijan Lipovšek	Na odročnih potih	458
Marička Horvat	Božje police	462
Mitja Košir	Dva dni na gori	467
Danilo Cedilnik	Kamen s Kismikhana	472
Borut Korun	Izgubljena na Etni	475
Jože Rožič	Adaj-Hoh 4405 m	477
Ing. Igor Šolinc	Vojak na Velebitu	479
Marijan Breclj	Vipavska simfonija	481
Ludvik Zorzut	V njih zrcali se podoba naša	483
	Društvene novice	487
	Alpinistične novice	493
	Varstvo narave	496
	Iz planinske literature	497
	Razgled po svetu	498

Naslovna stran: Annapurna Himal (z leve Južni vrh Annapurna 7195 m), Annapurna I (8078 m) in Annapurna III (7577 m) – Foto A. Kunaver

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 501-8-5/1, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 50 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 68 din (4,5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

TISKOVNA KONFERENCA OB VRNITVI 3. JAOH

ING. PAVLE ŠEGULA

Tiskovne konference smo prirejali skoro vselej, ko so se vračale odprave, po navadi so se jih udeležili vsi člani odprave pa še številni člani UO PZS in sodelavci komisije za propagando, komisije za alpinizem in seveda komisije za odprave v tuja gorstva. Ob vrnitvi 3. JAOH je bila zavoljo tabora jugoslovanskih planincev na Kopaoniku bera članov UO bolj revna, najhujše pri vsem tem pa je bilo to, da je odpravo dobesedno predstavljal samo njen vodja dr. Ivo Valič, medtem ko je bilo osem članov še na poti v domovino in je deveti član, pokojni Zvone Kofler v rodni Mojstrani nastopil ure končnega slovesa.

Iva so nesreča in vse tisočere skrbi, ki so se z njo rodile, pošteno utrudile, vendar nam je uspel izčrpno povedati, kako se je odprava odpravljala na pot, kako je prišla v Islamabad, se prebila pod vznožje Konjske podkve (Istor-o-Nal) in na njen vrh. O marsičem smo že čitali in poslušali v oddajah RTV Ljubljana. Bilo bi odveč vse to ponavljati nepopolno in površno, saj bodo vodja in člani odprave o vsem še izčrpno pisali v našem glasilu.

So pa nekatere stvari, o katerih vendarle lahko napišemo nekaj vrstic, še preden se oglase očitvidci s svojimi doživetji.

Tegobe in lepote potovanja z avtomobili so znane: vročina, prah, mraz ponoči, kamele, radovedneži in tatovi, vmes obilo fotografiranja, popravljanja vozil in krpanja zračnic.

Vesela srečanja s prijaznimi diplomati. Darežljiva gesta rojakov iz Hidromontaže, ki so z zbranimi sredstvi omogočili charterski polet v Chitral. Dr. Valiču se je videlo, da ne gre samo za tehnično stran dogodka, za tisto bogato darilo. On in njegovi tovariši so bili ganjeni zavoljo občutka povezanosti, ki so ga doživeli v tako izvirni obliki, daleč od doma. Kdor je že kdaj hodil po svetu, osamel med tujci, ve, kaj pomeni tako spontano dejanje.

Odprava zahteva marsikaj, a vse je nekako poteklo brez hujših sitnosti in še posebno brez zastojev. V družbi zveznega oficirja, z jeepi, konji in nosači so se do 21. maja prebili do vznožja Istor-o-Nala in postavili bazni tabor (4500 m). Dva dni kasneje stoji tabor 1 5300 m visoko, po urejanju in odpočitku pa 30. maja že tabor 2 v višini 5800 m, 4. junija pa tabor 3, že visoko blizu vrha 6600 m.

Peti junij je bil dan uspeha, Kofler in Ažman sta bila na vrhu Istor-o-Nala, 7398 m, kamor sta prišla po prvenstveni smeri, tako da vzpon ni bil zgolj ponovitev španske smeri.

Povratak z vrha šteje gotovo med najbolj dramatične v zgodovini naših odprav. Po uspehu in vrhu sta sestopajoča Janko in Zvone zdrsula po izredno strmem pobočju in se ustavila precej nižje, na srečo nepoškodovana. Izguba sončnih zaščitnih

naočnikov je Janka zavoljo bleščave prizadela na očeh, celotna nezgoda pa je za par dni polno zaposlila vse člane odprave, da so do 10. junija srečno sestopili do baze. Lahko rečemo, da je bila to prva reševalna akcija naših alpinistov v takih višinah in v takem svetu. Akcijo so srečno izpeljali, čeprav jim je prav tedaj zagodlo še vreme s snežnimi meteži in hudim mrazom.

Stvar je nedvomno hudo poučna in nam bodo o njej izčrpnije poročali vodja odprave in tovariši. Poučno bo za vsakogar, ki odhaja z odpravo na visoke gore in mora imeti stalno pred očmi vse posledice enega samega napačnega koraka.

Iz besed dr. Iva Valiča smo razbrali, da je v pakistanskih gorah in zlasti v Karakorumu še nešteto gora, ki čakajo na obiskovalce. Kdo bodo tisti, ki jim bo dano obiskati ta svetišča snega, ledu in višin? Tega ne vemo, saj pravi Ivo, od uradnikov v Pakistanu ne zveš ničesar. »Nasmešek na ustih, za katerim ne veš, kaj se skriva«, to je bila še najboljša oznaka srečanja z uradnikom Pakistana. Vzhodnjaki imajo več sreče, mi manj, sicer pa človek doživlja tudi presenečenja.

Silna strogost, kar zadeva filme. Vse je treba oddati oblastem, ki vrnejo tisto, kar jim je prav, lahko pa tudi vse obdrže.

Po drugi strani zopet nasprotje. Po začetnih ceremonijah je odprava oproščena dodatnih dovoljenj in postopkov.

Dogovori s Karakorum Clubom niso rodila nobenih sadov. Odprava bi bila na našo pobudo lahko mešana jugoslovansko-pakistanska. A oblasti pravijo: »Kaj bi tisto, saj imate alpinista, mladega zveznega oficirja«. A kaj bi z njim, mož je navajen na karte, gore mu ne pomenijo ničesar, ne privlačijo ga, zanje nima odprte duše kot naš človek, ki ga vleče na vrhove. Zato je muhast, zdaj dovoli fotografirati, pa spet ne, morda se boji, da bodo čudni gostje po svoje in narobe razlagali revščino, ki jo srečujejo v tem lepem koncu sveta.

Pomenki so tekli še in še, ustavili so se tudi ob nezgodi na cesti v Afganistanu, ki je odpravo prizadela z nenadomestljivo izgubo in vzela življenje enemu od osvajačev vrha, Zvonetu Koflerju.

Spet se je z vso težo in veljavo uresničilo geslo ruskih alpinistov: »Čestitamo si šele potem, ko smo spet na varnem v dolini«, in bi se mu za našo odpravo moralo dodati še »in ko avtomobilske ključke vtaknemo v žep ob snidenju z domačimi«.

Odprava v Hindukuš je končana, njene akcije pa še teko: Loterija, fantje pišejo poročila in zbirajo fotografije. Pisarimo na ambasade, vračamo v stiski izposojena poso-

Dr. Ivo Valič, vodja III. jugoslovanske alpinistične odprave v Hindukuš

Foto ing. P. Segala

jila, prosimo pakistanske predstavnike, da nam kmalu pošljejo filme, pripravljajo članke.

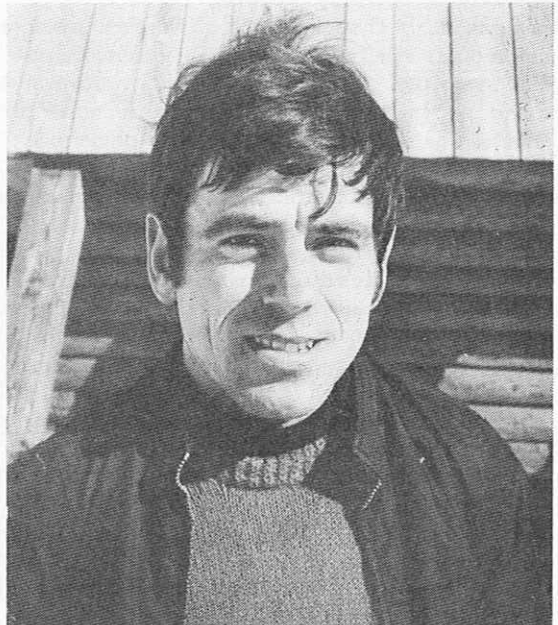
Obljubili so, da bodo to storili v najkrajšem času, prej kot vse dosedanje odprave. Odprava je preteklost, prinesla nam je nov vrh v Hindukušu, zahtevala prvo žrtev med odpravarji.

V teku pa so priprave za nov podvig, pred durmi je 4. JAHO, članom naše 3. JAOH pa iskreno čestitamo k doseženemu uspehu.

ZVONETU KOFLERJU

1. Njegovo življenje

Z veseljem sprejemam ponudbo za udeležbo na odpravi AO Kranj, je napisal 17. 9. 1969 v svojem pismu Janez Kofler, ki je bil bolj poznan pod imenom Zvone, med ožjimi prijatelji pa kot Zvonar. »Mislim, da bi bil z drugimi vred kos zahtevam, ki jih nalaga predvidena odprava. Do sedaj nisem imel posebnih težav v zvezi z opravljenimi vzponi. Prilagoditi bi se upal tudi večji višini in skrajnim težavam.« – Vabila je bil izredno vesel in ponosen je bil, da je bil izbran za člana 3. JAOH. Njegov življenjepis: Rodil se je 2. 11. 1944 v Mojstrani, v sedemčlanski delavski družini, ki jo je oče kot železničar težko preživiljal s svojim skromnim zaslužkom. Po dokončani osnovni šoli se je v Mojstrani izučil za mizarja. Po prerani očetovi smrti je s svojim zaslužkom pomagal materi pri vzdrževanju družine. Že v otroških letih je čutil nagnjenje do gora in obhodil vrhove okrog doma. Poizkušal se je tudi v skalah, tako na skrivaj. Triglav in druge zahtevnejše vrhove je začel obiskovati s 13. letom, ko je l. 1960 postal član PD Dovje–Mojstrana. Po vpisu v alpinistični odsek l. 1964, se je kot pripravnik najprej poizkušal v lažjih plezalnih smereh pod vodstvom članov v odseku. V letu 1966 je pričel z intenzivnim plezanjem. To leto so sledile ponovitve težjih smeri v triglavski severni steni in Stenarju, v Debeli peči in

Zahodnih Julijcih. To leto je bil sprejet tudi v GRS. V letu 1967 so bili med vzponi tudi že prvenstveni in začel je s sistematično »obdelavo« vseh smeri v Steni in v stenah okrog Vrat. V l. 1968 se je udeležil odprave v Tri Cine in Mt. Blanc. Leta 1969 je preplezal prvenstveno v Sfingi in ponovil najtežje smeri v Steni in v Travniku. Ponovno se je udeležil odprave v Dolomite in v švicarske Alpe, kjer pa v Eigerju zaradi slabega vremena ni imel sreče, čeprav so imeli za seboj že 1000 m stene. Najpomembnejši njegovi vzponi v zadnjih letih so bili: prva ponovitev severnega stebra v Stenarju, tretja ponovitev »direktne« na Črni graben v Steni, Peternelova smer s Čopovim stebrom v Steni v enem dnevu, mojstranška direttissima v Stenarju, prvenstvena superdirettissima v Veliki Cini, Raz cortinskih veveric, največja streha in švicarska direttissima – obe v Zahodni Cini, tretja ponovitev ljubljanske smeri v Steni, prvenstvena v Sfingi, Aschenbrennerjeva smer z varianto v Travniku in Walkerjev steber v Grand Jorasses.

Po teh vzponih sta sledila l. 1970 še dva omembe vredna: Bonattijeva v Grand Capucinu ter prva letna ponovitev Mrtvaškega prta v Grand Jorasses. In kot teh dveh ni zapisanih v življenjepis, tako tudi ni zapisano: 5. junija, l. 1971 Istor-o-Nal, glavni vrh, 7398 m, v pakistanskem Hindukušu, drugi vzpon na ta vrh, toda po novi, jugoslovanski direttissimi. Niti ni zapisano, da je »to zelo lepa smer«, kot je sam rekel, niti kakšen je bil njegov delež pri tem! Člani odprave vemo, kako čudovitega prijatelja in tovariša smo 1. julija pustili v daljnem Afganistanu.

Dr. Ivo Valič

2. Slovo ob grobu

Zdi se mi, kot da bi bilo včeraj, ko smo si ob odhodu odprave zaželeli uspeh na visoki gori v daljnem Hindukušu.

Naše želje in pričakovanja so se uresničila. Vso našo planinsko srenjo je pred kratkim vzradostilo sporočilo, da sta ti in tovariš iz tvojega rodnega kraja kot konica odprave dosegla cilj, okrog katerega gospodarijo vetrovi in viharji in kamor le redkokdaj lahko pride tudi človek.

Tisti, ki smo bili bolj neučakani, smo si tistikrat oddahnili. Najtežje je bilo opravljeno, lahko smo si dovolili razkošje in začeli šteti dneve, ki so nas še ločili od snidenja z vami pod preljubimi gorenjskimi gorami.

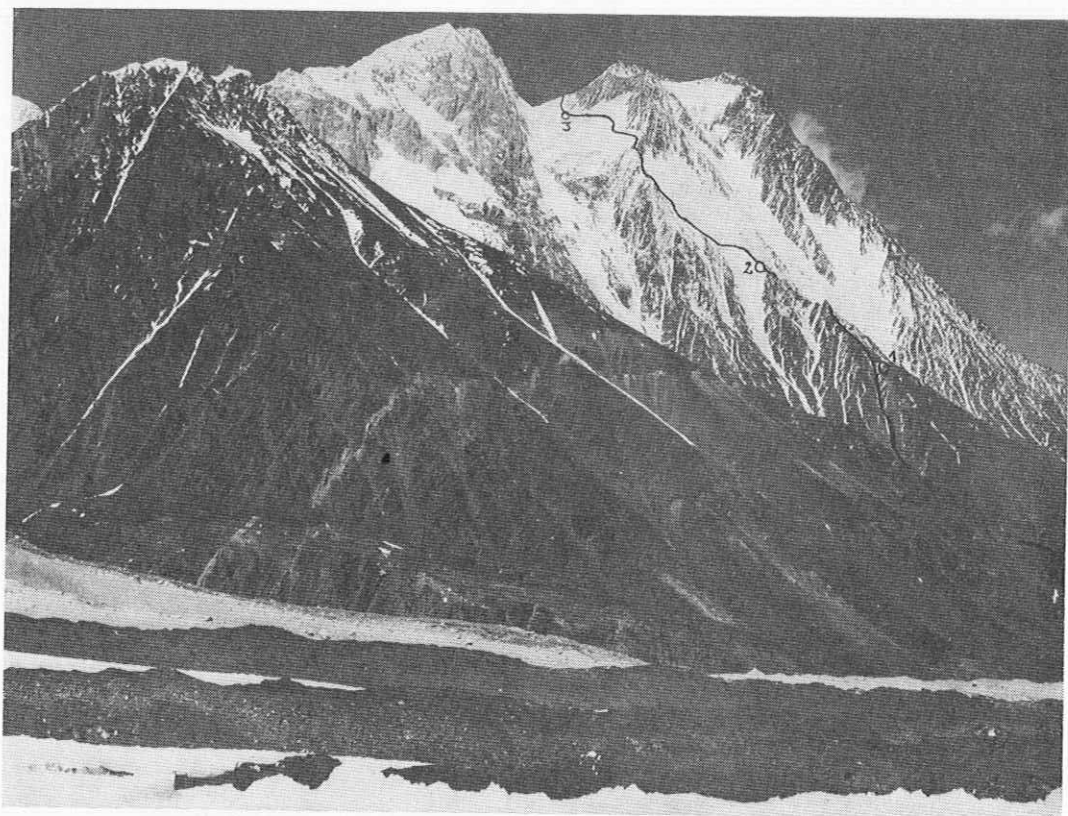
Naključje pa je hotelo drugače.

Namesto da bi si segli v roke ob veselem srečanju v tem lepem poletnem dnevu, se moramo za vselej posloviti in oditi vsak svojo pot.

Vsak svojo pot, pravim, saj v večnosti narave in vsega stvarstva med živo in mrtvo snovjo pač ni velikih razlik, čeprav se nam, še živečim smrtnikom, zdi, da med življenjem in smrtjo ni in ne more biti primerjave.

Glej, dragi pokojni prijatelj Zvone: Vse, kar je, je večno in od nekdanj. Nespremenljivim osnovnim delcem in energiji se spreminjata le pojavna oblika in zunanji izraz. Bili smo, ko še ni bilo sledu o zemlji, in bomo, ko bo vesoljstvo še in še spremenilo obliko. To vemo, vemo, da smo večni hkrati z vsem, kar je, a vseeno nam je težko ob misli, da si telesno nismo več dosegljivi. Ne moremo si pogledati v oči, ne moremo se pogovoriti z živo besedo, se skupaj poveseliti, se podati na vzpon v stene. A vendar si vse to, kar nam je fizično tako blizu in hkrati nedosegljivo, lahko ustvarimo in pokličemo iz sveta spominov, iz nas samih. Ob vsej bolečini je to hkrati naša edina tolažba, tolažba umrljivega, mislečega človeka.

Takrat si spet ob nas, ti garaški reševalec, odlični alpinist in ekspedicionist, preprosti hribovski fant in planinec od ranih dni. Moč vtisov in spominov je tako silna, da ob njej zamre celo smrt, da nam dragi prijatelj iz onstranstva zaživiš v vsej nekdanji moči, lepši kot kdajkoli, močnejši, vzornik nam in mladim, ki bodo prišli za nami. Dragi Zvone, ko se v imenu Planinske zveze Slovenije in PZJ poslavljam od tebe ob tvojem preranem grobu, se ti zahvaljujem za vse, kar si kot vzoren planinec in član planinske organizacije v kratkih letih svojega plodnega življenja ustvaril v slovenskem in jugoslovanskem planinstvu:

Istor-o-Nal, južna stran, 7398 m; BT – bazni tabor 1, 2, 3 – višinski tabori (5300, 5800, 6600 m)

Kot odličen alpinist si nas zastopal z najtežjimi vzponi v domačih gorah, v Centralnih Alpah in Dolomitih.

Kot član odprave si na svoji prvi odpravi po prvenstveni smeri zmagal Istor-o-Nal-Konjsko podkev in se nadvse uspešno uvedel v svet najvišjih gora našega planeta. Kot reševalec si se vedno in ob vsakem času za ceno lastne varnosti podal v vsako akcijo, samo da bi pomagal človeku v stiski.

Spričo tega nam je toliko hujše, da ti v trenutku, ko je posegla po tebi nedopovedljivo kruta usoda, nismo mogli pomagati in te ohraniti, čeprav so tovariši iz odprave storili vse, kar je bilo v njihovih močeh.

Hudo nam je, da smo izgubili tovariša, prijatelja in člana nove, četrte jugoslovanske alpinistične himalajske odprave.

Prijatelj Zvone, moč besed je revna. Tvoje občutljivo srce gotovo čuti in ve, kaj vse bi ti še radi povedali in kako radi bi te imeli ob sebi živega.

Rad te je imel sleherni, vsi smo te spoštovali, klenega, krepkega, uspešnega, a kljub temu nadvse preprostega fanta. S temi mislimi in s temi čustvi se danes ločujejo naša pota.

Hvala ti za vse, mirno počivaj v tem svetu pod gorami.

Ing. Pavle Šegula

NA ODROČNIH POTIH

MARIJAN LIPOVŠEK

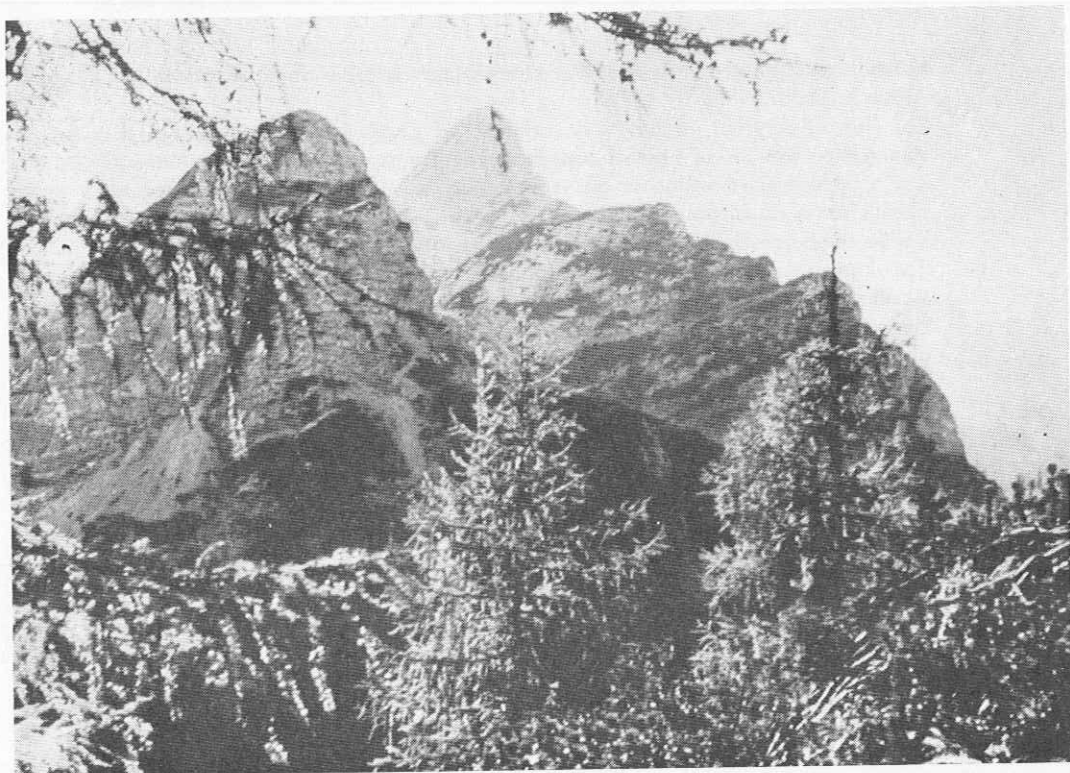
1. Oktobrska jesen – nekje v Julijcih (Selišnik)

Ni bilo še lepših jeseni v mojem življenju kakor lanska in predlanska. Ljubljana v megli, za Kranjem pa že sončen dan, v barvah, kot jih ni zajel še noben človek v svoja izrazila. V sencah oster hlad, na soncu blaga toplina.

Sredi gozda, kjer se je cesta nehala, se je začinjala steza, ozka, neznatna, rosna. Daleč drži in visoko se vzpenja. Ob njej jesenski svilnati svišč, svečnik mu pravimo; pa mušnice, skrite ob stari, odpadli veji in rdeče, podolgaste jagode češmina. Grmovje je vse odeto v svoja prelepa oblačila – kakšne spretno roke so oblekle vejevje v tako lepoto? In vmes resnobne, vedno zelene smreke. Toda potem – macesni, vsi zlati, se vzpenjajo sredi jas, nad uvelo, rumeno in rdeče-rjavo travo in se ogledujejo v zrcalu neba, v zrcalu gozdnih jezerc. In že se razprostirajo daljni razgledi, daleč, daleč v gorenjsko ravnino, čez vse barve gozdov, čez vse sence jelk. Rahel čad leži v dolinah, toda še vedno je to le dih rosne zemlje, ki ji sonce izvablja njeno blaženo vlogo, da vstaja in zgineva v ozračju. In potem steza, ki se vzdigne prav pod vršni rob med ognjene postave dreves, proti modrikastim, strmim glavam, ki v globoki senci kažejo svoje prelepe oblike. Zadnji resasti svišči, včasih temno, včasih svetleje modri stegujejo svoja lepa stebelca in cvetne glavice proti soncu. Ne konca ne kraja ni lepote. Globoka dolina pod menoj je kot ločnica. Sence so, kot prej v gozdu, temne in skoraj nepredirne spričo sijaja, ki ga siplje sonce na

Selišnik in Mali Draški vrh

Foto M. Lipovšek

gore. Daljni vrhovi so bledi, a čisti. Vse, kar je bliže, pa žari od te čudežne jeseni. Steza se strmo spušča v senčnat kotel. Kdo bi mogel povedati, kako zlate so veje macesnov ob poti, ko živo izstopajo pred temno modrino dolinice? Slika se izostri do skrajnih mej, barve so v razmaku, kakor sta vsaksebi nebo in zemlja – to velikansko, prelepo nasprotje luči in teme, zlatá in modrine.

V sencu se vzpnem na sedlo – kako teče čas! Skoraj ga čutim, kako utripa v bežečem popoldnevu. In sonce je že hladnejše. Še na vrh gore, modrikaste glave, da z visokega razgledišča pogledam na gorski svet, na njegovo jesen, ki se nezadržno umika v preteklost, in že se spuščam po tratih, ki jim nizki žarki obsevajo suhe bilke. Še nekaj pogledov na macesne, še nekaj sončnih snopov z daljnih grebenov skozi vejevje, in sence zagrnejo gozdove v svoj hlad.

Mineva leto, mineva čas, katerega resničnost sem preživel edino v gorah. Kot čudovit dar mi je bil ta jesenski dan, kot posebna milost za zvestobo, ki sem z njo zvezan z gorami. Le njim gre vsa zahvala.

2. Spet je zima – Dva vrhova

Megla je ležala v Selški dolini. Sivi pasovi so se menjavali s čistim sončnim sijem. Kmalu za Železniki se je pokazalo zimsko jutro, prelepo modro nebo in gore kot iz kristala izrezane. Na Petrovem brdu je bil bridek mraz. Krenil sem proti Poreznu, nanj sem hotel priti.

Marsikatera gorska pot, ki je v kopnem in še posebej v poletnih mesecih polna izletnikov, postane na jesen, posebno pa na zimo osamela, če ni ravno primerna tudi za smučanje. Tako so odročna pota v različnih letnih časih različna. Tudi Porezen je tak. Tistikrat, ko sem hodil nanj, je bil kot odmaknjen, samoten vrh s tihimi gozdovi in planjavami, čez katere je vel le veter. V plitvem, komaj za dva prsta visokem snegu so ledenele rjave bilke. Steze so bile komaj malo pobeljene in bukovo listje zvečine še vse rdečkasto-rjavo, čeprav je zima že silila v deželo.

Nekaj kmetov, ki žive pod severnimi pobočji, si je tedaj delalo cesto od Petrovega brda do zadnjih hiš v strmini. To je velik napredek. Sami na svoji zemlji gospodarji so s stroji urezali široke vijuge, ob katerih leže v neredu razmetana, polomljena debela, odrinjene skale, visoko nasut pesek, ilovica in grude zemlje. Komaj sem čakal, da pridem višje v gozd, kjer sem po prijetni stezi hodil navzgor ob Hoču.

Kaže, da je peljala na Porezen tod lepa mulatiera. Toda naš novi markacijski rod se ji je izognil tudi tam, kjer je sedaj smer urezana kar naravnost v kreber. Pa saj ni tako daleč niti ne prenaporno. Kmalu sem korakal po zložni, skoraj ravni, odprti stezi.

Triglav! Kako se vzdiguje, prav nad Baškim prevalom onkraj globeli! Bel je, siv je, visok je, samo eden, edinstven. In nato pridem na planjave pod prvo glavo Porezna. Vse se odpre. Bohinjsko-tolminske gore, na vzhodu Blegoš, daljni snežniki v Karavankah in Kamniških – kako lepo, prostrano in širno. Nič ni malenkosti, le drobne hiše, po velikem vozlu hribovja, grap in globeli raztresene Davče mežikajo semkaj v višavo.

Toda kaj je s soncem? Megle hite s Tolminskega, s Cerknega. Kaj bom res ob razgled s tega vrha, ki sem ga tolikokrat željno ogledoval z vseh raznih višavij krog njega? Res – še preden sem pri zavetišču, oh ne, še preden sem pri bunkerju pod Glavo, že so tu mraz, veter, megla.

Toda gore so pač take. Vzeti jih moraš, kakršne so, kot ljudi v življenju, ne pa kot misliš, da bi morale biti. Sicer nikamor ne prideš, ne v gorah ne v življenju. In sem šel na vrh v mrzlih meglah, hudem vetru, oblečen v vse, kar sem imel seboj. Pri spomeniku sem postal za nekaj minut, nato pa sem se vrnil nazaj na Petrovo brdo, bogatejši za nekaj lepih razgledov, za jutranji mraz in čisto jasnino, za lepo pot, ki je sicer marsikdo ne mara preveč, in končno za vrh, ki sem ga kljub vsemu zapisal med svoje lepe gorske spomine.

Dva tedna nato je bil pri Mihovcu v mrzli spalnici, kjer navadno prenočujem, tak

leden mraz, kakor le kdaj v tistih premraženih prostorih brez peči. Toda rad imam to staro gostilno z znamenito starinsko glasbeno skrinjo, kjer lahko slišiš imenitno razglašeno Triglavsko koračnico. Rad imam njene lastnike, danes že pokojnega gospodarja in sedaj ves ženski rod treh generacij, od čudovite stare mame do najmlajše, Bernardke, ki sem se velikokrat čudil njeni zrelosti in neverjetni pridnosti. Sèm naj bi se prišli zgledovat mestni »problematični« otroci, ki jih obdajamo z vsemi mogočimi psihološkimi testi, da bi dognali, zakaj se jim življenje in delo tako upirata. Pomilujemo scrkljančke, namesto da bi jih brez dolgega prigovarjanja poslali na delo. Ne morem pozabiti, kako je ta otrok, Bernardka, ki tedaj ni imela več kot deset let, nekega večera, ko je šla ura že na deveto, rekla v kuhinji. Sedaj pa moram še pomiti! In je pomila vso gostilniško posodo sama od sebe, zakaj matere tedaj ni bilo v hiši in stara mama je bolehala. In deklica vstaja vsak dan zgodaj, da pride v Bistrico v šolo. V Bohinjsko Bistrico! Pa smo tako razglašali, kako bo otrokom lepo! Šolo v Stari Fužini smo sicer ustanovili, potem pa spet odpravili in pognali mladino na cesto dve uri daleč v drugo šolo. Kako torej izpolnjujemo program našega razvoja?

V Mihovčevi spalnici je bil torej mraz, vendar me ni zeblo, saj sem tega vajen in mehkužnost se me tudi sedaj še ni polastila. Noč sem dobro pretolkel in še v temi sem odštorkljal po napotkih Mihovčeve mame po nekih skrivnih prehodih skozi kuhinjo (glavnih vrat namreč tako zgodaj ne odpirajo), skozi stranske predsobe, po zadnjem hodniku na dvorišče in čez plot na cesto.

Sneg je bil padel že pred dnevi, a sonce ga je jemalo, tako da je bila dolina sicer bela, prisojni kraji pa še visoko zgoraj na pol kopni in suhi. Čisto jutro me je našlo na Vogarju, kjer so snežne lise rdele od prvih žarkov. Zavil sem na lepo znano pot »Čez lake« proti Pršivcu. Spet sem si zaželel hoje visoko nad dolino, ko leži gosta megla nad jezerom, da molí iz nje le vrh Rudnice. Spet sem gledal Spodnje gore z iste višine, kakor so one same, spet sem hodil s pogledom po njihovih znanih oblikah od Raskovca do Škrbine, Podrte gore in Kuka. Kako čiste so bile, kako čudežno obarvane od jutranjega sonca! Ni bilo še njihovih prelepih modrikastih senc, ki nastajajo samo dopoldan. Sedaj so bile sence rožnate, v gozdovih in posameznih pikah dreves pa skoraj črne.

Moja pot tam zgoraj je bila ledena, pa spet kopna. Hreščal je sren in pesek je škripal pod stopinjo, a ponekod se je čevelj kljub ostremu mrazu ugrezal v močvaro. Ko sem prešel strmino za Hebatom, je bilo ob gozdni poti, ki se na jugu odpira naravnost nad globel proti jezeru, v prisojnih rebrih čisto toplo in tako suho, da sem brez skrbi sédel na rjavo travo za kratek počitek. Potem naprej, dokler je šlo po izvoženi poti – kmetje so drvarili – nato v celem snegu, tja pod znani smrekov gozd, ki gre skozenj pot tudi poleti proti vrhu.

V gozdu je bilo strašno zimsko. Debel sneg, leden hlad, nobenih sledi. Smreke so povešale svoje zasnežene veje, debela so bila na severnih straneh vsa ivnata. Globoko sem gazil, dokler nisem prišel do jase, do okenca, ki se je med drevjem odpiralo v svetlo nebo proti zahodu. Tam sem moral še strmeje naprej v gozd, ki pa je bil že nižji, čeprav nič manj zimski. A v teh strminah, ki so odprte proti jugu, je sonce v pozni dopoldanski uri sijalo skoraj pomladno toplo in kmalu sem stal ob znani velikanski pečini na ozki šiji, tik v začetku silnih Pršivčevih prepadov. Od tam gre smer kar po robu. Vzdigne se v steno, in razasto pečevje, ki gleda na levi v prepade proti jugu, a na drugi strani v hude gozdnate strmine, sedaj zasnežene. Najboljša pot je naravnost gor. Malo je treba plezati, malo se opirati na kakšno deblo, če je pri roki, malo popaziti, kjer je stopinja drsna zaradi mahu in mokrote, snega in lednih obronkov, in že si na ravnem, zračnem grebenčku pod zadnjo glavo vrha. Ozrl sem se navzdol. Kot razdivjano valovje v jezeru se je zlila megla globoko pod nogami, kakor da bi hipoma otrdela v najbolj umišljenih, prečudnih oblikah. Po njej se prelivajo temne in svetle sence, svetli in temnejši sončni odsevi. Pobočja pod Voglom so vsa bela in sivkasta, a vendar odsevajo s svojo bledico sončni žar nasprotne strani doline. In sedaj se postavljajo med to lepoto še drevesa – macesni, sivorjavi, obliti z žarečo lučjo, modrikasti snegovi in slutnja zlatih, sončno jasnih višavij okrog Triglava.

Pogled s Pršivca na Triglav, Rjavino, Tosc in Mali Draški vrh

Foto M. Lipovšek

Še na vrh čez strmo, zasneženo plan in k vršni piramidi, znamenju, ki junaško stoji le na dveh drogovih. Že sem pod njim, že sédem na kopno skalo in se izročam srečnemu občutku izpolnjenega načrta, opravljene poti.

Ko gledam venec gorá naokrog, snežnike v bližini in daljavi, modrikaste in zlato osončene, in ko od Krna prek Triglava do daljnjih Kamniških ni vrha, ki bi ga ne poznal, vem, da nisem samo na vrhu Pršivca, temveč na eni izmed postaj dolge, dolge poti. Čim bolj so tekla leta, tem težja je ta bila, zakaj spoznanja o resnici krog mene so bila vedno bolj jasna, pa tudi vedno bolj boleča. Osebna usoda se je spletala z usodo rodne dežele. Uspeh, pa tudi smisel in pomen dela v poklicu so bili tesno povezani s tem, kako se je oblikovalo življenje moje domovine. Sreča na vrhovih ni mogla biti čista, če sem vedel, da v dolini spet čakajo umazane spletke. Ljudi, ki sem z njimi hodil po skupni poti z roko v roki, s srcem ob srcu, sem lahko ljubil le, če niso izdajali vzorov, vrednot in življenjskih nazorov, ki smo jih bili spoznali za vredne, da se k njim priznavamo. Toda gore so kot največji dar prinašale tudi vedrino in ravnovesje duha, ki sta bila tik pod vrhom nad najbolj nevarnim prepadom. Zadnji koraki, ki so bili najtežji, so izbojevali zmago in sedaj sem tu, v tem zimskem sijaju in nikoli več ne bom suženj razočaranj in dolinskih spon.

Ko se vračam, zlatí sonce z mehko svetlobo gole bukve ob poti. Senčne oblike débel se rišejo po snegu. Še na Vogarju ujamem nekaj pogledov na Debeli vrh in Ográde, na prelepo ubrane svetlobe njihovih vrhov v zgornjih planjah. Ob štirih popoldan, že v zimskem mraku, sem stopil čez Mihovčev prag.

BOŽJE POLICE

MARIČKA HORVAT

Bil je deževen junijski večer, kot ustvarjen za kvartanje. A noben pravoveren Anglež ne bi bil tistikrat zdržal pri našem bridgeu. Medtem ko je Jane že pol ure premišljal, ali naj potegne adute, smo mi trije – Jošt, Matjaž in jaz – živahno razpravljali, kam kaže iti na počitnice.

»S kolesi v Zajzera!« je predlagal Jošt.

»Pohvaljen!« se je Jane končno zbudil iz premišljanja in tako so bili izlicitirani Zahodni Julijci.

* * *

S pripravami nismo imeli težav, kajti Jošt in Matjaž sta tabornika iz rodu Sivega volka. Toliko nepogrešljivih stvari sta napraskala skupaj, da nikakor nismo mogli spraviti vseh na kolesa. Ekspedicijo je rešil Matjažev oče, ki nam je z avtom dostavil prtljago v »bazno taborišče« pod Montažem. Ker smo bolj lene sorte, smo soglasno ugotovili, da bo naši sli po starem, dobrem romanju zadoščeno, če bomo kolesarili od Jesenic naprej. Do tja pa smo raje uporabili udobnejše dosežke tehnike.

Na Jesenicah še na kratek posvet k Urošu, poznavalcu vseh skritih stezic v Julijcih. Deževalo je, ampak kar smo rekli, smo rekli – zajahali smo kolesa, odkolovratili proti meji in se ustavili za Ovcjo vesjo pri prijaznem gostilničarju Martincu, pri katerem so bili naši fantje za časa alpinističnega tabora v Zajzeri redni gostje. Malo smo pomoževali o poslu, o zamejskih Slovencih, o Kugyju, o hribih. Povedal nam je, da je njegov sin oskrbnik v koči Pellarini, da tja hodijo v glavnem Korošci. Rad nam je posodil svojo pastirsko bajto v Zajzeri in tudi hlev za naše konjičke. Tam nas je že čakala prtljaga.

Naš načrt je bil takle: najprej prečenje Montaža od Zmajevega grebena do Kostrunovih špic. Potem selitev v tabor I – na Žabniško Krnico, kjer se sestanemo z Nuško. Glavna točka tukaj bodo Božje police (nekateri menijo, da se bolj politeistično sliši, če bi rekli Police bogov), pred njimi pa še kakšna lepa smer za ogrevanje.

Prvi del načrta nam je splaval po vodi in to deževnici. Lilo je pet dni. Samo toliko je dež prenehal, da smo utegnili dopolniti zalogo sadja in merlota. Pa nismo bili nič žalostni. Pridno smo vadili kuharsko veščino, kajti dobra jedača in pijača uspešno preganjata sitnobo. Dež pa nam je pomival posodo, za kazen. Bili smo divje kvartopirske bitke. Včasih smo se spričkali zaradi kakšnega Matjaževega fizikalnega problema. Začeli so navadno gospodje, vsak je besno zagovarjal svoje stališče. Komaj pa sem se oglasila še jaz, so složno začeli izpodkopavati mojo teorijo, češ – molči, ženska! Zvečer smo peli in se pogovarjali o preteklih in bodočih dogodivščinah. Skratka, imeli smo se odlično.

Potem so se nekega dne oblaki razkadili, in iz meglá se je prikazal Montaž. Od tistega hipa nismo več strpeli v zakajeni bajti. Zamamile so nas gore s čarobno močjo, že smo vonjali rezki duh planinskih trav, že tipali sivo skalovje, že slišali žvenket klinov, že smo se videli na ozki polici sredi stene, kamor moremo le mi in ptice. Še istega dne smo kot mule otovorjeni odromali pod Viš do kočje Pellarini. Nuška nas je že čakala, čeprav smo mislili, da je zaradi dežja ne bo. Oskrbnik nas je velikodušno za male pare (takrat so bili še dinarji) nastanil na skupnem ležišču. Tako je najeti šotor, prinesen sem gor za ceno mnogo tisoč kalorij, tudi tokrat rabil le za pručico.

Naslednjega dne se je vreme spet kisalo. V koči smo se počutili prav domače. Jane je srečal dva Italijana, brata in sestro, ki ju je spoznal nekoč na Montažu. Domenili so se, da ju bo peljal na Kugyjevo smer v Višu. Mi štirje – Nuška in Jošt, Matjaž in jaz – pa smo naslednjega dne vstopili v Comicijev raz v Divji kozji. Kdor ga je že plezal, ve, da je to lepa smer. V njej smo našli vse, kar si poželi alpinistovo srce:

balkončke nad vrtoglavimi globinami, kamine z vonjem po znoju in vlažni skali, užitek pretegotvanje po trdni beli steni in grozo krušljivih previsov, iskanje smeri v dežju in oddih na dobrem sončnem stojišču, odgovornost prvega in zaupanje zadnjega v navezi, počitek v gorah, tovarišstvo, črni humor in na koncu srečo, imenovano »smo že zunaj«. Smer ne pripelje na vrh gore, ampak le do Božjih polic, po katerih se nato sprehodiš do Vzhodne grape pri Višu. Polica je široka, udobna. S kolesom se sicer ne moreš voziti po njej, ker pri Malem vrhu prestopiš preko 500 m zraka. Tam je že marsikdo strmoglavil. Nam se je mudilo, preganjala nas je tema. Pot po Vzhodni grapi je zahrbtna. Njene svetlomodre markacije kot začarane izginjajo in se spet prikazujejo. Ponočni popotnik, ki ne pozna prehodov, mora biti pripravljen na bivak, čeprav ima baterijo. Lani, na primer, so štirje ljubljanski alpinisti predrgetali celo noč, točno na markaciji, da se ne bi izgubili. Med njimi je bil tudi naš Matjaž, ki nas je zdaj neusmiljeno priganjal. Bogovi so nam bili naklonjeni in do trde noči smo bili že v rušju.

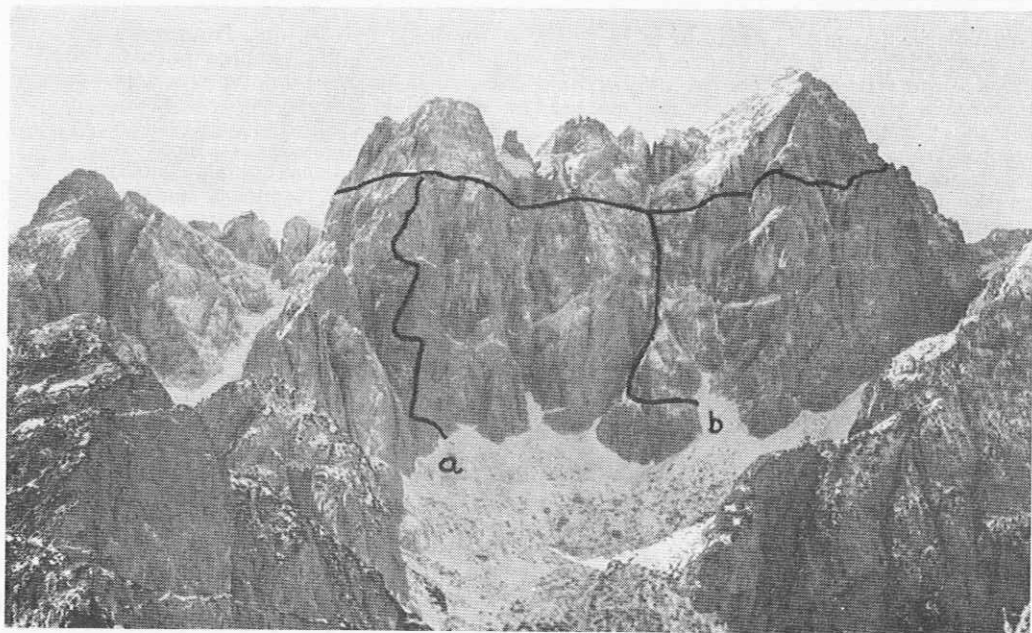
»Upajmo, da Jane ni pozabil zabeliti leče in da je nabavil zadosti merlota!« smo se pogovarjali spotoma. A v koči ni bilo ne večerje ne Janeta. Ob enajstih je Matjaž zlovešče pripomnil: »Viš ima svojo moč, gotovo spet bivakirajo!« (Tudi Jane je bil takrat med bivakarji ob markaciji.) Sami smo si morali skuhati lečo in bila je tako dobra, da bi jo še angelci jedli.

»Saj res, naredimo preizkus,« smo se spomnili. »Nekaj leče pustimo v loncu in ga postavimo na okno. Če je Janeta pobralo, bo ponoči priplahotal njegov duh in pojedel lečo. Če ne, bo pa jutri sam prišel.« Leča je bila zjutraj nedotaknjena, znamenje, da je Jane še živ. In res so jo okrog devetih primahali, nekoliko steklenih pogledov, a dobre volje. Jane se je pohvalil, da je odkril novo varianto Kugyjeve smeri (dasi nehote), lepo štirico. Imel je težave z neizkušenima klientoma, zlasti z dekletom, ki jo je ponoči zeblo. Bivak pa da so dobro prestali.

Tega in naslednjega dne smo bili veseli dežja, da smo se lahko v miru naspali in najedli. Samo Nuška, ki je kot štajerka zelo zagnana, je šla trenirat na bolvane za kočo. Medtem smo mi štirje metali hudičeve podobice. Zvečer pa nam ni dal spati naš naslednji cilj – Božje police.

To so res nenavadna smer, menda edinstvena na svetu. Narava je vsekala 6 km

Viševa skupina z včrtanimi Božjimi policami; a – Comicijev raz, b – Vzhodna grapa

dolge police naokrog vse Viševe črede. Kugy jih je odkril in krstil za »Götterbänder« po bajki, da so stari Germani vseokrog gozdnatih vrhov svojih gora izsekavali široka pota, da bi se tevtonska božansiva čim ugodneje sprehajala po toplem soncu.* Božje police končaš tam, kjer jih začneš. Spotoma lahko skočiš po markirani poti na Viš ali pa na dva deci v Riffugio Corsi (česar smo se zelo veselili). Na južni strani imaš lepe možnosti »čaranja« in odkrivanja lastnih variant. Najmikavnejši pa je sloviti Comicijev nihaj, o katerem pišeta Avčin in Potočnik in zaradi katerega smo pravzaprav prišli sem.

Drugega dne smo se že zarana plazili po Vzhodni grapi navzgor. Ta smer se nam je zdela čisto tuja. Še nikoli nisem na kakšni plezariji nosila tako težkega nahrbtnika. V edino tolažbo mi je bilo upanje, da police niso postavljene pokonci. Desno od grape se začno prav pohlevno. Tu so imele boginje v davnih časih svoje vrtičke, še zdaj so gredine polne cvetja.

Kmalu smo stali pred prečnico, ocenjeno s V, za njo pa nas je čakala znamenita gugalnica bogov. Še poslednji počitek, delitev kovačije in navezovanje. Prečko je kot specialist prva naskočila Nuška in jo kar preplesala. Na koncu je imeniten prostorček in tam je tehnična ekipa (Jošt in Matjaž) pripravila varovališče. Dve vrvi za spuščanje, ena za varovanje. Comicijevi klini so trdni, za vsak primer še dva naša zraven; Jane se je slovesno začel pripravljati na spust. Naš fizik Matjaž je začel z odštevanjem... 5, 4, 3, 2, 1, 0! in Jane je izginil za robom. Prvih 15 metrov se je še lahko odganjal od stene. Nato pa se stena vboči v ogromen previs. Konca vrvi sta bingljala v praznini, 500 m nad tlemi. Najbližje kopno je bilo kakih 15 m navzdol in 5 m na levo od prosto visečega Janeta. Tam je nadaljevanje polic in do tja se je treba prigugati. Preden se je Jane spustil pod previs, je vpel varovalno vrv v klin, oddaljen od navpičnice en meter. To je tehnična finesa, ki olajša začetni koleb. A tudi če se držiš vseh pravil, stvar ni tako enostavna, zato je nihaj ocenjen s VI. In res so se k nam na varno sedišče slišale »mačke krvave«, kajti Janetu je šlo za nohte. Vsakič, ko se je že skoraj prigunjal do skale, se mu je mrcina izmuznila izpod rok. Že smo postali resni in začeli razmišljati, kako ga bomo spravili nazaj, ko mu

* Ta stavek sem si sposodila od Avčina, naj mi ne zameri.

PROBLEMI OBUTVE

Lahki ali težki planinski čevlji, to je že nekaj let vprašanje tudi pri nas. Pravzaprav je nastalo že pred dvemi desetletji, ko so si naši alpinisti ogledali, nekateri pa tudi kupili razne vrste lahkih čevljev, prirejenih za plezanje in hojo v breg, za drnast in travnat, za pečevnat in skalnat svet pa tudi za sneg, ki ni pomrznjen. Taki čevlji, naj so se imenovali »škarpončini« ali kako drugače, so vsiljvale vprašanje, ali so »gojzerji« (po avstrijskem kraju Goisern), kvedrovci, okovanke »navadnemu« planincu res neizogibno potrebni. Odgovorov na to vprašanje je bilo po svetu kmalu dovolj, za potrošniško družbo pa nikoli preveč. Vprašanje pa je še odprto, čeprav je moderni lahki planinski čevljev pred vsako turo zapeljiv »artikel«. Za zahtevnejšo turo pa še velja, da je težki kvedrovec še vedno potreben, primeren za melišča, za ledeniške groblje, snežišča in težke nadelane poti. Če ima čevljev samo tenak gumijast podplat, skozenj čutiš vsak kamenček, če se mu ne ogneš. V travi in lahkem pečevju še gre, a tudi to le v idealnih okoliščinah. Mehko vrhnje usnje je sicer res zapeljivo, vendar nogo bolj varuje trše in debelejšše, stopinja je trdnejša, s tem pa se tudi noga manj utruje. Posebno poglavje je, kako tako usnje, posebno irhovina (irha), prenaša dež, hojo po rosi in po razmočenem, gnilem snegu. Velja torej: Lahki planinski čevlji so priporočljivi za sredogorja, za krajše izlete, za nadelane poti do 2000 m, za visokogorje pa pride v poštev še vedno kvedrovec s to razliko, da je profilirani gumasti podplat odrazil iz uporabe vse vrste nakovanja, s katerimi smo se ponašali v desetletju pred drugo svetovno vojno, čeprav je »vibram« (po Italijanu Vitalu Bramaniju) nastopil svojo zmagovito pot že v letih pred vojno (it. alpine sem z njimi videl l. 1939 na Montažu in na grebenu Mangrat-Ponce, op. ur.). Jasno mejo med uporabo lahkega in težkega planinskega čevlja je težko potegniti, vendar je dobro, če se pri odločitvi, kaj bomo obuli, držimo starega načela: In dubio pro »reo«! Če dvomimo, se odločimo za težjega! To pomeni profiliran 12 mm profil, dvojni vmesni podplat, močno elastično vrhnje usnje, toga zaščitna kapica in petni ščitnik!

je le uspelo zadržati se na polički in zabiti klin. Naslednjemu – Matjažu – se ni bilo več treba truditi z nihanjem, ker ga je Jane z varovalno vrvjo potegnil k sebi. Mislili smo, da je problem nihanja dokončno rešen, ko sem nastopila jaz. Skrajno hrabro sem se začela spuščati. Seveda sem bila privezana še na varovalno vrv in zavarovana s pomožno vrvico. Za las je šlo, da prav to ni bilo usodno. Ko sem prišla pod previs in sem imela pod nogami samo še 500 m zraka, me je teža – imela sem dva nahrbtnika – potegnila navzdol. Vrvi so se raztegnile kot elastika. Nekaj metrov niže sem po nerodnosti izpustila prusikov vozle in že sem obvisela samo na varnostni vrvici, kajti vozla nisem več dosegla. Navzdol nisem več mogla, navzgor pa tudi ne, za kakršenkoli manever v tej smeri bi morala doseči obremenjeni del vrvi, ki se je začel pri nedosegljivem prusikovem vozlu. Nemočno sem brcljala nad praznino, nahrbtnika sta me tlačila kot mora, hinavska »varnostna« vrvica pa me je rezala in dušila, da so mi že plesali črni krogi pred očmi. Zdelo se mi je nemogoče, da bi kar takole umrla, a dobro sem vedela, da me smrt že grabi za pete. Na srečo pa je Joštu in Nuški še pravočasno uspelo pripraviti škripčev poteg in potegnili sta me do zločinskega vozla, ki sem ga zrahljala s poslednjimi močmi. Potem sta me spustila navzdol, Jane in Matjaž sta me potegnili k sebi in bila sem rešena. Svet je spet postal poln bleščečih barv in še megla, ki je začela ovijati Viš, se mi je zdela lepa. Nuška in Jošt sta se spustila k nam brez komplikacij, le Joštu ni bilo prav, da so mu oblaki zakrili pogled v globino.

Težav pa še ni bilo konec. Ko smo hoteli vrvi za spuščanje potegniti za seboj, sta se zataknila nekje nad previsom. Poizkušali smo na vse načine, a uspelo nam je rešiti le eno vrv, drugo pa smo pustili v previsu, da se vrnemo ponjo, ko opravimo s Policami. Ura je bila že tri, začelo je pršeti. Tik preden se je ulilo, smo prišli do čudovite voiline, ravno pravšnje za pet ljudi. Popoldan smo porabili za gradbeno dela – zravnali smo tla, obklesali štrleče kamne in sezidali obrambni zid zoper veter, dež in strahove. Uredili smo si prav prijetno prebivališče.

Sončno jutro se je kmalu spridilo. Tistega avgusta res ni bilo dneva, da se oblaki ne bi vsaj malo odcejali. Prišli smo do SV grebena v Višu. Pred nami je bila odločitev. Naprej ali umik? Imeli smo le dvojce vrvi, kar pomeni zamudo na vseh težjih

PODOBE IZ NARAVE

Preko pol stoletja sem že član planinskega društva in naročnik Planinskega Vestnika, ki ga prečitam do zadnje vrstice. Ker se v meni pretaka tudi nekaj alpinistične krvi, me seveda zanimajo tudi zadevni članki. Vem pa, da so nekaterim bralcem taki opisi plezalnih vzponov manj zanimivi. Zato bi predlagal avtorjem teh člankov, da bi popestrili svoje članke tudi z opisi srečanj z različnimi živalmi npr. z gamsi, planinskim orlom, planinsko kavko, krokarjem. Zlasti pa merim na skalnega plezalca. O tem lepem ptičku bolj malo vemo. Sam sem v mojem življenju naletel nanj komaj dvakrat. Prvič na vrhu Stola. Pripeljal je s koroške strani. Prav nič se ni bal. V neposredni moji bližini je stikal po razpokah v skalovju. Drugič sem videl dva v Zidanem mostu, plezala sta po stebrih zidanega mostu.

Omenil bi še izreden doživljanje pred leti v Savinjskih planinah. S poklicnim, še danes v Lučah živječim lovcem P. J. iz Luč, sva pozno jeseni lovila gamse. Vreme je bilo obupno. Strah vzbujajoči temni oblaki so se valili prek pobočij in skalovja. Na vrhu Deske sva pogledala v dolino Belo. Nisva videla nikamor, samo megla in čudno temni oblaki pred nama. Nenadoma se nekaj desetih korakov pred nama pokaže krog v mavričnih barvah s premerom nekaj metrov in v tem krogu najini podobni. Bili sta tako popolni, da sva razločila puškini cevi, krivce za klobukom in celo obraza. Spremljevalec zakriči: »Cahen«, kar pomeni v kmečki govorici »znamenje« ali »opomin« in se že obrne, da bi zbežal. Zadnji trenutek sem ga zagrabil za suk-njič in ga potolažil, češ da je to naravni pojav.

V življenju sem precej planinaril, tudi poklicno sem bil veliko v naravi, v prvi svetovni vojni sem živel 3 leta na Tirolskem v nadmorski višini 2800–3650 m, marsikaj sem doživel, takega znamenja pa ne. Pač pa sem nekoč na poti iz Malega Triglava pod Velikim Triglavom videl podoben mavričen krog, brez podob. Seveda je ta naravni pojav še kdo doživel, sem in tja ga kdo tudi opiše. Vsak, ki pogleda v hribe, ga pa ne doživi.

mestih. Meni je bilo plezarije zaenkrat dovolj – kje je še Riffugio Corsi! Matjaž, ki se mu je mudilo domov študirat, je podprl moj predlog, da izstopimo po SV razu. Nuška in Jane pa sta kljub megli hotela še naprej po policah. Jošt se je po krajšem oklevanju pridružil nama. Razdelili smo torej opremo in hrano, zaželeli drug drugemu lepo vreme in »srečo junačko« ter se napotili vsak v svojo smer.

Nam trem je šlo kar dobro po SV razu, čeprav se ni videlo niti do konca raztežaja. Tik pred izstopom pa se je megla nenadoma stopila. Nad nami je bilo modro nebo, pod nami je oblak zakrival skrivnosti Viša. Naše sence so se risale nanj in vsak je videl okoli svoje glave mavričen svetniški sij. Že zaradi tega je bilo vredno priti sem gor.

Morali smo rešiti še v previsu zataknjeno vrv. Jaz sem pri tem poslu le sedela in občudovala svet, fanta pa sta se kar dolgo zadržala. Megla se je izgubila prav do doline, v prelestnih večernih barvah so žareli vrhovi. Tako dolgo smo lenarili po sončnem skalovju, da nas je po Vzhodni grapi spet lovila tema.

Upanje, da je večerna zarja napovedala lepo vreme, se nam je razblinilo okoli devetih, ko je spet začelo deževati. Matjaž je popoldne odšel domov h knjigam. Z Joštom sva samevala ob šahu in upala, da se Jane in Nuška kmalu srečno vrneta. Šele opolnoči sta priložljala, kar navezana in ovešena s kovačijo. Bila sta do kože premočena. Prejšnjega dne sta prišla precej daleč nad Špranjo – do drugega najtežjega mesta. Tam sta bivakirala, naslednjega dne sta vedrila ves dopoldan, nato pa se vrnila do Kugyjeve smeri in po njej izstopila. Sestopala sta že ponoči, malo sta se sicer zgubljala, a tokrat se Jane Višu ni pustil in prišla sta prespat raje v kočo. »Petič pa ne gre več rado!« je komentiral Jane svojo odpoved bivaku. Vendar se mi ta trditev ne zdi zanesljiva in opozarjam vsakogar, ki bi šel z Janetom v Viš, naj bo pripravljen na bivak.

Zjutraj so bile stene do šodra zasnežene.

Veselih src smo se odpravili domov. Kaj zato, če nismo obhodili vseh Polic! Bomo pa drugič spet prišli. Takrat jih bomo lahko začeli pri Viševem razu. Čez ključno mesto – drži se ga ime »pendel« – smo se pa le priguncali.

O SMUČARSKIH IN PLANINSKIH ČEVLIH

Plastični čevlji za smučanje, ki smo jih pred nekaj leti najavljali, so se uveljavili prej, kot so napovedovali producenti. Smučanje se je v zadnjih letih tako razširilo, da je vzpodbudno vplivalo tudi na proizvodnjo cele vrste potrebščin, ne nazadnje na vedno nove oblike in modele smučarskih čevljev. Ko so prišli na trg živobarvni plastični čevlji, so presenetili z obliko in seveda s ceno, ki je bila v primeri s klasičnimi zares visoka. Vnela pa se je tudi vojska, ali zares pomenijo napredek ali ne. Producenti pravijo, da je čevelj iz umetne mase prav tako dober. Kaj drugega od njih tudi ne moremo pričakovati. Nasprotniki očitajo, da je plastični smučarski čevelj modna norost. Zagovorniki odgovarjajo, da je tega krivo ameriško poimenovanje, češ, v Evropi pomeni plastika samo PVC (in res so v Evropi že izdelovali poceni čevlje iz PVC brez notranjega obuvala, ki pa so kljub temu šli v promet, ker je pač mnogo smučarjev, ki čevljev ne kupujejo zaradi smučanja). Producenti, ki nekaj dajo nase, pa se s PVC niso zadovoljili, kemiki so se potrudili in izumili so specialno plastiko, za katero je večinoma stal poliuretan. Novost je šla na trg z obljubo, da se bo pocenila, če bo proizvodnja rasla, in danes že pravijo, da se usnjeni čevlji drže trga samo še zaradi dolgoročnih pogodb z usnjarsko industrijo. Privatno se seveda ve, da je še vedno nerešeno vprašanje, kako plastični čevelj diha (ko smo pred leti v tej rubriki tak čevelj najavili, je bilo to poglobitno vprašanje). Čim več zračnih kanalov, čim bolj preračunane notranje obloge so zazdaj edini izhod. Plastični čevelj je tudi bolj mrzel, občutek, da hladi, je zoprno celo pri »normalni« temperaturi, kaj šele v zmrzali. Tudi za to je edina pomoč v penastih oblogah in vložkih. Nadaljnja šibka točka je nepregibni podplat, s katerim je ta čevelj komaj komaj za hojo. Vendar se to izboljša z gibljivostjo v gležnju. Za hojo v strmini, v breg in z brega, pa se tak čevelj kar obnese. Nekateri pravijo, da je plastični čevelj nevaren za nogo, ki da se rada zlomi tam, kjer jo čevelj oklepa, drugi pa spet trdijo, da je zdaj več zlomov pod robom čevlja. Glede tega odgovarjajo zagovorniki, da je naj-

DVA DNI NA GORI

MITJA KOŠIR

Za nami je že deset dni bivanja v idilični dolini Mandaras pod mogočnimi grebeni Vakhanskega Hindukuša. Naše gazi se globoko utrte črtajo po pobočjih visoke gore, prav na njen vrh. 7125 m visoki Nadir-shah je osvojen. Taborišča po njegovih ogromnih pobočjih so podrta in vsi lepi in težki trenutki tam gori so le še spomin, pred nami pa je odločitev, kam sedaj. Tistega večera smo v baznem taborišču pozno v noč premlevali vse naše možnosti v teh gorah. In smo se odločili. Stane in Mitja gresta na vrh Naser-Chosrav-Cuke (6588 m) in si ogledata vse možnosti za pristop na Kishmikhani, drugi sedemtisočak v tej gorski skupini. Po možnosti naj bi prišla v dveh dneh nazaj v bazo.

In tako naju zgodnje popoldne 4. julija najde s Stanetom na neskončnih morenah ledenika Mandaras, ki vodijo proti taboru I. Danes ne greva daleč, le v sedlo med M3 in Cuko morava odnesti šotorček in taborno opremo, zato se nama ne mudi preveč. Vse okrog naju se v modro nebo dvigajo visoki vrhovi gora in naju navdajajo s hrepenenjem. Povsod bi bila rada, vse bi rada doživela, vendar so najine možnosti tako skromne. Pomirja naju upanje, da nama bo morda že jutri dano stati na enem od teh velikanov. Gore pa kot ledene katedrale nemo stoje ob najini poti. Lep dan, poln sonca, se počasi odmika proti zahodu in z nastopajočim mrakom od nekod iz globokih dolin pridejo tudi megle. Ko postavljava šotor na prijazni polički pod sedlom, prične snežiti. Nisva preveč navdušena, ko opazujeva snežinke, ki se s sunki vetra zaganjajo v šotorsko platno. Kaj če bo to kakšno resno poslabšanje vremena? Potem z bogom jutrišnja tura na Cuko. Ne morem verjeti. Stane, ki že ima en vrh, je tudi v skrbeh zame, saj mi ni bilo dano stopiti na vrh Nadir-Shaha. Šele jutri se bom morda vpisal na seznam srečnežev, ki so s svojimi očmi videli bajno lepe prestole bogov na vrhovih Hindukuša. Tolaživa se s tem, da je v teh gorah vreme stranovito in poslabšanja nikdar niso dolgotrajna. Nekoliko potolažena počasi utoneva v nemirno

---

boljša obramba zoper zlome prav v tem, če je čevljev takorekoč vlit na nogo in če so tem čevljev prilagojene tudi smuči. Dejstvo je, da se smučarji ne vračajo k usnjenemu čevlju, ker so pač odlike plastičnih čevljev prepričljive. Znamke, ki se uveljavljajo po svetu so med drugim Delta 100, Competite, Concord, Avantgard, Elite 1600, Fiber Jet in Lowa-Total (po W Bergk. 1971/5).

OTROCI V GORAH

Zdravniki opominjajo na visok procent slabe drže pri šolskih otrocih, na hipokinematozo (= pomanjkanje gibanja) in debelušnost otrok, obenem pa opozarjajo na pomen planinstva, to je hoje po gorah, ki lahko duhovno, telesno in značajsko oblikuje otroka. Planinstvo otroka uvaja v naravo, ga obenem biološko razvija in tako rešuje istočasno zdravstvene in vzgojne probleme. V današnjem času otroka navdušiti za naravo je važna vzgojna naloga.

Seveda bi bilo napak otroke navajati na visokogorske ture prezgodaj. Visoke gore – tudi pri nas o njih lahko govorimo, čeprav nimamo ledenikov – terjajo duševne in telesne sposobnosti, ki jih otrok še nima razvitih. Kakor pri vsaki izobrazbi in vzgoji, velja tudi v planinstvu: Ne terjaj in ne pričakuj od otroka več, kot je razvojni stopnji primerno. Ne preskakuj stopenj, vse ob svojem času, da bo otrokov odnos do narave harmonično osnovan, od lahkega popotovanja preko planinstva do težjih tur, bodisi v visokogorstvu bodisi v stenah. Če bo planinska vzgoja harmonična, bo ostal mladi planinec zvest goram tudi v kasnejših letih, imel bo vsebinsko bogat odnos do narave, gibanje v naravi mu bo potreba in navada, ki se ji ne bo odpovedal.

Seveda se posebej šolani otroci ob skrbnem strokovnem vodstvu lotijo lahko tudi težjih tur. Odgovornost je tedaj vsa na ramah odraslega vodnika. Če jo prav pojmuje, bo vedel, kako mu je ravnati na strmih snežišču, kako pri gibanju v strmi skali brez klinov in pritrjene vrvi. Otrok zmore ponavadi več, kot si mislimo, s tem pa ni rečeno,

Motiv z ledenika Mandaras-Čosrau Čuke
△ etape našega vzpona

Foto Stane Belak

da lahko prevzame odgovornost zase in za svoje tovariše iste starosti ali mlajše. Tudi če se na turi z odraslim vodnikom še tako izkažejo, še nimajo v rokah spričevala, da bi šli na tako turo sami.

OPAST JE PAST

Opasti spadajo med posebne nevarnosti v gorah in so pravzaprav vso zimo na preži, ker jih postavlja, oveša in napravlja veter – arhitekt, ta pa je vsak hip – za oglom. Opasti oblikuje veter na grebenih in slemenih in to vselej na njihovo bolj strmo stran. Po vzroku nastanka bi lahko razločevali opasti, ki nastajajo s pritiskom, od onih, ki nastajajo v smeri vetra, torej z vetrom in proti vetru. Dumler (WBK 1971) jih loči še po času in nastanku, v zimske in trajne opasti, pa tudi po kraju, v grebenske in plane opasti. Trajne opasti so seveda le nad snežno ločnico in se po nastanku ne ločijo od zimskih, ki nastajajo v glavnem v višinah od 1500 do 3000 m. Če na opast dalj časa vplivajo mrazovi in odjuge, jih veter in lastna teža toliko utrdi, da skoraj ne pride do ugreza ali odloma, taka opast je skoraj trajni okrasek grebena. Plane opasti bi lahko imenovali take, ki nastajajo na strmi strani položnejšega slemenca. Opasti se le redko lomijo »same od sebe«, lomi jih veter ali kaka izredna obtežitev (npr. plezalec). Vedeti moramo, da se opast ne odlomi šele nad globino, marveč že na trdni strani. Opasti često sprožijo tudi velike plazove. Pobrale so tudi tako velike plezalce, kot sta bila Fritz Kasperek in Hermann Buhl. Pri opasteh je torej temeljno pravilo, da se je treba navezati in to tako, da vsaj eden stoji na trdnih »varnih« tleh. Tudi če je opast že »premagana«, še ni rekla zadnje besede. Seveda je treba opast prijeti od zgoraj drugače kakor od spodaj. Zelo nevarno je, če poskušamo opast predreti, ker pri predoru lahko načnemo njen koren in s tem »statiko«. Če se opast prvemu plezalcu odlomi, mora drugi skočiti na nasprotno stran grebena, seveda če je to le mogoče. Marsikdo je na ta način rešil dve življenji.

spanje. Vsake toliko časa se prebudim in pogledujem na vreme, vendar snežiti ne preneha. Končno le trdno zaspim in zasanjam o lepih cvetočih dolinah. Gore tam okoli so si znane, manjše so kot te tukaj, vendar mnogo lepše. Prijazno se smehljajo in ljubeče podajajo roke svojim častilcem. Vsakomur podarijo delček lepega, nepozabnega. Zdjaci zagledam svetlo zarjo, ki se mi bliža, in glej, spremeni se v podobo, ki me v mojem srcu spremlja že vso dolgo pot. Sanjam o gorah daleč na zahodu, o gorah, ki so z leti postale del mene in ki jim moram biti hvaležen tudi zato, da sem sedaj tukaj. Moje srce pa sanja svoje lepe sanje in na mojem obrazu igra smehljaj.

Kar prekmalu se zdani in ko odpreva šotorček, dihne v naju hlad prekrasnega jutra. Nebo brez oblaka nama vošči dobro jutro, po vrhovih pa je razlita zlata svetloba. Sonce vstaja, vreme pa drži z nama. Greva! Pohitiva s pripravami in kmalu se že vzpenjava po strmini proti sedlu. Na sedlu se izvijeva iz mrzlega objema senčnih strmin in prepustiva premrli telesu soncu, ki je sedaj v zgodnjih jutranjih urah še tako blagodejno, polno življenja.

Začne se utrjavajoči vzpon po strmem grebenu proti visokemu vrhu. Tam gori so vse najine želje in v mislih že uživava čudovite razglede, strmina pa naju kmau prisili v garanje brez razmišljanja. Enolično se gibljeta najini telesi, pljuča pa hlatajo za zrakom, ki je z vsakim korakom redkejši. Pozabiva na čas in na svet okoli naju. Pehava se navzgor in se veseliva edino le vsakega priborjenega metra v 1000-metrski nebeški lestvi. Počasi ujameva pravi ritem dihanja. En korak, dva vdih, en korak, dva vdih in tako dalje do točke na grebenu, ki ti je prvi cilj. Sledi počitek in že oko išče naslednjo skalo ali vzboklino v bližini, ki naj bi pomenila konec prihodnje etape. Nič ni lepega v tem visokogorskem alpinizmu. Garaš ure in ure in lahko se zgodi, da cilja sploh ne dosežeš. Potrt in uničen se vrneš v dolino in razmišljaš o kruti usodi, ki te je prikrajšala za edinstveno srečo, biti na vrhu. Če pa ti uspe, postaneš naj-srečnejši človek na zemlji in v trenutku pozabiš na vse trpljenje, v spominu ti ostane samo veličasten trenutek, ko za hip pozabiš, da si samo človek in sežeš v roke bogovom.

Na položni rami pod strmim delom grebena se naveževa. Plezanje postane veliko bolj zanimivo in za čuda, nekam hitreje napredujeva. Morda nama je ta razgibani teren vtil nove volje in naju spomnil, da sva alpinista in ne dvoje teles, otopelih od garanja. Čas hiti, midva pa le malenkostno pridobivava na višini. Utrujenost prega-

Mitja Košir

njava s fotografiranjem in razgledovanjem. Vse povsod so same gore. Strmi razdrapani grebeni okrašeni z ogromnimi opastmi, ledena pobočja prepredena z nešteti žlebovi in visečimi ledeniki, ki grozijo, da s svojimi seraki zmeljejo vsakogar, ki bi se drznil približati. Kot bi vse to hotelo govoriti o silnih krčih zemlje takrat, ko so te gore nastajale. Zahvaljena bodi, zemlja, ki nam nudiš toliko neizrekljivo lepega.

Bela opast nad nama, ki pomeni konec težav, postaja vse večja in po nekaj metrih plezanja v krušljivih skalah doseževa njen zgornji rob. Sesedeva se v sneg in nekaj časa loviva sapo. Sedaj, ko je pred nama le še položen greben do vrha, se zavedava vseh težav, ki sva jih danes premagovala, ne da bi jih sploh slutila. Hodila sva po

Penitentes (Spokorniki) pod taborom 1

Foto Stane Belak

grebenu visoko nad prepadi in neka nevidna sila naju je varovala. Kolikokrat že do sedaj in vroče si želim, da še mnogokrat. Plezala sva prek strmih skalnih stopenj, po ledenih vesinah nad grozečimi opastmi. Ni bilo velikih tehničnih težav, bila pa je nad nama gora, velika gora s svojimi neštetiimi zankami in zaprekami. Toda sedaj sva kljub vsemu tu, visoko nad dolinami, daleč od prijateljev, ki naju čakajo v bazi. Počasi utirava gaz po položnem grebenu proti vrhu, ki se ostro črta na modrem nebu. Vedno večji postaja in končno se greben na drugi strani prevesi navzdol. Na vrhu sva, krepko si stisneva roke in s tem izraziva vse najino veselje nad skupnim uspehom, ki je že tako uspešni odpravi primaknil še en vrh. Po tem pričneva z obveznim fotografiranjem. Na smučarsko palico priveževa zastavice Afganistana, OZN, Jugoslavije in Slovenije. Z vseh strani fotografirava drug drugega in želiva čim več čudovitih prizorov ujeti v najine objektivne. Da, ta razgled. Še danes, ko zaprem oči, se mi čisto jasno prikaže slika. Kamor koli seže oko, same gore. Ogromen razburkan ocean gora, ki proti vzhodu postajajo vse višje in tam daleč slutiva že osem tisočake Karakoruma. Tik pred nama, na drugi strani globokega sedla, pa gospodari nad okolico 7177 m visoki Kishmikhhan, ki bo naš naslednji cilj.

Opazujeva njegova strma pobočja brez šibke točke in iščeva po ostro začrtanih grebenih možnost za vzpon na vrh. V prihodnjih dneh bomo poizkusili srečo in mora nam uspeli. Potem pa se zagledava v globoko dolino pod nama, kjer široka reka ledu počasi izginja med umazanimi morenami, dokler je dokončno ne pogoltne in prekrije pesek in od tam naprej je le še razigran potoček, ki vsako noč skoraj usahne, čez dan pa zopet oživi. Tam nekje med tistimi morenami je naša baza in tja dol morava priti še danes. Vendar se kar ne moreva ločiti od tega prostorčka visoko pod zvezdami. Ne vem več, ali je bil lepši motni lesk ledu v prepadnih stenah ali pa nežna modrina neba nad nama, vem le, da se mi je vse skupaj vtisnilo v spomin kot nekaj nepopisno lepega, zame morda tudi enkratnega. Kdo ve, ali mi bo še kdaj dano doživeti podobo raja visoko v gorah, daleč od civilizacije, ki s svojo tehniko uničuje človeku še zadnja svetišča, kjer lahko zopet postane del narave in zaživi sebe vredno življenje. V vsakem slovesu je kaplja pelina in tudi midva sva se težko poslo-

vila. Meni je bil to prvi vrh v teh gorah in zato toliko dražji, velikokrat sem pogledal nazaj. Povsod bo z menoj v mojem spominu snežna kupola v grebenu, kot sem jo videl takrat, ko sva prek snežne opasti priplezala na vršni greben. Mnogo lepša je gora iz doline, vendar spominu ne morem ukazovati.

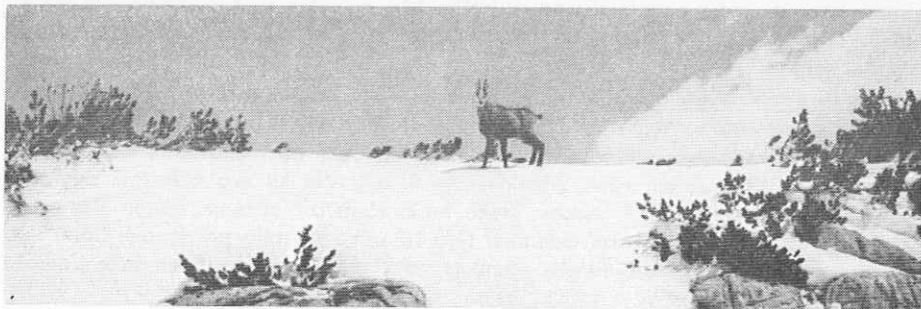
Sedaj, ko doma pišem o tej turi, mi spomini še niso popolnoma urejeni, večkrat mi mora na pomoč dnevnik, ki sem ga pisal na gori. Marsikaj bi bilo za vedno pozabljeno, ostali bi samo spomini na dogodek, ki so oviti v veličastno gloriozo zmage. Trenutki največje sreče se ne pozabijo nikdar. Tako pa listam po zapiskih in zopet se mi živo vrstijo pred očmi pomembni in včasih tudi nepomembni dnevi našega ekspedicijskega življenja.

Ko sva takrat sestopala z vrha Cuke, nama je šlo mnogo lažje kot pred nekaj urami navzgor. Po utrti gazi sva hitela navzdol in kmalu sva bila na položni rami pod strmim delom grebena. Razvezala sva se in se po snežnem pobočju spustila na sedlo. Počasi se je v nama kristaliziralo veliko veselje nad uspelim vzponom. Najino razpoloženje je bilo na zavidljivi višini in zavedala sva se, da najin čas šele prihaja. Upala sva, da bova v tistem pravem trenutku na pravem mestu nekje na gori in si na višku najinega dobrega počutja dovolila kako veliko dejanje. Pri šotorčku pod sedlom sva pobrala opremo in tako nadaljevala s sestopom na ledenik, ki je bil že zelo spremenjen. Ko smo pred dvema tednoma tod šli prvič proti Nadir Shahu, je bil še lepo zalit s snegom in popolnoma raven, tokrat pa so tam zijale ogromne razpoke in krhki snežni mostovi so grozili, da se bodo zrušili ob najmanjšem dotiku. Obračal se je list v knjigi življenja gore. Hoja po ledeniku je bila dolgočasna in zamudna, končno pa sva le zagledala dvojce modrih višinskih šotorov na morenskem griču. Tabor I naju je pričakoval s svojim skromnim udobjem, vendar sva midva morala še tistega dne v bazo. Sence so se pomaknile že visoko iz dolin in vrhovi so bili rožnato obarvani od večernega sonca, nebo je počasi temnelo in hladen vetrič je zapihljal okoli bližnjih robov. Še en uspešen dan se je počasi odmikal, midva pa sva hitela prek razbitih moren in ledeniških potočkov navzdol k bazi. Na prostorni ravnici pod strmo skalno steno se je prikazalo rumeno platno baznega šotora, veseli vzkliki prijateljev so nama pospešili korak in tako sva jim po dveh dneh zopet segla v roke. Kako so nama dobro dele čestitke in pohvale!

Den mi je prinesel polno posodo pudinga in mi s tem napravil veliko veselje, vedel je, kaj imam najraje. Vsi pa so se potrudili, da je bilo najino bivanje v bazi čim bolj prijetno. Težko je z besedo izraziti, kaj ti v takih okoliščinah pomeni prijatelj. Ko smo odhajali iz Ljubljane, so nam dejali:

»Vажnejše je, da se vrnete živi in prijatelji, kot pa samo ovenčani s slavo velikega uspeha.«

Po izdatni večerji smo posedli pred šotorom in se zazrli proti vrhovom, od katerih se je že poslovilo sonce, na nebu pa so se prižgale druga za drugo zvezde. Veliko jih je bilo, kdo bi jim vedel imena. Tudi mesec se je razlil po dolini. Razgibana domišljija je iz temnih senc in nežnih svetlobnih iger izoblikovala vse mogoče podobe. Tam gori visoko nad nami pa je samotni vrh sanjal svoj večni sen. Globoka gaz po njegovih strmih grebenih je edina priča o nekem dogodku, ki je nepomemben v življenju gore, nam pa bo vedno s svetlimi črkami ostal zapisan v spominu.

KAMEN S KISMIKHANA

DANILO CEDILNIK

Vse je bilo prekrito s puščavskim peskom. Posoda, kuhalnik, obleka, spalna vreča, na kateri sem ležal, imel sem ga v ustih in laseh, na debelo mi je prekril kožo po vsem telesu, pljuča so ga bila polna in oči so me skelele. Široko odprte oči so strmele v nebo. Misli so bile bežne, kot utrinki v svojem kratkem življenju. Veter je božal sivo planjavo tja do neskončnosti, kjer so se zvezde dotikale zemlje. Temni obrisi karavane, ki se je pomikala mimo nas, skrivnostni neznani glasovi, igranje zvoncev na dolgih vratovih kamel in mrmranje nočnih potnikov, vse to se je zdelo popoln privid. Tu in tam je zalajal pes pa spet takoj utihnil, kamele so se pozibavale v dolgih korakih in v enakem ritmu postave žena na njihovih hrbtih. Potem je privid izginil. Misli pa so ostale, enako žalostne kot so bile, pesek jih ni mogel prekriti. Veter jih je le rahlo pobožal s svojo vročo roko.

Ko smo se iz divjega Badakšana vrnili v Kabul, so bile novice iz domovine žalostne in neverjetne. Podoba mrtvega prijatelja Silva Grošlja je bila v meni živa, kot bi se pravkar pogovarjal z njim.

Takrat, ko je umrl v Francoskih Alpah, sem srečen stal na grebenih Hindukuša. Veselil sem se, da bom o tej sreči pripovedoval tudi njemu, svojemu soplezalcu in prijatelju. Sedaj pa mi preostane le še to, da na njegov grob položim kamen, ki sem mu ga namenil na vrhu Kismikhana.

Ječanje vetra, ki se je plazil med avtomobiloma, je tu in tam prenehalo, in neskončna siva planjava je postala še bolj mrtva in temna. Prijateljeva podoba se je spremenila v bele planjave, posejane s kristali, v strme stene, polne serakov in rjavih lis iz granita. Tam je kipel v nebo Kismikhan. Tam so se stapljale zvezde in kristali na snegu. Daleč so že tisti dnevi, vendar dobro se jih spominjam.

Z Borom sva prišla po zaledeneli strmini navzdol. Dereze so dobro prijemale. Previdno sva prečkala široko razpoko, ki se je raztezala prek vsega pobočja proti sedlu. Koraki so bili dolgi in majavi, telo se je zibalo levo in desno, postavi, nagnjeni naprej, sta se opirali na palice.

V suhem snegu na sedlu je za nama ostajala gaz, ki je na ledu izginila, pa se zopet pokazala gori na žlebu, polnem napihanega snega. Nato se je skrila v skalah in lédu na razu nad nama; na razu, ki se je vzpenjal, kot bi peljal v nebo, a se umiril ter v loku položil v bel greben, poln opasti, se ustavil in prevesil navzdol. Pri tem je ustvaril čudovit sedemtisočak Kismikhan, s katerega sva prihajala.

Prešla sva snežni rob in prikazal se je majhen šotor modre barve. Rahlo je trepetal v vetru, pred njim pa sta stala Šrauf in Mitja. Dolgo sta naju že opazovala; sijočih obrazov sta skakala okrog naju in z vseh strani fotografirala. Sledilo je stiskanje rok, trepljanje po ramenih, kretnje brez besed, le oči in roke govoré v takih trenutkih. To je nema govorica, ki je znana le dobrim prijateljem v nepozabnih trenutkih.

Palice sva zasadila v sneg, nahrbtnika sta padla z ramen. Gledali smo se: poraščeni obrazi, ožgana koža, ozebla lica in radostne oči. V družbi s prijateljema sva potem sedela pred šotorom, srebala juho in pripovedovala o vsem tistem, o čemer sva sanjala, sanjala, zdaj pa se je uresničilo.

Sonce pa je drselo po pobočju Naser Chosrau Čuke in čim niže je bilo, bolj rdeče so žareli vrhovi, mogočnejši so bili videti grebeni in temnejše so bile doline.

Opravila sva prvenstveno prečenje Naser Chosrau Čuke in Kismikhana, na katerega sva priplezala po južnem razu. Začelo se je 9. avgusta, ko sva z Borom zapustila bazno taborišče v dolini Mandaras. Preko neskončnih osovraženih moren sva prišla do tabora I, ki je stal na robu ledenika. Dva šotorčka sta bila pritrjena k tlom; kup konserv, dereze in cepini, butanske bombice, vrvi, vse to je bilo videti tako domače na višini pet tisoč metrov.

Skuhala sva večerjo in prebila noč, polno skrivnostnih glasov ledenika, ki ni nikoli miroval. Njegova govorica je budila najino domišljijo, da nisva mogla spati. Govorila sva do pozne ure o prijateljih, o dekletih, tej večno zanimivi temi, pa seveda še o pivu v Ljubljani pri Mraku...

Ko se je zjutraj zdanilo, sva se odpravila preko ledenika in po snežni strmini sva prišla na greben Naser Chosrau Čuke, na sonce, ki naju je vsa otrpla ogrelo. Iz težke prtljage sva izbrskala kuhalnik in si skuhala humano za zajtrk, tek pa sta nama večala čudovit razgled in pa pot, ki sva jo videla pred seboj. Opoldne sva prišla do tabora II, ki sta ga prejšnji dan postavila Šrauf in Mitja, nato pa sestopila v bazo.

Dane Cedilnik

Ustavila sva se, malo počila in si skuhala čaj. Zatem sva plezala dalje in ob šestih prek snežne vesine prikobacala na vršnji greben Naser Chosrau Čuke. Še sto metrov sveže gazi po grebenu in bila sva na vrhu. Sledilo je poziranje z zastavicami. Mudilo se nama je nazaj. Glavni namen, prinesiti na vrh čim več prtljage, sva dosegla. Na povratku sva pritrdila na grebenu nekaj vrvi, ko pa se je stemnilo, sva prišla nazaj do tabora II, 6300 metrov visoko. Dolg in naporen dan sva imela za seboj in zaspala sva, ne da bi kaj jedla.

Med visokimi vrhovi in nad temnimi dolinami je stal najin šotorček, na ozkem grebenu, obdan s prepadnimi stenami.

Obivanje čevljev v nizkem šotoru je povezano s sopihanjem zaradi pomanjkanja zraka in z obilico grdih besed, posebno če se je nabralo na notranji strani šotora ivje, ki ti pada za vrat, in če so čevlji ponoči zmrznili. Seveda se plaz besed ne ustavi, ko še vžigalice nočejo goreti in ni nobene stvari tam, kjer si jo zvečer odložil. Vse gre narobe človeku v takem jutru. Ko pa potegneš zadrgo pri šotoru in pomoliš glavo ven, da bi zajel snega v posodo, ostrmiš sredi kretnje ob čudovitem prizoru, da ti besede otrpnejo v ustih, kot bi primrznile. Očaran strmiš v pravljico deželo in zdajci ti je spet jasno, zakaj počneš vse to.

Tisti dan sva drugič stala na vrhu Naser Chosrau Čuke. Nisva se dolgo zadrževala. Pobrala sva vso opremo in se umaknila pred mrzlim vetrom proti sedlu med Kismikhanom in Naser Chosrau Čuko. Sestop je bil strm. Več kot tri sto metrov sva gazila navzdol in počutila sva se, kot bi šla v past; po tej snežni strmini se bova morala tudi vrniti, toda takrat bova mnogo bolj utrjena.

Na sedlu sva postavila tabor III, močan veter pa nama je to na vsak način hotel preprečiti; prešerno se je zaletaval v platno, kot bi imel na svoji poti jadro, potem pa bežal prek sedla in izginil za grebeni.

Čim je šotor stal, sva zlezla vanj. Začela sva kuhati in se pogovarjati o dobrotah, ki bi jih rada jedla. Od sirovih zavitkov sva preko palačink z orehi prišla do borovničevega zavitka in se zedinila, da bi bila to najina najljubša jed. Kar zvijalo naju je ob misli na oboje.

Jedla pa sva humano in rozine.

Bilo je še temno, ko je najin kuhalnik že veselo brnel. Kuhala sva humano. Nato sva se pripravila za odhod. Pred šotorom sva si pripela še dereze, se navezala in odšla preko sedla. Jasno, mrzlo in vetrovno jutro je bilo, le tam v Pakistanu sva videla bariero oslabljenega monsuna.

Hodila sva počasi in enakomerno, sneg je škripal pod nogami, palice so podrsavale po tleh, usta so bila široko odprta in pljuča so polno zajemala mrzel zrak.

Najina pot je bila pesem vetrov, naraščajoča in pojemajoča, težka sapa, udarci palic z značilnim zvokom, pogrezanje v sipke zamete in prasket derez na ledu. Misli so otopele; le tu pa tam je svetel žarek preblisnil možgane, ko je pred očmi vstala podoba cvetlice ali sonca doli na zelenih travah ali pa se je prikazal ljubljeni obraz. Sonce je bila le mrzla rdeča krogla. Noge in roke so postale neobčutljive in lica so odrevenela v mrazu. Raz pa je postal strm, da so dereze spodrsavale na ledu in granitu. Cepin je kovinsko udarjal ob skalo, ko so prsti tipali za oprimki.

Vrhovi okrog, prej tako visoki in ponosni, so se nižali z vsakim korakom. Pogled pa je tipal vedno dlje, tja v Karakorum, proti Pamirju, preko ledenikov, dolin in grebenov v neznano.

Sledila sva razu, tolikokrat občudovanemu in opazovanemu iz doline. Popeljal naju je na vrh.

Opoldne sva z walkie-talkiem sporočila v dolino, da imava še 30 metrov do vrha. Glasovi onstran valov so bili radostni in čestitke so zvenele v najinih ušesih še dolgo potem, ko sva gazila zadnje metre, ko je Boro obstal in me počakal, da sva objeta čez rame nerodno zakoračila na vrh.

Na vrhu sem pobral nekaj kamnov za prijatelje, eden pa mi bo sedaj ostal. Saj takrat, ko sem s smehljajem na obrazu pobral kamen, prijatelja nisem imel več.

Z vzpona na Kismikhan. V ozadju Šakhaur in Udren Zoom

Foto Stane Belak

IZGUBLJENA NA ETNI

BORUT KORUN

o sem v nedeljo zvečer dne 19. 4. 1970 slonel na ograji terase lokala »Paola« v Taormini, si še misliti nisem mogel, kaj vse se bo v prihodnjih dneh zgodilo. Orkester je igral melodične italijanske popevke, daleč spodaj pod teraso je šumelo morje, kar pa je bilo najlepše, je bil vonj po cvetočih oranžah, ki ga je rahel veter prinašal iz nasadov. Če pa sem s pogledom poiskal mogočno temno silhueto Etne, ki je kipela na nasprotni strani zaliva, se je občutje spokojnosti v meni razblinilo. Vrh tega 3300 m visokega velikana je bil obsijan s škrlatnim sijem, ki je včasih grozeče vzplamtel, potem pa spet nekoliko zamrl. Z daljnogledom smo opazili žareče jezike lave, ki so tekli od vrha navzdol in izginjali v temi. Delujoč ognjenik, moja davna želja, je bil sedaj pred menoj.

Iz lokala se je zaslila ognjevita glasba. To bo verjetno tarantela. Res se je občinstvo mahoma razživilo. Dosedaj je plesalo le nekaj parov, sedaj pa so vsi hiteli na plesišče. Z očmi sem poiskal Ano Marijo in Giovannija, ki sta že plesala, z druge strani pa mi je pomahal Alfio in mi začel v naglici kazati osnovni korak tega ljudskega plesa s Sicilije.

Na jugu Italije živi pajek tarantela. Njegov ugriz je nevaren, menda povzroča motnje v centralnem živčnem sistemu. V srednjem veku so posledice takega ugriza zdravili s petjem in plesom. In nastal je ples tarantela, ki še danes navdušuje domačine in zabava številne turiste.

Pozno zvečer smo se pošteno utrujeni vrnili domov, to je v mestece Belpasso pod Etno. Drugi dan sva se z Ano Marijo zapeljala z avtobusom še višje proti vrhu, skozi pomarančne gaje, gozdove in vinograde. Kdaj pa kdaj pa so se videle obširne planjave pokrite z lavo, ki je v bližnji ali daljni preteklosti privrela iz številnih, sedaj ugaslih žrel. Izstopila sva približno 1900 m visoko, kjer se cesta neha, začne pa žičnica, ki v tem času ni delovala. Po zatrjevanju šoferja so naju čakale še štiri ure hoda do vrha. V resnici pa jih je bilo še precej več. Želel sem si nekaj časa ostati na vrhu, hotel sem videti žarečo lavo tudi ponoči, skratka želel sem si vsega nagledati se do sitega. Zato sem predlagal Ani Mariji, da vzameva s seboj spalne vreče, nekaj hrane in vodo. Njej se je moje navdušenje zdelo precej nerazumljivo. Kljub temu sva naredila tako, kot sem predlagal. Vzela sva s seboj le najnujnejše, ostalo pa pustila v hotelu. Nekaj mi je reklo, naj svojo namero razložim natakarkarju, ki sva mu zaupala najine stvari, a dovolj sem imel nejevernih pogledov in nisem rekel nič. Bogve, če bi mu znal vse to v italijanščini razložiti.

Po kakšni uri hoda je zmanjkalo poti. To naju ni motilo, saj nama je bil zvest kažipot bel oblak, ki se je dvigal na vrhu iz žrela. Tudi rastlinje je kmalu popolnoma izginilo. Tu in tam sva videla kak stožec z ugaslim žrelom, proti vrhu pa vsa naletela tudi na davno skrepenele lavine tokove. Izbruhana in izmetana kamenina dolgočasne sivo-rjave barve je na površini zelo porozna, zato pa tudi lahka in drobljiva ter se hitro (geološko) spreminja v prah. Zaradi ostankov snega bi moral temu reči pravzaprav blato. To blato je moje copate v najkrajšem času temeljito premočilo. Da telovadne copate za tak vzpon niti najmanj niso primerne, sem ugotovil tudi pozneje pri vrhu, ko sva hodila po strjeni lavi. Tisočere drobne iglice in ostri robovi so me ob vsakem koraku spominjali na lepe nove kvedrovce, ki so me čakali v daljni Sloveniji.

Na planotici pred vrhnjim žlebom sva opazila tri stavbe. Poleg vulkanološkega observatorija in nedokončanega hotela je bila tu zadnja postaja žičnice. Skozi odprtino v steni sem splezal v notranjost in v svoje veliko začudenje kar prijeten topel prostor. Tu sva pustila vse najine stvari, razen čutarice z vodo, in se odpravila na vrh. Bilo je že pozno popoldne in postajalo je hladno. Najina obleka je bila primerna za spomladansko potovanje po Italiji, nikakor pa naju ni varovala pred ledenim vetrom, ki je postajal vedno močnejši. Okolica je bila vedno bolj mikavna. Na vseh

straneh se je iz tal kadilo kot iz vrelega lonca, vmes so bili veliki žveplenorumeni pasovi.

Bilo je tudi strmo, da sva krepko grizla kolena. Imel sem občutek, kot da se povzpem na velikanski kup kadeče se žlindre ali ugaslih ogorkov. Na vsake tri korake navzgor sva zdrsula za enega navzdol. Končno pa sva prispela na vrh. Veter se je še bolj zagnal v naju, komaj sva lovila ravnotežje. Še par metrov in bila sva na robu prvega žrela. Bilo je kot orjaška čarovniška kuhinja, res pravo brezno, iz katerega se je valil oblak pare in žvepljenih plinov. Gladke rjavkaste stene so se izgubliale med parami, ki so meglile pogled v globino. Hodila sva po robu in opazovala smer vetra, da sva se umikala strupenemu oblaku. Ozek greben je to žrelo ločeval od še mnogo večjega žrela, iz katerega se je prav tako pošastno kadilo. Ko sva stala na tem grebenu, so se za hip pare nekoliko razkadile in skozi nje sem zagledal daleč spredaj preko žrela še en stožec, iz katerega je kipel dim. Od časa do časa so eksplozije plinov vrgle v zrak točo kamenja. Res, to je bil pogled za Danteja. Še ta bi ga komaj opisal.

Mraz je pritiskal, pa tudi mrak je začel legati na goro, zato sva obrnila. Ko sva bila pri hiši, je bila že trda tema. Obrnil sem se in opazoval živordeči sij, ki je očitno izviral izza stožca, ki sva ga obiskala. Bilo je, kot da bi v daljavi gorel velik gozd. Tam nekje za temi žreli je morala biti žareča lava. Spomnil sem se, da sem si jo želel videti ponoči od blizu. V tem strupenem vetru, po tleh, ki so bila marsikje pokrita z blatom ali pa je tekla voda s kopnečega snega, je bilo to res nemogoče. Vdal sem se v to.

Vsi ti užitki nama niso ušli, ampak sva jih doživljala drugo popoldne, ko sva se namenila obiskati še aktivno žrelo, ki sva ga prej videla skozi paro v daljavi. Sedaj se nisva vzpenjala, hodila sva le po pobočjih že poznanega stožca, ki sva ga hotela obiti. Po slabi uri hove sva bila pri drugem vrhu. Do sedaj sva se prebijala po blatu, snegu, pepelu in lavi, pobočje tega stožca pa je bilo popolnoma črno od izbruhane kamenja – lapilov. Vsakih nekaj minut je zagrmelo, iz žrela nad nama se je sivordeče pokadilo in v zrak so poletele črne kepe – kamenje. Včasih se je kak lapil prikotatil po pobočju prav do naju. Ko sva obšla še ta stožec, sva med kupi in polji strjene lave videla majhno vzpetino z luknjo, iz katere se je kadilo. To bo pravi izvir lave, sem si mislil, in začela sva se plaziti po njej. Ponekod je bila še prav vroča. Prav to nama je tudi preprečilo, da bi se povzpela na rob. Morala bi torej obiti še to žrelo. Nekje bi že naletela na lavo, ki je tekla v globino na nasprotni strani pobočja. Toda to bi pomenilo, da se bo treba prebijati čez strjeno lavo. Moje copate pa so imele že mnogo lusenj in vsak korak je bil bolečina. Tudi Ana Marija, ki se je ves čas pogumno držala, je začela ugovarjati.

Stala sva med dvema žreloma. Iz enega je letelo med izbruhi kamenje, iz drugega pa je tekla lava. Oboje je bilo sicer nenevarno, kljub temu pa so dekletu počasi začeli popuščati živci.

Odločila sva se torej za vrnitev. Pot se nama je zdela veliko lažja. Okrog poldneva sva bila že nazaj. Ko sva šla mimo observatorija, sva pred njim zagledala stati grobo izdelan džip na gosenicah. (Kako je pravo ime tega vozila, žal ne vem.) V njem je sedel človek v karabinjerski uniformi. Ko sva bila že mimo, se mu je očitno nekaj posvetilo, kajti pohitel je na plano in naju poklical. V pogovoru, ki je sledil, sva izvedela zanimive stvari. Devetčlanska skupina karabinjerjev naju je z dvema šolanima psoma že nekaj ur iskala okrog žrel. Razen njih je obletaval vrh tudi helikopter, ki je nalašč zaradi naju priletel iz Catanie. Vse zaradi telefonskega poziva natakarija iz hotela, ker se do polnoči nisva vrnila! Sesedel sem se na bližnjo skalo in začel premišljevat o posledicah. Poskusil sem si zamisliti obraze vrlih policistov, ko se bodo vsi utrujeni vrnili z vrha in zvedeli, da je šlo le za pomoto. V tistem trenutku bi se bil raje videl izgubljenega kje v kaki razpoki, vsega premraženega in pomilovanja vrednega. Po eni uri iskanja so se iskalci vrnili. Njihov vodja me je objel okrog ramed, da ga zelo veseli, da sva zdrava in živa, je dejal. Ko je izvedel resnico, se mu je obraz nekoliko podaljšal, toda ostal je še vnaprej vljuden. V dolino smo se zapeljali z goseničarjem. To, da nama ni bilo treba hoditi, je bila edina

pozitivna stran te epizode. Na policijski postaji blizu hotela sva ponovila najino zgodbo in v Catanii še enkrat. V Catanio smo se zapeljali s fičkom. Poleg naju in šoferja se je peljal še »signor tenente«. Od časa do časa mi je postavil jedrnat vprašanje, ko pa sem se v odgovoru poskušal razgovoriti, ga že ni več zanimalo in vzvišeno se je obrnil proč.

Na policijski postaji je kar mrgolelo uniformirancev. Ko sva na dvorišču v Catanii izstopila, čeprav v ponošenih kavbojkah, še pokritih s pepelom z Etne, so naju sumljivo in začudeno pogledovali. Tem večje je bilo njihovo začudenje, ko naju je signor tenente povabil na kavo v njihovem bifeju. Razložil nama je, da bi naju novinarji osrednjega sicilijanskega časopisa – »La Sicilia« radi fotografirali. Počasi se mi je začelo jasni, čemu vsa komedija. No, če hočejo dobiti senzacijo, naj jo imajo. Naveličan sem pokimal prihajajočim novinarjem in se pripravil, da že petič opišem najin vzpon. Toda to časnikarjev ni zanimalo, kajti očitno se je v njihovih glavah že spletla napeta in razburljiva zgodba. Zadovoljili so se z nekaj posnetki, potem pa so se lepo zahvalili. Ko sva čez nekaj dni dobila izvod omenjenega časopisa v roke, nisva mogla verjeti svojim očem, kajti brala sva solzavo zgodbo o tem, kako sva se izgubila na slavnem sicilijanskem vulkanu, kako sva prebila noč v votlini in kako so naju po celonočnem iskanju junaški karabinerji rešili. Podobno novico sta pri nas objavila tudi »Delo« in »Ljubljanski dnevnik«.

Tisti dan pa vsega tega še nisva vedela. Poslovala sva se od karabinerjev in se odpravila proti Sirakuzam. Cesta se je spet vila med pomarančami in oljčnimi nasadi. Za nama pa je nad živahnim mediteranskim mestom kipela Etna vsa v sončnih žarkih. Zdelo se mi je, kakor da se posmehuje in grozi obenem.

ADAJ-HOH 4405 m

(Iz ekspedicije na Kavkaz 1968)

JOŽE ROŽIČ

o moreni ledenika Skaz stopamo utrujeni proti »lagerju« in se v mislih vračamo na ledene strmine Adaj-hoha. Na nogah smo že štirindvajset ur, zato si želimo čimprej tople postelje.

Ko smo se predčerašnjim pripravljali za turo na Adaj-hoh, nam vreme ni kazalo kaj prida. Komaj smo dosegli pri vodstvu tabora, da gremo lahko sami brez sovjetskih spremljevalcev in to naveza Peter, Franc, Marjan in Toni v eno smer, v drugo smer pa Riko, Niko in jaz. Sovjetska spremljevalca Vera in Volodja bosta šla z nama samo do »nočevke«, to je, do mesta, ki ga uporabljajo za prenočevanje na turah okoli Adaj-hoha, potem pa nas bosta tam čakala. Do kosila smo si pripravili potrebno opremo, dobili opise smeri ter vso potrebno dokumentacijo. Ker je do nočevke cele štiri ure hoda, smo se odpravili na pot okoli štirih popoldne. Seveda ni odhoda brez postrojitve na zbornem mestu, kjer nam je šef gorske reševalne službe izročil opis in še zadnje napotke, nato pa smo v gosjem redu odšli iz tabora novim doživljajem nasproti. Pot nas je vodila po stezi ob ledeniški moreni nad rečico Skaz-don proti ledeniku Skaz. Vera je ubirala precej hiter tempo in tako smo prišli v pol ure na vrh Zelenega holma. Tu se na začetku morene ledenika Skaz steza izgubi. Vidljivost je bila zaradi megle majhna in zato smo kmalu pošteno zgrešili smer. Hodili smo po moreni v krogu in po triurnem tavanju po dežju in megli ugotovili, da smo bliže taboru kot vrhu Zelenega holma. Bližala se je že noč, zato smo se po kratkem posvetu odločili, da gremo malo naprej in si poiščemo prostor za bivač. Proti jutru se je zvedrilo, in odločili smo se, da gremo naprej.

Po treh urah smo prišli do »nočevke«, kjer sta nam Vera in Volodja zaželela srečo in odšli smo vsak svojo pot. Rika, Nika in mene je vodila pot pod južno steno Adaj-

Ledenik Cei in Adaj-Hoh

Foto Mirnik

hoha proti prevalu Skaskij. Treba je bilo obiti in zlesti prek nekaj zahrbtnih razpok. Takoj smo se navezali in se začeli vzpenjati po grebenu, ki nas je pripeljal na vrh. Skale v začetku niso težke. Ko smo dosegli snežni greben, se je za vsakim korakom vsul plazič. Ker je bil greben videti čedalje odurnejši, smo zavili bolj na severno stran v vabljiv ozebnik. Po nekaj raztežajih smo zaslišali šumenje plazov, zato smo se vrnili nazaj na greben, ki se je izkazal še kar sprejemljiv in vsaj relativno varen. Plezanje je zaradi višine postalo napornejše. Ko smo prišli na snežno rezino, smo začutili bližino vrha. Končno smo le prišli do vršne opasti in jo na lažjem mestu zmagali. Z vrvo v zankah smo premagali še te metre in stali smo na vrhu Adaj-hoha. Veselje je bilo veliko, saj smo se povzpeli spet na štiritisočak. Zaradi slabega vremena smo sklenili, da ne čakamo prijateljev. Napisali smo »zapisko« in se vrnili po isti poti. Greben je bil na povratku še težavnejši in spust nič hitrejši kot vzpon. Le počasi smo izgubljali na višini, megla pa nam še vedno ni dopustila nobenega slikanja in razgledovanja. Ko smo se spustili do prevala, smo se malo oddahnili in gledali plazove, ki so se vsipali prek vse južne stene. Do »nočevke« je bilo še uro hoda. Na nočevki smo opazili nove alpiniste, ki so prispeli ta dan. Vsi so nas veselo pozdravili, posebna naša spremljevalca Vera in Volodja, ki sta bila že v skrbeh za nas. S tesnobo smo pričakovali prijatelje. Zaradi oblačnega in meglenega vremena se je dan hitro nagibal. Končno jih le opazimo pod sedlom Skaskij. Druga naveza je končno le prišla do nas, še bolj mokra in utrujena. Morali smo se odločiti za sestop do »lagerja«. Vsak si je izbral svojo pot in tako smo vsi srečno prišli do morene ledenika. Predzadnji Toni je padel čez razpoko in si izpahnil roko. Mi smo bili že kakih 200 m niže in smo takoj odhiteli pomagat. Marjan pa je odšel po zdravnika in reševalce. Okoli polnoči je prišel zdravnik. Kmalu je bila roka naravnana in imobilizirana, tovariša so prevzeli reševalci. V tabor smo prišli ob štirih zjutraj. Tako se je končala naša druga tura v kavkaških gorah.

Op.: Greben Adaj-hoha od prevala, stopnja 3 a, plezali v vzponu in sestopu Riko Salberger, Niko Bernard in Jože Rožič.

VOJAK NA VELEBITU

ING. IGOR ŠOLINC

Lansko leto sem preživel v Zadru. Vse sonca željne množice, ki poleti prihite v to mesto iskat rjave barve, se zavzeto obračajo na jug, proti morju in soncu in le redkokdo opazi na severu dolg, razpotegnjen hrbet Velebita. Tudi če ga kdo opazi, mu navadno ne posveča veliko pozornosti. Saj smo se peljali pod njim, si misli, velik kup kamenja je to in nor je, kdor poleti išče na njem kaj drugega kot kače. Jaz pa sem preživel v tem mestu vse štiri letne čase in Velebit mi je bil dober znanec. Gledal sem ga podnevi, iz poskakujočega tovornjaka, in opazoval sem ga v črnih avgustovskih nočeh, ko je bil videti le kot čudno oblikovan konec zvezdnega neba. Spoznal sem ga pozimi, ko se je z njegovih, s snegom pokritih vrhov zapodila burja, da se je ježilo morje in so valovi dobivali bele grive. Domov sem napisal navdušena, romantična pisma o njegovi lepoti, da pa bi zlezel nanj, mi ni prišlo na misel. Take vrste romantike sem imel za nekaj časa dovolj.

Človek obrača, usoda obrne. Med zadrskimi oficirji obstaja nekakšno neuradno planinsko društvo, klub ljubiteljev Velebita. Nekoč sem jih zapeljeval z diapozitivi naših planin in tako se je zgodilo, da je nekega dne prišlo vabilo: Pridi z nami, gremo na Velebit. Kdor je odslužil vojaščino, bo razumel mojo tedanjo stisko. Domnevam, da sla po lenarjenju samogibno postane del vojaškega bistva in tako sta na tehtnico prišli lepa, v miru preležana nedelja in pa štirinajsturni pohod gor in dol po grebenih Velebita. »Blesav si ak ideš,« me je prepričeval tovariš iz Splita. Mikala me je ta pot in pred tovariši se nisem smel osramotiti, ko sem jim že tolikokrat pridigal o lepotah gornišтва. Da pa me ne bi bilo strah med samimi »velikimi živinami«, sem si poiskal tovariša, Švabovega Marcela s Krasa. Električar je po stroki in tudi on je bil dovolj prostodušen, da je bil pripravljen prostovoljno napraviti nekaj, česar smo imeli vsak dan »po službeni dolžnosti« dovolj in preveč. In tako sva se pričela pripravljati za pot.

Z opremo nisva imela mnogo težav: z obleko manj kot s hrano. Če gre vojak privatno na Velebit, si ne more privoščiti nobenih odmikov v oblačenju, že »zbog jednoobraznosti«. Pri hrani je drugače, tudi v vojski ukazuje želodcu le – denarnica. Napravila sva proračun in nakupila proviant. Marcel pa je med tem časom pri komandirju izprosil daljnogled, kompas in specialke tega področja. Malo sva se lagala, malo sva se sklicevala na višje predstojnike in uspelo je tudi to.

V nedeljo zjutraj ob treh je bilo nebo čudovito jasno. Zeblo me je, ko smo se v prvi sivini nastopajočega jutra vozili proti severu. Kako dobro poznam taka jutra: še ves zaspan tičiš med tovariši, s puško med kolena. Le cigareta, ki jo kdo skrivaj prižge, osvetljuje poskakujoče glave pod cerado. To jutro pa je bilo drugače, »praktično« sem stiskal med kolena in na odprtem tovornjaku me je bolj zeblo kot po navadi. Če sem obrnil glavo, sem si lahko ogledal tovariše, ki so otrplo kot jaz ždeli v jutranjem hladu. Štirje so starejši in opremljeni »comme il faut«: dolge gabardenaste pumparice imajo in polne nahrbtnike, eden je obut v okovane kvedrovce, kakršni se danes že redko vidijo. Nekaj mlajših je v srajcah z zavihanimi rokavi, obuti so v nizke športne čevlje. Z rahlim nemiro razmišljam, kako oni opazujejo mene, golobradega vojaka, ki nosi pulover kot vrhnje oblačilo in ima čepico v nahrbtniku. Dvanajst jih je in vsi so moji starešine. Marcel, ki je bolj flegmatičen, je uganil moje misli in mi pomežiknil.

Prvi sončni žarek se je zaiskril. Tam proti severovzhodu so velike škrbine, Tulove grede imenovane, tam se je prikazalo sonce. Tovornjak pa je vztrajno grizel strmino in zavijal po okljukah zdaj levo, zdaj desno in tako se je sonce zdaj skrilo pa spet pokazalo in spet skrilo za enega številnih rogljev. Otrplosti kar naenkrat ni bilo več. V hribe grem, je tolklo srce, en del možganov pa je med tem premišljeval, če je to sončni vzhod in če je to, kar gledam, več sončnih vzhodov zapovrstjo. Čudni problemi se porajajo v lačni glavi na poskakujočem tovornjaku ob petih zjutraj.

Vsega se človek naveliča, če le dovolj dolgo traja, še sprememb. Tista vožnja, ki sem se je zjutraj tako veselil, je postajala utrujajoča. Nekaj »avtoštoparjev«, ki smo jih pobrali malo pred Obrovcem, me ni zanimalo, pa čeprav so nas poskušali zaplesti v razgovor in so ponujali cigarete. Za delom so šli pogledat, tja v Liko, ali pa k živini, ki se je pasla nekje v vrhah. Kdo bi si mislil, da bomo z enim od njih doživeli še pravo pravcato pustolovščino.

Vse prepočasi se je tovornjak vzpenjal po serpentinah Malega Alana. Sedaj je bilo že pošteno svetlo in tudi topleje je postalo. Vroč dan se je obetal. Če se je kdo kdaj vozil po trdi cesti, mu bodo morda ugajala z redko travo in nizkimi skalami posejana pobočja; nam niso. Postalo je vroče, utrujeni smo bili in naveličani vožnje in vsak pogovor je zamrl. Poglede pa smo upirali naprej, navzgor, kjer so se videla skalnata vrata, dve veliki skali, med katerima se cesta prevlani na severno, liško stran. Zapeljali smo se v drug svet. Skoraj tako sem se počutil, kot kadar se potopim pod vodo. Še vedno je bila ista prašna, luknjasta cesta, ampak ob njej ni bilo več s sivim prahom potresene trave. Gozd je obkrožal cesto, mlad bukov gozd, in sonce zdajci ni bilo več žgoč sovražnik, ki pije moči, temveč prijatelj, in njegovi žarki so se igrali med zelenim listjem. Preokorna je pisana beseda, da bi z njo lahko izrazil svoje tedanje občutke, lahko pa me bo razumel tisti, ki se je rodil med gozdovi, pa je kdaj preživel leto dni v pustem okolju brez njih. Ob našem Jadranu je podnebje sijajno in tudi milo, toda kako naj cenim toploto nekdo, ki sploh ne pozna mraza. Večna zelenina sredozemskega rastlinstva pa je bled in slab nadomestek tiste živozeleni barve bukovih gozdov spomladi in pa za tisto nepopisno paleto barv, ki nam jih nudi gozd v jeseni.

Zavili smo z makadamske ceste na levo, na ozko gozdno pot. Vse bolj strmo smo se vzpenjali skozi bukove gozdove in vse ožja je postajala pot, tako da so se veje dreves trdo trle ob stranice našega vozila. Mene pa je minila zaspanost in utrujenost in nobene naveličanosti ni bilo več. Saj vem, da sem bil takrat še bolj prevzet zato, ker sem bil že osem mesecev proč od gora, vendar to mi prav nič ni zmanjšalo lepote tistega trenutka. Saj doživeti je vedno relativna in čisto subjektivna stvar. Dogodek, ki nekoga čisto prevzame, pusti drugega hladnega. Tisti trenutek sem se počutil kot sestradanec, ki je prišel na kulinarčno razstavo.

Saj res, hrana. Prišli smo na lepo jaso, od koder tudi tovornjak s pogonom na vse štiri kolesa ni mogel več nadaljevati poti. Prav z užitek sem pretegnil od vožnje razrahljane kosti in prav nič mi ni bil mar »bojni posvet« mojih tovarišev. Zapodil sem se čez mehki mah, osmukal sem listje z nekaj mladih leskovih vej in prav nič dostojanstveno naredil nekaj kozolcev po bregu. Potem sva se z Marcelom spravila k zajtrku. Prav neverjetno je, kako dobro počutje pospeši apetit. Z Marcelom sva takrat prav z užitek pozajtrkovala celodnevno malico, ena čokolada je ostala za železno rezervo. Seveda sva kasneje obžalovala svojo požrešnost, ampak to ni bilo nič hudega. Imava pa manj v nahrbtniku, sva se tolažila.

Bojni posvet se je medtem končal. Pametni možje, ki znajo združiti prijetno s koristnim, so se domenili, da pošljejo dva manj navdušena gorohodca s tovornjakom v dolino Velike Paklenice, kjer nas bosta pričakala. Spotoma naj nabavita nekje lepega janjca in naj ga spečeta do našega prihoda. Bil sem sit in prav malo mi je bilo mar strokovnih kuharskih nasvetov, ki so jih vsiljevali kuharjema, le nestrpen sem bil. To so tisti posebni občutki, ki se vedno pojavijo pred odhodom v gore.

Počasi se je vzpenjala pot skozi obsežne bukove gozdove. Markacij seveda ni bilo, pot pa je bila taka kot lovske steze v naših hribih. Verjetno jo tudi zares uporabljajo v glavnem le lovci. Vzhodni konec Velebita je zelo neobljuden in na poti je bilo prav malo sledov naših predhodnikov. Včasih sem se ustavil, kjer se je steza cepila na dvoje. Tisti, ki so bili že večkrat tu, so se malo posvetovali, potem pa smo spet molče stopali v »koloni po eden«. Na tisto nekajurno potepanje skozi gozdove, ki se razprostirajo po severnih pobočjih Velebita, imam samo lepe spomine. Hoja ni bila le sredstvo za doseg cilja, temveč sem užival prav v vsakem trenutku. Rad bi opisal tisti gozd, korak za korakom, tako kot sem ga doživljal, pa tega ne zmorem. Tudi v spominu nimam več pravih slik s te poti, vem le, da je bilo nekaj svetlega

in lepega. Vem, da smo videli sledove divjih prašičev, včasih smo lezli preko podrtih debel ali pa se plazili pod njimi. Od časa do časa smo se ustavili v samotni, tihi dolinici. Lepi so ti kraji, tako nenavadni in tako drugačni od tistega, kar navadno pričakujemo na krasu. V tistih lepih urah zgodnjega dopoldneva sem si obljubil, da bom še prišel sem.

Malo pred poldnem smo prišli do Zmijskega bunara (Kačji vodnjak). Ne verjamem, da je to pravo ime tistega izvira; kasneje sem si ogledal karto in ga nisem nikjer našel, toda moji sopotniki, ki so bili že večkrat tu, so ga tako imenovali, ker se menda ob tisti vodi vedno lahko najde kakšna kača. Pa ime samo tokrat zame sploh ni bilo važno, vedel sem le, da je lepo tam in da se prijetno počutim. Močno občudujem ljudi, ki se temeljito pripravijo na vsako pot in vedo o vsakem kraju sedanost, preteklost in še legende, ki se spletajo z njim, poznajo sestavo tal, rastlinstvo in živalstvo, ki bi se moralo nahajati tam, pol ducata krajevnih imen in še kaj morda. Žal ne spadam mednje, vedno sem imel rad presenečenja. Tisto dopoldne pa mi je bilo sploh malo mar za preteklost in tudi o prihodnosti nisem premišljeval. Občudoval sem cvetlice, ki so se v tistem trenutku razcvetele tam, pa čeprav mnogim nisem vedel imena. To je bil eden redkih trenutkov, ko sem bil srečen in zadovoljen in še celo »praktica«, kateri kot kronični fotograf navadno prej pokažem kako pokrajino, kot pa si jo sam ogledam, je mirno počivala v škatli.

Počitek je hitro minil. Povzpeli smo se na majhen grebenček, in odprl se nam je pogled na morje. Mnoge »oh« in »ah« in »vidi, vidi« je bilo slišati, jaz pa sem stal obrnjen v nasprotno stran in gledal planino pred seboj. Primerjave so vedno dvomljiva stvar, ampak naj me vrag vzame, če ni bilo tisto videti kot pogled na planino Tegošče ali pa Pungart tam pod vrhovi Košute, le da se je namesto Velikega vrha na pobočju planine košatilo Sveto brdo. Razlika je verjetno velika, ampak po planini so bile krave, ob lužah, ki so se nabrale v kotanjah, se je paslo nekaj konj in visoko gori pod vrhom je bilo videti trope ovac, kakor da bi gledal eno naših planin. Manj vzpodbuden je bil pogled na gola pobočja, ki so se dvigala pod nami in v katere je pripekalo opoldansko sonce.

Še preden pa smo pričeli griziti kolena, smo se morali prebiti skozi gozdič mladega hrastičja, skozi katerega ni bilo utrte poti. Napredovali smo vsak zase, otepali smo se vej in se počasi približevali poljani, na kateri je bilo polno belega cvetja. Svojim očem nisem verjel: bile so narcise, prav take kot rastejo na Golici. Poln travnik jih je bil, le bolj odcvetele so bile že, kajti bil je junij. Nikoli še nisem slišal, da tudi tu rastejo narcise, še bolj presenečen pa sem bil, ko sem ugotovil, da se vsi drugi sploh ne zmenijo zanje. »Pa šta, cvijeće je kao bilo koje drugo, samo da je bijelo«. Utrgal sem jih nekaj, v spomin in pa kot dokaz, kajti nemalo ljudi poznam, ki so prepričani, da rastejo narcise le v Karavankah in se jim zdi skoraj izdajstvo, če bi se pojavile še kje. No, na Velebitu imajo narcise vsaj mir.

Pot po grebenu je bila utrudljiva. Sonce je žgalo na gole hrbte, tako da se nismo kaj dosti ozirali okrog sebe, pa čeprav je bil razgled res lep. Na eni strani se je

VIPAVSKA SIMFONIJA

Marijan Breclj

*Kot bi igrale strune
na nevidni violini
in bi paleto držal v rokah
sam Šegantini,*

*pomlad igra z drevjem
po moji dolini,
zeleno, rumeno
prepleta s karmini.*

*Se v meni, še v meni,
o strune, zvenite!
Prelijte se, barve,
sivino prekrijte!...*

iskrilo morje, od daleč in proti soncu je bilo videti kot raztaljeno srebro, obrisi obale in otokov pa so bili rahlo megleni. Na drugo stran pa se je razprostirala Lika, v tem delu vsa porasla z gozdovi, v katerih sta dve cesti delali velik križ. Besede lahko povedo bore malo o tej lepoti in tudi slika ne bi bila nič boljša, kajti tiste daljave niso preveč fotogenične. Kdor pa želi uživati v razgledu, pa naj kar zleze gor, kajti doživetje je res enkratno. Na eno stran prava gorska pokrajina, na drugo pa modrina morja in belina otokov: To je res nenavadno lep pogled.

Tudi Sveto brdo (1753 m) je imenitna razgledna točka. Drugi najvišji vrh Velebita je, čeprav je to dejstvo komaj opazno, kajti naprej proti zahodu in severu se razprostira množica gorskih vrhov, ki so po večini brez imena in nosijo le oznake kota 1746, kota 1735 in podobno. Zato pa se proti jugu kot na dlani razprostira vsa obala od Pašmana do Paga, vidi se Maslenica in Novigradsko more in celo Dugi otok tam zadaj. Z daljnogledom je prav zanimivo opazovati avtomobile, ki hite po magistrali. Iz te višine so videti vsi problemi prehitevanja in srečavanja prav malenkostni. Še meglico in dim nad Zadrom smo videli, mesta samega pa ne. Pa prav malo mi je bilo mar za Zadar tisti trenutek, na vrhu Svetega brda sem se počutil svoboden kot ptič. Malo pod vrhom, na severovzhodni strani se je belila velika zaplata snega. Tudi to je eno od presenečenj, ki jih skriva Velebit. Poprečni celinski duši je težko umljivo, da najde tik ob morju sneg in to celo v mesecu juniju, ko vsi že iščejo osvežitve v morski vodi. Sneg je bil sicer bolj siv in snežišče ni bilo dovolj veliko niti za kratek slalom, toda imenitno je le bilo zakopati prste v belo zmrzal in »smučati« v čevljih. Če se je pri tem kakšen polkovnik odpeljal navzdol na podaljšku svojega hrbitišča, je to mikavnost snega le še stopnjevalo. Tu na snegu se mi je misel spremenila v sklep: tu bom pozimi napravil imenitno smučarsko turo. To je nemogoče, so ugotovili vsi navzoči, edino v veliki družbi in z dobro puško v rokah je to izvedljivo. Tu da je pozimi veliko volkov in nevarni so, so vedeli povedati. Kmet Pero, ki nas je spremljal, pa je trdil, da je »mečka« še bolj nevarna, medveda pa utegneš srečati na Velebitu v vsakem letnem času. Smejal sem se mu in še bolj sem se smejal potem, ko sem odkril, da so nekateri med nami res oboroženi z revolverji vseh mogočih kalibrov. Z Marcelom sva jih zbadala, da se tudi pri nas najde kak medved, da pa so kljub temu planinci navadno oboroženi le z nožem za odpiranje konzerv. Pa se je prepir hitro polegel in nadaljevali smo pot, vsak zase prepričani, da velja le njegov prav.

Lepi so grebeni Velebita in obsežni so tudi. Marcel se je vedno jezil, kadar smo se spuščali po hribu, kajti vedno se je bilo potem potrebno povzpeti natanko tako visoko na drugega. Zdaj se nama je tudi maščevala najina dopoldanska požrešnost in kar vesela sva bila, ko smo se povzpeli na greben med Malo in Veliko Paklenico, kjer se je naša pot dokončno prevesila navzdol. Šele od tu iz višine se vidi, zakaj sta dolini Paklenice narodni park; od spodaj sta le dve ozki špranji v skalnem pobočju gore, z vrha pa je videti vse bogastvo in raznolikost gozdov, in pa nenavadne skalne oblike, ki jih človek lahko sreča le na krasu. Tisti, ki so že obiskali Malo Paklenico, so vedeli povedati čuda o njeni lepoti.

V tem trenutku so jo primahali okrog ovinka trije možakarji in mlado fante, vsi štirje s sekirami v rokah. Ko so zagledali našega sopotnika Pera, so pričeli govoriti vsevprek, tako da sem jih komaj razumel. Medved mu je včeraj ubil vola, so vedeli povedati, vsa ostala živina pa je zbežala tja v vrhove Velebita. Ta demonstracija dejstva, da na Velebitu res žive medvedje, mi ni bila prav nič všeč. Za nas je bil to sicer le zanimiv dogodek, za lastnika ubitega vola pa težka izguba, posebno ker živine ni imel zavarovane. Hudo nam je bilo, ko smo se poslovili: njih pet je odšlo nazaj proti vrhu iskat pobeglo živino, mi pa smo se pričeli spuščati v dolino Velike Paklenice. Med potjo smo res videli medvedje iztrebke in pa razrito zemljišče, na katerem je bila dirka na življenje in smrt. Po sledovih je bilo videti, da je medved preplašil celo čredo in jo zapodil v breg, malo nad potjo pa smo našli ostanke vola, ki ni bil dovolj hiter. Zatrpani so bili z zemljo in le malo načeti, zato pa je nepopisno smrdelo. Pravijo, da medved tako meso najbolj ceni, meni pa je šlo skoraj na bruhanje, ko sem moral slikati tiste, ki so se hoteli ovekovečiti ob tako imenitem

prizoru. Prav prisilili so me, jaz pa sem takrat sklenil, da bom v večjih družbah pokazal fotoaparata, če ga bodo imeli vsaj še trije.

Sonce je že pričelo izgubljati svojo moč, ko smo se spet potopili v gozdove. V mraku so bili videti še bolj dostojanstveni in prav tiho in že malo utrujeni od doživetij smo se spuščali v dolino. Toda doživetij še ni bilo konec, prav za zaključni del poti nam je Velebit pripravil nekaj prav posebno lepega. Ivnini izvori so to, jasa v zgornjem delu Velike Paklenice, na katero smo prišli ravno v trenutku, ko so se večerni sončni žarki igrali z mehko zeleno travo. Potok izvira tu: na več krajih privre voda iz zemlje in se razliva preko trave in dolbe kotanje v skale. Ravno na jasi pa je ločnica med planinsko in obmorsko floro. Navzgor se košatijo bukke, stroge v svojih oblikah, v spodnjem koncu doline pa se že pojavljajo prvi »čempresi« s svojimi smešnimi krošnjami. Vsa ta drevesa, voda v kotanjah in travnik pa dajejo čudovit občutek domačnosti. Najraje bi prespal tu, da bi videl, če bo v jutranjem hladu dolinica še tako očarljiva. Toda čas je neizprosno gospodar. Pregnal nas je, da smo hiteli z dolgimi koraki ob šumečem potoku. Bukovi gozdovi se tod širijo v dolino, potok postaja vse večji in večji in lepote je toliko, da bi že ta del poti zaslužil poseben opis, vendar takrat nisem mislil na to.

Pri »Borisovem domu« smo se vrnili v civilizacijo. Nedelja je bila in dom je bil poln izletnikov ob kozarcu rdečega in dobri malici. Večina obiskovalcev Velike Paklenice kar najhitreje premeri tisto uro hoda od zadnjega parkirnega prostora do Borisovega doma in tam končajo izlet, ne da bi vedeli, da se tam najlepši del nacionalnega parka šele pričinja. Mi pa nismo bili pri volji, da bi jim to pojasnjevali, preutrujeni smo bili.

Zlekneli smo se po mehki travi in šele vonj pečene jagnjetine nas je vzdignil. Tovarishi so ostali ob ognju in si podajali pletenko, razgovor se je razvnel in medvedji odtisi so postajali vse večji, midva z Marcelom pa sva se raje umaknila na samo. Slekla sva se in se umila v mrzlem potoku, potem pa sva se zatopila vsak v svoje misli. Kaj je premišljeval Marcel, ne vem, jaz pa sem obnavljal prehojeno pot, in prijetno mi je bilo. In ko smo se v trdi noči vračali po jadranski magistrali proti Zadru in je za nami ostajala črna gmota Velebita, sem vedel: Sem bom še prišel.

V NJIH ZRCALI SE PODOBA NAŠA

Še k 75-letnici posoškega planinstva*

LUDVIK ZORZUT

Bili so turisti, hribolazci, gorohodci, planinci, alpinisti, górniki, taki in enaki, ki so se dovolj zgodaj pojavili tudi v Gorici, že v transalpskem svetu, vendar še vedno ob Soči in ob bohinjski železnici, med njimi šolniki, duhovni, profesorji, višji uradniki, trgovci, študentje. Še preden se je oglasil bojni grom na Soči, so na goriškem planinskem obzorju narisali žive markacije: Valentin Stanič, Henrik Tuma, Franc Setničar, Rajko Gradnik, Ivan Kravos, Jaka Zupančič, Ferdo Seidl, Anton Kutin, Jože Abram..., so pa še drugi meščanski somišljeniki optali nahrbtnike in prijeli za dolge palice, pozneje za cepine. Spoznavamo jih po tiskani besedi in po spominu.

Prvi je – po Mlakarjevo izraženo – resnični alpinist, homo alpinus purissimus, drugi je izletniški, upravni, poučni turist, homo alpinus scholasticus.

1. France Setničar in njegov Triglav

Ljubljenec, oboževalec Triglava, očividec vsega njegovega nehanja in dejanja, skozi vse leto, v vseh mesecih, letnih in zimskih, v vseh triglavskih soncih, bliskih in gromih – je ta strašni hodec, samohodec, samogorec, redkokdaj sopotnik, v silnih naporih premagal naravo in sebe. V svojem zadržanem duhovniškem poklicu pa, žal, ni

Pod Kredarico 6. 9. 1911

Foto Franc Setničar

Vrh Triglava 8. 1. 1910

Foto Franc Setničar

mogel posvetiti goram več globokega duha in nemirnega srca. Vsemu zavzetemu se je utrgala molitev preko Banjščic, Baške grape, Tolminskih in Bohinjskih gora: Tebi, Triglav, moja misel podnevi v kancliji med suhoparnimi akti, v nedosežnih sanjah, v neprečutih urah, Tebi moja pesem iz posušenega grla, nespočitih premrlih udov, razdraženih živcev, a pesem mogočnosti, navdahnjenosti, zamaknjenosti v Tvoj gloriolo, in jaz žrtvenik na Tvojem oltarju. Šestdesetkrat sem vzvišen stopil na Tvoje teme!

Aljažev stolp, teme Triglava! V sončnih pramenih, v sunkovitih vetrovih zasneženega, poledenelega izkoplje, da se mu pokaže banderca z letnico 1895 in mu vzvalovi kri v zadostilnem darovanju. Sam je, a nastavi vrvico do aparata, da sproži sliko kakor jo vidimo iz let 1910, 1913..., posname samega sebe, stisnjenega k stolpu. Sneg je rahel, svež, izgrebe vratca, v stolpu zajame sapo, požirek oddiha, milo gleda doli na Kredarico, na samevajočo zaprto kočo.

Tura, ki traja 50 ur. Čudodelni veleturist Franc Setničar se z bohinjskim vlakom pripelje iz Gorice do Mosta. Od tu, kakor bi hotel hoditi po sledovih Valentina Staniča, ko se je ta l. 1808 odpravljal z Banjščic na Triglav, jo udari čez Škrbino in Bogatin do Komne, preskoči k Sedmerim jezerom, se prevrže čez Hribarice, zdvija na Dol, od tu v strmeh vzponu sprečka oba triglavska vršaca, Malega in Velikega, zaduha triglavske obzorje, le noč ga preganja navzdol, nekje se oddahne, zapre utrujene oči, se v sanjah kobali čez prepad, a že po prvem snu zdirja v Trento, v Sočo, brzi proti Bovcu, brž, da ne zamudi avtobusa, prisopiha na bovški trg, pa joj – avtobus mu odpelje izpred nosa. Kaj zdaj? Nič, kaj zdaj! Noge na rame, korajžo v pete, malce

Vrh Triglava 25. 8. 1910

Foto Franc Setničar

Pred Domom na Kredarico
5. 9. 1911

Foto Franc Setničar

čokolade, sladkorja in studenčnice v usta – in on »il camminatore formidabile« – strašni hodec, kakor so mu goriški Lahi rekli – jo ucvrč po trdi, cesarski cesti na Kobarid, Tolmin, na Most, kjer se ga je, tedaj na postaji Sv. Lucija – Tolmin usmilil bohinjski vlak.

Od nedelje zjutraj do ponedeljka zjutraj. Zgodaj v nedeljo opravi tiho mašo, nakar zleti, zbežlja po bližnjici iz Gorice na Ajševico, se iz Ozeljana mimo tabora na Vitovljah povzpne po Napoleonovi cesti na Krnico v Trnovskem gozdu, obide Čaven, se ne zmeni za njegovo kočo, oplazi Modrasovec, se že znajde na Predmeji, iznad Golakov se izvije naprej v dolino do idrijskih vrat, se v gozdarski koči okrepča, jo ubere spet nazaj na Predmejo, ga zaloti noč, nekje zadremlje, v ranih urah se spusti v dolino, osvežen v jutranjem hladu, toda nespóčitega, neprespanega napade žeja, silna žeja, pa jo le reže naprej skoz vipavske, še dremajoče vasi mimo vodnjakov, studencev, potokov, mimo žuborečih vodíc, on pa žejen, žejen... saj, če je hotel brati mašo, ni smel od polnoči ničesar več zaužiti. Ni bilo takrat ekumenskega koncila z olajšavami. Primaha jo v Gorico tešč, zbere točno ob uri ponedeljkovo mašo in kot nadškofijski kancler pravočasno priteče v pisarno svojega dostojanstvenega šefa (dr. Sedeja, ki mu smeje bere levite).

Zaide čez mejo na jugoslovansko območje. Ne da bi kaj znil sestri Lini, kam, kako, kdaj – hajd iz mesta v hribe, v gorske samote... Tri dni kolovrati okrog Triglava, pri sebi ima italijansko obmejno izkaznico, izgubi sončna očala, napol oslepi, v večernih meglah zaide na bohinjsko-jugoslovansko stran, že ga najdejo oslepljenega strogodobri graničarji, ga vodijo sami in mu dovolijo milostni prehod nazaj mimo Črne prsti, čez Kobarljev vrh, vendar ga za mejo zalotijo »guardie di confine«, ga ženejo v Podbrdo, dalje v Tolmin, na zaslišanje. Mu vzamejo obmejno izkaznico. Nič strašnega, le oči, oči je moral ozdravljati, da je potem brez strahu nadaljeval svoje gorske avanture brez obmejne izkaznice.

Planinski samotar najde svoj družbo

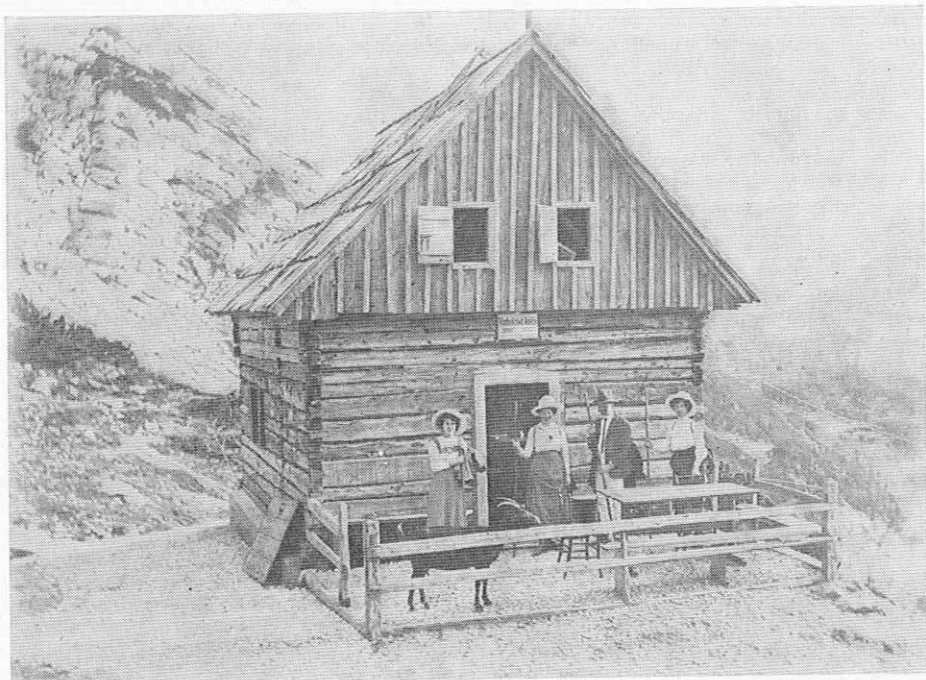
Veleturist in še avanturist France Setničar je bil do ušes zaverovan v svoj Triglav, v najvišjega in najstrašnejšega boga na slovenskem Olimpu, ki ga je začaral, da se mu je predal na biti in nebiti, mu zapisal svojo dušo, se mu izročil na vso človeško zmogljivost in se je, samogorec – mislec, planinski samotar, klanjal njegovemu veličastju, da mu je gledal v obličje, kako se v mesecih spreminja. Ni šel v kakšen programatični, teoretični alpinizem. V knjigi Evgena Lovšina: »V Triglavu in njegovi sosesčini,« je izpovedal: »Zame je bil alpinizem doživetje impozantnih gorskih prizorov in borba z naravnimi silami, preizkušnja moči.« In še druge miselnosti odkrijemo v tej dragoceni knjigi iz njegovega planinskega udejstvovanja. Hodil je sam brez vodnikov. O svojem triglavskem drznem samohodstvu je sam pripovedoval v svojih spisih »Zimska tura na vrh Triglava« (PV 1910) in »Pozimski poseti Triglavu« (PV 1913).

Pa je bil Setničar tudi musicus. Ne samo bog Triglav, tudi boginja glasbe ga je poljubila na visoko čelo. Dovršil je glasbeni konservatorij v Regensburgu na Bavarskem, polnokrvni glasbenik primorskega temperamenta, ki so v njem odmevale silne triglavske melodije. V glasbi je bil izreden talent. Popolnoma je obvladal klavir, s posebno vnmemo tudi violončelo. V kvartetu je bil dobrodošel član Rajko Gradnik (tedaj učitelj v Kozani, zraven geolog), enkrat se je s Setničarjem preizkusil v poznovesenskem vzponu na Triglav – z dobrim uspehom. Poleg gora je Setničarja še glasba preobrazila in plemenitila njegovo umetniško dušo.

Setničar je bil ves samosvoj, zadržan v občevanju z ljudmi, odmaknjen, nikdar narejen. Čeprav član SPD in CAI (Italijanskega alpinskega kluba) v Gorici se ni približeval ne planinskim organizacijam ne družbam. Kdajpakdaj je le zbral skupino svojih sorodnikov, jih gratis opremil (z nahrbtniki, gozjerji, z dolgimi palicami) jim vcepil planinstvo v noge in jim ga vlijal po lijaku zgovornosti v duše ter jih priganjal iz Bohinja čez Uskovnico, Velo polje do Kredarice in na kraljevi Vrh do Aljaževega stolpa. Glejte jih, mestne planinke, dveh narodnosti, v maksí krilih, v širokih klobukih! Kako so prikupne gore, če zakrijejo svoje golote s smrekami, macesni, jelkami, ruševjem, višje s preprogami pisanega cvetja, a jim le v vrhah zablesti jasno, odprto obličje! Kako so čudovite gore v deviškem snegu, odete v hermelin čistosti in lepote!

V slovenskem šolskem zavodu je bil Setničar vodja, posvetil je svoje sposobnosti in očetovske skrbi dijaški mladini, ki ga je srčno vzljubila. Uvajal je gojence v učenje petja, glasbe (bil je prvi učitelj glasbe skladatelju Mariju Kogoju), v prirejanje predstev, s posebnim nagnjenjem še na dolge izlete v hribe. Z dijaki je igral, se šalil, prepeval in vriskal. S kakšno radostjo nas je podil skozi Trnovski gozd, po Poldanovcu, Zelenem robu, Mrzovcu, Golakih, trobil na svojo piščal med stisnjenimi pestmi, nas presedlal od Vipavske do Idrijske doline, pa nas čez Banjško planoto pritiral domov z raztrganimi podplatí, z ožuljenimi prsti na nogah in z zagorelimi lici.

V poznejših letih, že zunaj zavoda, je planinski oče, nas višje klasične študente,

Pri Vodnikovih koči 4. 9. 1911

Foto Franc Setničar

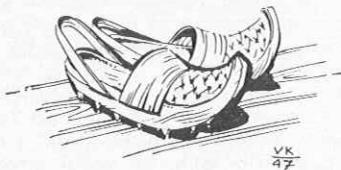
svoje izbrance, potegnil s seboj v triglavski jesenski sneg in smo se za njim prerinili skoz megle na Kredarico, pozvonili k srečnemu prihodu in smo se že plasirali v koči. Tedanji oskrbnik Franc Arh iz Srednje vasi mu je vedno zaupal ključke triglavskega kraljestva. Pogreli smo najprej drva, nato ognjišče in dolgo potem komaj še sebe. Zacvrčal je čaj, skočili smo na pograd in se pokrili s tremi – štirimi odejami, zunaj je tulil severnjak. Prečuli smo snežno viharo noč. No, drugo jutro smo le zajahali od Malega do Velikega in s coprniško metlo še dlje v triglavsko višavje... Oskrbnik Arh! Sta se srečala s Francem Setničarjem v večnih višavah? Tam mu Vi niste izročili ključke »nebeškega kraljestva«.

Veliki pokojnik se je rodil v Ajdovščini 30. 11. 1875 kot sin nadučiteljeve družine (dobrosrčna mati mu je bila italijanske narodnosti iz Gorice, znala je slovensko), po gimnazijskih in bogoslovnih naukih v Gorici je le nekaj služb opravil v mestu, l. 1906 je bil imenovan za knezonadškofijskega kancelarja, po upokojitvi 1913 za arhivarja istotam. Skromnost in dobrosrčnost je združeval z vzorno pridnostjo in sposobnostjo v kancliji in s pogumnimi podvigi na svojem Triglavu.

Katastrofa! Ob zračnem, zadnjem zavezniškem napadu nad Gorico, usodnega 8. aprila 1945 je neustrašnega Franca Setničarja, ki o kakšnem zaklonišču ni hotel slišati, zasula granata pod lastno hišo v bližini Kostanjevice pri Gorici.

Zakaj ne – snežni plaz?

Za čuda, ohranila se je pod razvalinami spominska slika iz njegovega zadnjega, šestdesetega, obiska Triglavu in pod njo lastnoročni njegov napis: O, Triglav, moj dom!

VK
47

DRUŠTVENE NOVICE

JUBILEJ SOŠKE PODRUŽNICE SPD

V nedeljo, 1. avgusta smo se primorski planinci zbrali na Razor planini nad Tolminom, da proslavimo 75-letnico ustanovitve soške podružnice Slovenskega planinskega društva s sedežem v Tolminu. No, te proslave pa se nismo udeležili le Primorci, ampak so na planino Razor pohiteli planinci iz domala vse Slovenije, največ pa je bilo poleg Primorcev sosedov Gorenjcev. Zbralo se nas je preko tisoč. Veliko nas je prispelo že na predvečer proslave. Lepi planinski dom ni mogel sprejeti vseh planincev. Nekateri so si postavili šotore, drugi pa so noč prebedeli ob tabornih ognjih. Slovenska pesem pa je preko planine, skozi gozdove in vrhove tolminsko-bohinjskih gora donela ves večer, vso noč in ves naslednji dan. Na vrhovih so zagoreli kresovi, ki so se iskrili preko meje v Slovensko Benečijo in Furlanijo.

Na predvečer je bil kratek posvet predstavnikov primorskih planincev, ki so se ga udeležili tudi predsednik Planinske zveze Jugoslavije dr. Marijan Brecelj, predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik, podpredsednik Tone Bučer, zastopnik planincev iz Črne gore, zastopniki slovenskih planincev iz Trsta in Gorice ter drugi. Med drugim so sklenili, da bodo postavili planinski dom ob Krnskem jezeru. Dr. Potočnik je pribil, da se v tem čudovitem svetu Julijskih Alp še vedno obči okupacija, da je pomankanje planinskih postojank veliko in da se bo PZS prizadevala in pomagala to vrzel izpolniti. Seveda dom ob Krnskem jezeru ne more biti stvar le enega društva, ampak vseh posoških društev, če že ne vseh primorskih društev. Obrnili se bomo tudi na gospodarske organizacije za pomoč. Lokalni faktorji bodo morali za planinsko organizacijo pokazati več zanimanja in ji dati tudi primerno podporo. Samo društva v občinah Tolmin in Nova Gorica imajo več tisoč članov, od tega kar šestdeset odstotkov mladine, ki zahaja v gore, se tu vzgaja in krepi.

1. avgusta smo proslavljali važno obletnico. Slavnostni govor je imel Janko Filli iz Tolmina, ki nas je popeljal nazaj v zgodovino, v čase, ko je tu gospodarila cesarska Avstrija in ko so slovenska planinska društva bila močna sila narodnostnega osveščanja in dokaz, da so gore, kjer prebiva slovenski človek – slovenske. Potem je govoril o najbolj črni dobi – dobi črne fašistične okupacije, o najbolj svetlih letih – letih narodnoosvobodilne borbe, v kateri je imelo planinstvo v naših gorah še poseben pomen, in končno o svobodi. Lepo je govoril o Soči, reki, ki teče skozi soteske Julijskih Alp in

o sedanji meji, ki združuje dva naroda v mirnem povojnem sožitju. Zborovanje je pozdravil dr. Marijan Brecelj, dr. Miha Potočnik pa je meddruštvenemu odboru primorskih planincev izročil spominsko plaketo. Sledili so pozdravi Črnogorcev, Gorenjcev (Franjo Klojčnik), planincev iz Gorice (Jožica Smetova) in drugih. Na proslavo so prišli še slovenski planinci iz Celovca. Razvil se je kulturni program. V verzih je govoril briški rojak in nekdanji pohorski pesnik Ludvik Zorzut. (Objavili jih bomo v številki 11, op. ur.) Planinske, narodne in domovinske pesmi sta pela zbor iz Tolmina in Kranja (zbor dr. Franceta Prešerna pod vodstvom prof. Liparja). Zbora sta izredno lepo zapela Gregorčičevo Soči in Prešernovo Zdravljico. Vso slovesnost pa je popestrila simpatična folklorna skupina iz Gorij pri Bledu.

Rudi Hönn

70-LETNICA PD RUŠE

Jubilejni planinski tabor na Pohorju 4. julija 1971 je dostojno počastil visoki jubilej zaslužnega ruškega planinskega društva, opomnil pa je navzoče tudi na 30-letnico vstaje slovenskega ljudstva, pa tudi na 180-letnico rojstva pohorskega pesnika Jurija Vodovnika. Tabor se je vršil pri Arehu, na zgodovinskem torišču Ruške kočice.

Bil je dobro obiskan, razpoloženje je bilo odlično, poseben pečat so mu dale posrečene tekme gozdarjev, kovačev in lovcev. Kovači so kovali mejne žeblice, opremljene s planinskim znakom in jih je PD Ruše delilo svojim gostom. O mejnih žeblicah je v glasilu kolektiva tovarne »Jeklo« zapisal pojasnilo pesnik prof. Janko Glazer. Zapis objavljamo na drugem mestu pod naslovom »Pri treh žrebljih«.

Tri tedne kasneje se je 11 ruških planincev povzpelo na Mt. Blanc, kar je tudi stalo v programu proslav za 70-letnico podravske podružnice SPD, o kateri smo v letošnjem letniku v tej rubriki že poročali.

PLANINSKI DAN PEDAGOGOV TELESNE KULTURE

Zveza pedagogov telesne kulture Slovenije je 20. 8. t. l. na Velem polju priredila planinski dan z vzponom na Triglav, ki so ga povezali s kratkim posvetovanjem o sodelovanju pri varstvu narave in vključevanju planinstva v telesno vzgojo. V prejšnji številki je prof. Silvo Kristan (PV 1971/8, str. 379) poročal, kako se v novejših programih VŠTK čuti sodobnejši

koncept telesne vzgoje s tem, da bodo vidnejše mesto zavzeli planinstvo, alpinistika in turno smučanje. Na posvetu sredi triglavskega raja na terasi pod Vodnikovo kočjo pa je sklicatelj prof. Drago Ulaga sprožil naslednja vprašanja:

Učitelji telesne vzgoje se morajo na prihodnjem izpopolnjevalnem seminarju seznaniti z duhom zakona o varstvu narave in se pomeniti o vzgojnem delu z mladino: pri urah telesne vzgoje bi morali posvečati več pozornosti hoji v naravi in premagovanju težav v naravi (izleti, športni dnevi, športno orientiranje in pod.) – predvsem pa bi morali mladega človeka za hojo pridobiti, vzgojiti;

v krajih, kjer je med ljudstvom veliko zanimanje za alpinistiko, bi posvečali tej dejavnosti več pozornosti (morda bi poskusili urediti kje miniaturno steno za plezanje – v telovadnici ali na planem, o kakršnih je poročal Planinski Vestnik); učitelji telesne vzgoje naj bi se usposabljali (vsaj nekateri) tudi za vodstvo šolskih planinskih krožkov;

na VŠTK bo treba misliti na katedro za alpinistiko (treba bo najti primerne mladega alpinista, ki bi končal VŠTK in se vključil v učiteljski zbor). Njegovim uvodnim besedam, s katerimi je prav posebno poudaril vrednost hoje, je v imenu Zavoda za šolstvo pritrdil prof. J. Križnar, v imenu Planinske zveze Slovenije pa je posvetovanje Zveze pedagogov telesne kulture podprl prof. Tine Orel. Planinska zveza Slovenije se zaveda, kakšen pomen bi imela katedra za planinstvo (ne samo za vrhunski alpinizem) na naši VŠTK, saj bi ta ljudski množični, demokratiški, rekreativni šport dobil svoj poklicni strokovni vrh in s tem povečal svojo veljavnost ob štadijskem športu, pri katerem večina sodeluje le z navzočnostjo in pasivnostjo. Pomen planinstva v sodobni družbi je v tem, da spravlja na noge poprečnega človeka, da je hoja v naravi kot osnovno gibanje tudi osnovni pogoj za razvedrilo, ima pa poleg tega še vrsto vzgojnih vrednot. Poklicni strokovnjaki z diplomo visoke šole naj ne bi bili zaposleni samo v šoli, marveč bi delovali tudi »andragoško«, to je povsod tam, kjer množice danes iščejo razvedrilo, dopust in sprostitve, da bi s svojim programom omogočili osebno zadovoljstvo iz osebnega doživetja tistih, ki jim pasivni dopust ne prija.

Na trati pod starodavno planinsko postojanko, ki je med prvimi pričevala za slovenski Triglav, se je nato razvil razgovor o težah, ki so bile na programu. Sklenjeno je bilo, da bosta pri moderni usmeritvi VŠTK sodelovala Zavod za šolstvo in PZS, vsak na svoj način.

ZLET PIONIRJEV PLANINCEV NA DURMITORJU

Obloženi s težkimi nahrbtniki smo zavili v Dvořakovo ulico. Sonce je razpredalo zlato mrežo in se lovilo v okna stolpnic. Obetal se je lep dan. Bilo nas je devet, z našo mentorico tov. Žagarjevo vred deset. Pri planinski hišici, sedežu PZS, smo počakali še druge. Petero planinskih društev iz Slovenije je poslalo svoje zastopnike na zlet pionirjev planincev na Durmitor. Prišli so mladi planinci iz Ilirske Bistrice, Ruš, Maribora, Gorij in Medvod.

Med smehom in dobro voljo smo zapustili Ljubljano. V Sarajevo smo prispeli ponoči. Skenderija je bila ko pravljica palača. Sarajevo, zdaj vem, zakaj si postalo seraj. Zapustili smo ga in se po ozki cesti vzpenjali v hrib. Za nami so ostale luči mesta, raztresene po žametnem pregrinjalu noči. Ob enajstih zvečer smo se utaborili v planinski koči pod Bjelašnico. Prenavljali so jo, vsepovsod je dišalo po barvah in lakih. Ko je jutro s tankimi prsti otresalo roso z vej, smo se začeli odpravljati na pot. Cesta je bila ozka, tako da je okorni avtobus komaj zmogel ovinke. Ko smo se, začasno rešeni objema hribov, ustavili v Rogatici, je muezin začel klicati k molitvi. Radovedneži smo šli v mošejo. Ko sem odprla vrata in pokukala noter, me je prešinilo nekaj novega, tujega, neznanega in grozljivega. Sonce je že gledalo proti zapadu, ko smo v dolini zagledali most na Drini, Andričev most, most stoletne turške slave, most stoletnega trpljenja naših ljudi. Kilometri serpentini so bili za nami, ko smo se proti večeru ustavili v Pljevlju. Mestece s svojo čudovito mošejo, ki je nastala iz samostana, se je prilagodilo modernemu času in gre vstric z naraščajočim turizmom.

Mrak se je kradel čez pobočja hribov in se plazil v dolino, ko je naš avtobus težko sopel navzgor. Gor, dol, gor, dol, monotoni ritem vožnje, ki smo se ga že privadili. Pozno ponoči smo se s pesmijo pripeljali v Žabljak.

Durmitor je nedvomno najboljši in geološko in geografsko najbolj zanimivi del Črne gore. S svojimi 20 vrhovi, 18 ledeniški jezeri in 5 kanjoni je zanimiv ne samo za turiste in planince, ampak tudi za znanstvenike. Vrhovi Bobotovega Kuka (2522), Savinega Kuka (2312), Medjeda in mnogih drugih dvatisočakov se gledajo v vodah Črnega jezera, v katerem se lahko skoplješ, ko prideš s smučanja. Kanjon reke Tare je drugi najgloblji kanjon na svetu, takoj za Coloradom (največja globina 1087 m). Teško je verjeti, da je na tako majhnem koščku naše domovine zbrano toliko lepote in raznolikosti.

Ko smo drugo jutro vstali, je tabor vrvel. Makedonski, bosanski in črnogorski planinci so tja prispeli že prejšnji dan in so se počutili že čisto domače. Naše bi-

vališče so bile vojaške barake, ki nam jih je odstopila titograjska garnizija.

Ko smo se po zajtrku zbrali na zbor, nas je pozdravil predsednik PZJ in predsednik občine Žabljak. Obiskali smo tudi čudovit spomenik žrtvam NOB. Žabljak s svojo okolico je bil med drugo svetovno vojno zelo aktiven. Največji davek je dal med 5. in 6. sovražnikovo ofenzivo. Kolone partizanov so se setradane in brez opreme prebijale preko nedostopnih durmitorskih vrhov na Sutjesko in Zelengoro. Žabljak postaja pravi turistični in zdraviliški raj. Že Crno jezero je doživetje. Drugi dan smo se odpravili na krajšo turo na 1658 m visok vrh Čurovac, s katerega je čudovit razgled na kanjon reke Tare in planine, ki obdajajo Durmitor. Durmitor ima pravzaprav naravne meje. Kanjoni Pive, Tare in Komarnice ga na severu, jugu in zahodu ločijo od drugih Dinarskih planin. Le na vzhodu njegova meja s planino Sinjajevino ni določena. To in še več smo zvedeli, ko smo stali na vrhu Čurova in sledili prstu Miloša Bojanovića, vodje tabora in različnega poznavalca ter raziskovalca Durmitorja. Popoldne nas je prišel obiskat poveljnik titograjske garnizije, narodni heroj, generalni podpolkovnik Danilo Jauković.

Naslednje jutro je bilo jutro slovesa. Pred zajtrkom je bila slovesna podelitev nagrad. Prva nagrada v orientacijskem tekmovanju je pripadla Slovencem Rušanom. Nagrada za nogomet je šla v Bosno, nagrade za umetniški program pa večji del v Makedonijo in Crno goro. Slovenci smo dobili še dve nagradi in sicer nagrado za najštevilnejšo udeležbo (bilo nas je namreč 50) in nagrado za najboljši tek. To nagrado si je z nemajhnim trudom pridobil Franci iz našega planinskega društva. Ko smo se drug za drugim poslavljali, si v marsikaterem očesu slutil solze. Spustili smo se v dolino Tare in se ustavili na mostu Djurdjevića Tara. Most je pravo čudo moderne tehnike. Dolg je 365,82 m, visok pa 165 m. Vožnja skozi kanjona Tare in Morače je doživetje. Predori, sekani v živo skalo, prepadi in previsne skale, čudovito modra reka, ki ji lahko prešteješ kamne na dnu. Za vsakim ovinkom novo presenečenje. Ob vsem tem pa domačini na nizkih, a odpornih konicah.

Skadarsko jezero, morje v malem. Njegovi bregovi so obrasli z močvirskim rastjem, zadnji odrastki Dinarskega gorstva se ogledujejo v njegovi brezkončni gladini. Preko Paštovičev smo se spustili k morju. Petrovac in Sv. Stefan sta zdrsnila mimo nas kot sliki iz slikanice. Za krajši čas smo se ustavili v starodavni Budvi. Boko Kotorsko smo prečkali s trajektom in tako smo z nočjo prispeli v Hercegnovi. V nekem campu smo si postavili šotore in utrujeni zaspali.

Naslednji dan smo nadaljevali vožnjo ob čudoviti obali. Vsak zaliv je bil vreden

pogleda. Na dubrovniškem letališču smo počakali na vzlet letala in se odpravili naprej.

Potem so mimo nas zdrvela slikovita primorska mesteca, čudovita obala, otoki in zalivi so nas neprestano spremljali. Split, Dioklecijanovo mesto, smo obšli in se zvečer ustavili v Šibeniku v avtocampu Solaris.

Niti zavedali se nismo, kako hitro smo izgubili morje izpred oči. V Ilirski Bistrici nas je čakalo prvo slovo. In ko smo prišli v Ljubljano, nismo mogli verjeti, da se moramo posloviti. Ko smo se razšli, je vsak nosil v srcu košček teh sončnih dni. Hvaležni smo PZJ, ki je organizirala ta zlet, da bi utrdila bratstvo in edinstvo naših narodov, PZ Črne gore, ki nas je tako gostoljubno sprejela, in PZS, ki nam je omogočila pot na zlet. Zahvaljujemo se tovarnam, ki so nam darovale svoje izdelke, našemu doktorju Rudiju, ki je za nas skrbel tako materinsko, našemu šoferju, ki nas je tako varno pripeljal domov, in ne nazadnje moramo biti hvaležni našim mentorjem, ki so s svojo marljivostjo in prizadevnostjo dosegli, da so bila izbrana prav naša planinska društva.

Tatjana Lejko, PD Medvode

MO PD MARIBOR

Mladinski odsek PD Maribor-matica je v zadnjih letih zelo razširil in poglobil svojo dejavnost. V svoje vrste je vključil na stotine mladih planincev.

Eden izmed najpomembnejših letošnjih dogodkov je bilo razvitje prapora mladinskega odseka PD Maribor-matica na dan planincev na Boču. Temu pomembnemu dogodku sta botrovali občinski konferenci Zveze mladine Maribor in Kraljevo.

Matija Štuhec

101 MENGŠAN NA TRIGLAVU

13., 14. in 15. avgusta je mengeško PD Janez Trdina v počastitev 30-letnice vstaje slovenskega naroda priredilo izlet »101 mengšan na Triglav«. To je bil največji dogodek v zgodovini mengeškega planinskega društva. Izleta se je namreč udeležilo kar 135 članov.

Nemirna noč, polna skrbi, se je umaknila prihajajočemu jutru. Temna, komaj vidna grmada Grintovcev me je navdajala z upanjem, da bo lepo vreme. Ena misel in želja mi je polnila srce: srečno na Triglav in srečno domov! S težkim nahrbtnikom sem, kakor ptica lahka, poletela na zbirališče. Razveselila me je množica pričakujočih obrazov.

Avtobusa podjetja Creina iz Kranja sta nas potegnili na Rudno polje. Ob pol osmih smo krenili proti Konjščici, po ši-

Mengšani na vrhu Triglava

Foto Janez Škrlep

roki in senčni poti. Kmalu smo zavili na ozko gozdno pot. Hodili smo strnjeno v eni sami koloni. K temu je veliko pripomogla radijska zveza, ki sta jo imela prvi in zadnji vodnik v koloni. Vabile pa so nas skale nad planinskimi tratami polnimi cvetja. Fotografiji in vodniki so imeli dosti dela in kot bi mignil sta nas pristrčno sprejela Vodnikov dom in dobra oskrbnica Angela. Po kratkem počitku smo s soncem v očeh nadaljevali pot proti Kredarici. Pogled na Triglav nam je dajal moči. Prepoteni in malce utrujeni smo že v zgodnjih popoldanskih urah prišli na Kredarico. Okusna juha nas je okrepčala in odločili smo se, da že prvi dan pridemo na vrh. Po dobri uri smo se razdelili na desetine in se zagrizli v mrzlo in trdo skalovje. Brez nevšečnosti smo že po dveh urah vsi prišli na vrh, Petja, smeha, vriskanja, čestitanja in slikanja je bilo na pretek. Posebno toplo je Triglav sprejel naša najstarejša in najmlajša udeleženca (Marijo in Valentina Skok, 62 in 60 let, ter Urško Mihelčič in Boštjana Škrlepa, 8 in 5 let).

Pot navzdol je bila malo težja, vendar so vodniki tudi to odlično izpeljali. V navezah smo se vsi počutili varni. Kar težko je bilo zapustiti sončni Triglav in se vrniti nazaj na že mračno Kredarico. Za vse je bilo dovolj prostora tudi na ležiščih, za kar gre hvala gostoljubni upravnici. V jasnem jutru smo se spustili po meliščih in zapoznelih snežiščih na Planiko, po kratkem počitku pa čez Hribarice v dolino Sedmerih triglavskih jezer. Dvesto

oči je prvič videlo to čudo narave. Ob pogledu na pisane drobne cvetove nas je minevala utrujenost, macesni so nam peli skrivnostno pesem gora in bela stezica nas je že po dveh urah pripeljala do vznožja Tičarice, v Kočo pri jezerih. Nedeljsko jutro je spremljalo dolgo kolono veselih ljudi. Že po dveh urah smo prišli na Komno, kjer so nas pričakali Mengšani. Ob dvanajstih smo prišli do koč pri Savici. Zanimiv je bil pogled na to pisano množico. Otroci so si ogledovali žulje in se bahali, kdo jih ima več, starejši so modro razpravljali o doživetjih zadnjih dni, iz vseh je sijala vedrina. Dve uri kasneje smo se namakali v hladni vodi bohinjskega jezera. Kmalu so za nami ostajali vrhovi Črne prsti, Rodice, Vogla, Bogatina in strma Komarča.

Trije čudoviti in nepozabni dnevi.

Anica Škrlep

PIONIRSKI PLANINSKI PRAZNIK V KRANJU

15. maj je bil za planince vseh osnovnih šol v kranjski občini vesel, prazničen dan. Naš planinski naraščaj prihaja iz osnovnih šol, ki imajo svoje sekcije. Vodiijo jih mentorji, pedagogi. Vse skupine pa združuje pionirski pododsek pri PD Kranj. Že lani smo se vključili v veliko republiško akcijo Pionir-planinec. Naša prva naloga je bila, da pridobimo nove člane. To se

nam je posrečilo s pestrimi programi, ki so vključevali izlete, pohode, predavanja z barvnimi diapozitivi, orientacijske pohode, propagandne omarice in vaje v dopisništvu. Ob koncu leta smo lahko ugotovili rezultat tega pridobivanja: 900 pionirjev-planincev.

Nad 200 pionirjev je dobilo knjižico pionir-planinec, kamor vpisujejo svoje izlete in doživlja. Pridobivajo si pravico za doseganje bronastih, srebrnih in zlatih planinskih znakov. Prvi so bili že podeljeni. Druga stopnja pa zahteva že znanje osnovne planinske šole. Okvirni pro-

gram zanjo je izdelala mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije. V Kranju smo se dogovorili, da pripravimo tudi program za to šolo. Za letos smo izbrali naslednje teme: varstvo narave, prva pomoč, vreme in orientacija. Gradivo smo razmnožili in ga poslali vsem sekcijam. Da pregled pridobljenega znanja ne bi bil preveč suhoparen, »šolski«, smo ga prilagodili za tekmovanje. Samo tekmovanje pa tudi ni preveč privlačno. Čimveč mladine naj spozna, kaj morajo planinci vedeti. Iz leta v leto dobivamo nove kadre, generacije se spreminjajo,

AKADEMSKI PEVSKI ZBOR NA TRIGLAVU

Koncert Akademskega pevskega zbora »Tone Tomšič«, Aljažev stolp na Triglavu, v nedeljo 22. avgusta ob 8.30, dirigent Marko Munih. Tako je pisalo na koncertnih lepakih, ki so že nekaj dni pred napovedanim koncertom viseli na vseh planinskih postojankah, ki vodijo proti Triglavu. Mladi ljubljanski pevci so ponesli našo pesem v minulih 25 letih po vsej domovini ter v enajst evropskih držav. »Peli še nismo na Triglavu,« je bila misel. Da bi celotna akcija bila čim bolj speljana, so zaprosili za sodelovanje Planinsko zvezo Slovenije. Zelo verjetno bo to prvi zborovski koncert na Triglavu, so zatrjevali. Bila je resda pred leti godba na pihala iz Gorjuš na Triglavu, pevskega zbora pa še ne. Medtem ko je večina planincev pohitela skozi Mojstrano proti Aljaževemu domu, da si zagotovi prenočišče, je APZ krenil navkreber do pokopališča na Dovjem. Spomnili so se triglavskega župnika in skladatelja številnih planinskih pesmi Jakoba Aljaža s pesmijo na njegovem grobu. Zjutraj je pevce vodila Tominškova pot. Do cilja — Staničeve kočice — ni omagal nihče. Najbolj navdušeni pevci-planinci so se odpravili potem še na krajše ture: na Rjavino pa na Cmir in Begunjski vrh. Pod večer je dirigent Marko Munih zbral pevce na krajšo vajo. Bila je potrebna že zaradi pesmi »Oj, Triglav, moj dom«, ki je bila prvič zapeta v priredbi za mešani zbor. Veliko je bilo razočaranje mladih pevcev, ko jih je v nedeljo zjutraj zbudil dež. Pesimisti so zmajevali z glavami in napovedovali povratek v dolino. Škoda bi bilo, že zavoljo tistih planincev, ki so pohiteli ta dan na Triglav prav zavoljo koncerta; in teh ni bilo malo. Na srečo se je okrog sedme ure le toliko zjasnilo, da so lahko krenili proti domu na Kredarici. Med tem je ponehal tudi veter in planinci so se jeli trumoma odpravljati proti vrhu. Z zamudo se se povzpeli do vrha, kjer se je tačas mudilo 150 planincev, s pevci torej blizu 200. Dirigent Marko Munih je vzel intonirko v roke in že se je razlegala pesem »Oj, Triglav, moj dom« z najvišje točke naše domovine. Pritegnili so tudi poslušalci; in v tistem hipu se je prikazalo sonce izza oblakov, kot da pozdravlja pesem z vrha Triglava. Sebe po odpetem sporedu so pevci dali duška svojemu veselju. Nič ne de, če se megle niso hotele razpoditi; veselega razpoloženja ob koncertu na Triglavu jim niso mogle pokvariti. Še bomo zapeli na Triglavu, so pritrdili pevci, ko so se vračali v dolino.

zato morajo tudi oblike našega dela dobiti novo podobo. Kako dragoceni so nam tisti planinci, ki v odseku ostajajo in so vedno pripravljeni sodelovati ter pomagati pri vzgoji novega naraščanja! Sklenili smo, da tekmovanje zopet popestrimo s kulturnim programom. Ta sklep je dal nove naloge, novo obremenitev za vsakega mentorja in njegove planince. Dobili smo prijave devetih tekmovalnih skupin iz devetih šol. Vsaka je pripravila del kulturnega programa in seveda pripeljala tudi poslušalce, ki so napolnili okrašeno dvorano.

Za vesel začetek sta harmonikar in kitarist zaigrala nekaj poskočnih. Nato sta se pomerili prvi dve ekipi. Odgovorili sta na vsa vprašanja in dobili po 30 točk. Vprašanja so spremljali tudi projicirani barvni diapozitivi. Še trikrat po dve ekipi sta se predstavili. Le dvema se je malo zataknilo. Za veselo vzdušje so skrbeli napovedovalci, pevci, deklamatorji in instrumentalisti. Vmesno presenečenje je bilo spretnostno tekmovanje. Na oder so prišli štirje prostovoljci iz dvorane. Morali so sezuti svoje čevlje, jih spraviti v nahrbtnike, obuti planinske gojzerice, si nadeti nahrbtnike in se postaviti v vrsto. Prvi je že mislil, da je zmogovalec, pa je slabo zavezal čevlje in nahrbtnik, zato ga je drugi prehitel. Urnejši je dobil zbirko fotografij s poti slovenske planinske transverzale, ostali trije pa tudi niso ostali praznih rok. Vodja jim je izročil svinčnik in beležko z željo, da si vanjo zapisujejo vtise s planin.

Vse delo je spremljala tekmovalna komisija, ki je pojasnila, da bomo vse pridobljene točke na današnjem srečanju

pristeli k točkam, ki jih planinci pridobivajo skozi vse leto z različnimi oblikami planinskega udejstvovanja. Zaključni obračun pa bo na jesenskem občnem zboru. Najboljša sekcija bo zopet dobila pokal.

Kulturni program še ni bil pri kraju. Mladinski pevski oktet in zbor šole Lucijan Seljak sta zapela nekaj lepo ubranih pesmi, nato pa so zaplesali preddvorski pionirji venček gorenjskih plesov. Vsi v novih narodnih nošah, s svežimi nageljni na prsih, z nasmejanimi obrazi so ob veselih zvokih harmonike pokazali, kaj lahko najmlajši rod zapleše, pove in zapoje ter s tem izrazi svoje zdravje in veselje pod gorami.

Vsi nastopajoči so se nato srečali s svojimi mentorji ob planinskem čaju v prostorih gostoljubne šole France Prešeren. Poslovnili smo se in sklenili, da se drugo leto zopet najdemo ob podobnem doživetju.

Zastopnici RTV, ki je snemala naš program, se lepo zahvalimo za sodelovanje. Iskrena zahvala tudi vsem, ki so nam pomagali, da smo svoje letošnje načrte uresničili.

Pionirsko planinsko delo s šolsko mladino je široko zasnovano. K sodelovanju bi radi pritegnili čim več mlajših pedagogov. Še nekaj nepopolnih osemletk v naši okolici nima planinske sekcije. Prizadevamo si, da bi planinstvo postalo sestavni del naših učnih programov, saj bi poživljalo toliko različnih tem pri vseh predmetih, hkrati pa bi izpopolnjevalo drugo nalogo naših šol – vzgojo mladega rodu.

Marija Brudar

VELIKA DENARNA LOTERIJA 1971 PLANINSKEGA DRUŠTVA KRANJ

1.	1 denarna premija	35 000,00 din
2.	1 denarna premija	25 000,00 din
3.	2 denarni premiji po	10 000,00 din
4.	3 denarni dobitki po	5 000,00 din
5.	1 denarni dobitok	3 000,00 din
6.	10 denarnih dobitkov po	1 000,00 din
7.	40 denarnih dobitkov po	500,00 din
8.	50 denarnih dobitkov po	200,00 din
9.	100 denarnih dobitkov po	100,00 din
10.	200 denarnih dobitkov po	50,00 din
11.	600 denarnih dobitkov po	20,00 din
12.	3000 denarnih dobitkov po	10,00 din

Skupaj 4 premije in 4004 dobitki v vrednosti 200 000 din.

Srečke bodo v prodaji od 16. avgusta do vključno 21. oktobra 1971.

Žrebanje bo v soboto, dne 23. oktobra 1971 v dvorani Skupščine občine Kranj s pričetkom ob 9. uri.

Izid žrebanja bo objavljen v časopisih: DELO, DNEVNIK, VEČER in GLAS, najkasneje v petih dneh po žrebanju.

Srečke bodo v prodaji samo na območju Socialistične republike Slovenije, zato se igralcem nudijo velike možnosti zadetkov.

Vabimo vas, da se udeležite javnega žrebanja dne 23. oktobra 1971 ob 9. uri v dvorani Skupščine občine Kranj, kjer se boste lahko osebno prepričali o pravilnosti in zakonitosti loterije.

Cena srečke 5 din.

Upravni odbor PD Kranj

ALPINISTIČNE NOVICE

HELIKOPTERSKO REŠEVANJE IZ SEVEROVZHODNE STENE PIZ BADILE

NZZ z dne 2. 8. t. l. je poročala, da je helikopter iz letališča Samedan v Gornjem Engadinu rešil nemško navezo iz severovzhodne stene Piz Badila. 350 m pod izstopom iz 900 m visoke stene je alpinista zadel kamen, mu na več krajih zlomil roko, potrgal kite in mu težko rani tudi nogo. Alarm je reševalna služba SAC sprejela zvečer, zato je nemška naveza morala prestatl noč v steni. Navsezgodaj je iz Samedana štartal helikopter, spustil z vitlom dva reševalca v steno, nato pa v horizontalni mreži na enak način potegnil k sebi težko ranjenega alpinista in ga odnesel v samedansko bolnišnico.

NOVI CEPINI

Tudi ta alpinistični rekvizit je podvržen razvoju, čeprav je kazalo, da je zanj čas za nekaj desetletij zastal. Nova rešitev je ameriški model MSR, Münchenska Salewa ponuja italijansko novost, tudi potomci nekdanjih kovačev v Fulpmesu načelo zaostajati in pripravljajo ratišče cepina iz modernejšega materiala. Italijanski tip »Cerro Torre« ima ratišče visoko

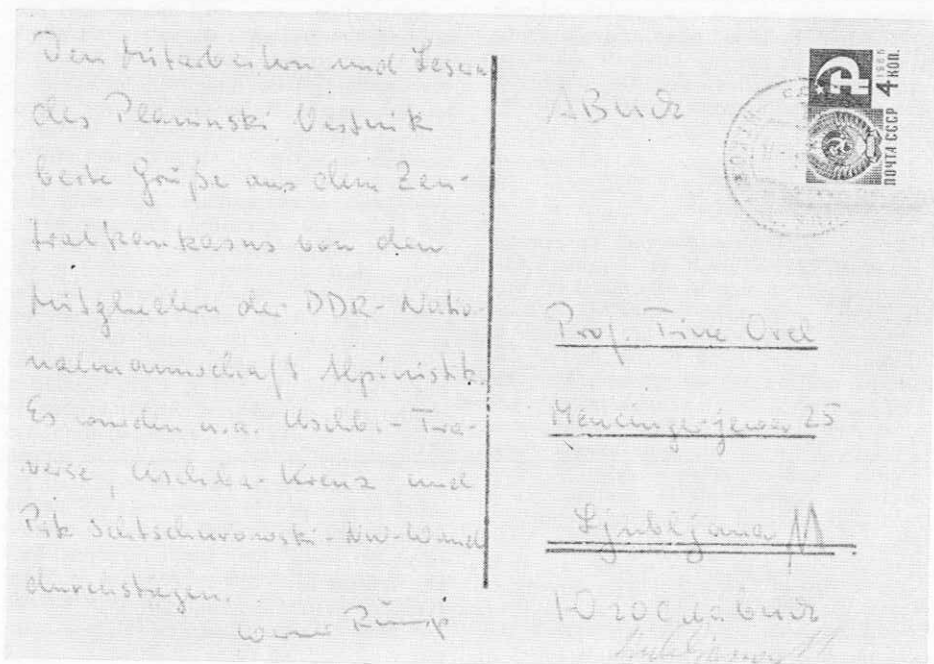
trdne aluminijaste litine s tanko plastjo laka epoksi. Ta vrhnjica je zelo mrzla, sicer pa ratišče zdrži dva do trikrat več kot leseno. Praviijo, da je »hlad« lahko odpraviti, če ratišče oviješ s specialnim trakom. Cerro Torre stane 96 DM, torej ni ravno veliko, če je življenjska doba zares daljša. In ne bistveno več kot predvojni cepin z vključnim davkom na luksuz (predvojnih 350 din).

Vse kaže, da je lesenemu ratišču pri cepinu odzvonilo. Umetni materiali so dobro prestali preizkušnjo. Pišejo, da pri sekanju v trdem ledu tak držaj manj »utresne«.

MÜNCHEN – MT. KENIA (5198 m)

Poročali smo že, da je DAV (Deutscher Alpenverein) v januarju in februarju razpisal tri skupinske izlete na Mt. Kenia. Potovanje je trajalo 19 dni, plačati pa je bilo treba za vse samo 2870 DM. DAV omogoča tudi krajši izlet za štiri osebe, vsaka mora plačati 1400 DM za let od Münchena do Nairobija in nazaj, za 15 prenočitev z zajtrkom in kopeljo. Vračunan je tudi avto za 14 dni – 1600 km, za bencin, olje in zavarovalnino. Mt. Kenia ima za seboj več kot 80 let alpinistične zgodovine, v kateri na vidnem mestu stojita taki osebnosti, kot sta H. W. Tilman

Alpinist Werner Rump, član nacionalnega alpinističnega moštva vzhodnonemške republike, je našemu glasilu, sodrudnikom in bralcem, poslal pozdrave iz letošnje odprave na Kavkaz

I. HRVATSKA ALPINISTIČKA
EKSPEDICIJA GRENLAND 1971.
INGOLFSFJAELD
1st CROATIAN MOUNTAINEERING
EXPEDITION GREENLAND 1971.

Vladimir Mesarić

John Kangan
Dolfi R. ...

Leopold Čubić

Branke Šeparović
Miroslav Čubić

Fotokemista ZAGREB

23-7-1971

URADNIŠTVO ...

...
DVOBŽAKOVA ... 9

61000 LJUBLJANA

JUGOSLAVIJA

Razglednica sama govori, da so hrvatski alpinisti v l. 1971 dosegli lep uspeh. Čestitamo!

in Eric Shipton. Dvajset let po drugi svetovni vojni imajo velik delež pri odkrivanju Mt. Kenie tudi Avstrijci, tako kartograf ing. Erwin Schneider in dr. Heinrich Klier, ki je s svojo navezo (Aeberli in Barry Cliff) 7. 8. 1963 v vzhodni steni začrtal smer VI. stopnje. S tem ni rečeno, da je alpinistična obdelava končana. Naravne smeri so preplezane, mnogo neodkrita sveta pa je v stranskih vrhovih Neliona in Batiana, obeh glavnih vrhov Mt. Kenie. Za petične alpiniste danes ni več problem preživeti dopust v alpinistično najbolj zanimivem masivu centralne Afrike.

DHAULAGIRI II

Japonci, Angleži in Avstrijci se potegujejo za ta 7751 m visok vrh. Japonske ekspedicije so vse obrnile takorekoč na pragu gore, prav tako angleška ógledna odprava. Tako Japonci kot Angleži so klonili pred grebenom Čorten, ki verjetno odpira pot na glavni greben. Poti, po kateri bi mogli hoditi višinski nosači, niso našli. Avstrijci so že l. 1963 v predmonsunskem času na tem grebenu dosegli višino 7000 m in so pravzaprav rešili pristopni problem. Pregnal jih je monsum, ki je tisto leto nastopil prej kot ponavadi. Ekspedicijo 1971 je pripravila OHG (Österr. Himalaya Gesellschaft) in ji dala ime »Österr. Dhaula-Himal-Expedition 1971«. Ima pa še priimek: »Ekspedicija v spomin dr. Rudolfa Jonasa«. Dr. R. Jonas je bil dolga leta predsednik OHG in

je že l. 1959 predlagal, naj bi si Avstrijci izbrali Dhaula Himal za stalno delovno torišče in ga načrtno raziskovali z alpinističnega in znanstvenega vidika. V ekspediciji 1971 delujejo Franz in Adi Huber, dr. Horst Stych, Helmut Drachsler, Günther Gruber, Adi Weissensteiner in Ronald Fear. Ekspedicijo je podprl dr. h. c. Franc Jonas, avstrijski zvezni predsednik, s tem, da je nad njo prevzel pokroviteljstvo. Znano je, da predsednik Jonas sam mnogo potuje in da pripisuje avstrijskim ekspedicijam velik pomen. Na Dhaulagiri II so Avstrijci res lahko ponosni: Premagali so v gori najtežje, obenem pa ugotovili, kje ima gora »šibko – točko«. V ekspediciji 1971 sta bila dva udeleženca iz ekspedicije 1963. Franz Huber in njegov namestnik Weissensteiner. Avstrijci imajo do te gore v centralni Himalaji poseben odnos. Že l. 1953 je dr. Herbert Tichy v štirih mesecih prekržaril zahodni Nepal in bil prvi Evropejec, ki je potoval vzdolž severne strani Dhaula-Himala. Samotna, slikovita dolina Barbung-Khola se mu je zdela »najlepša dolina na svetu«. Spoštovanja vreden je avstrijski delež pri prvem vzponu na Dhaulagiri I. (8222 m). Avstrijci so morali zaradi monsuna l. 1959 odstopiti, so pa našli pravo pot in s tem olajšali vzpon Švicarjem, ki so l. 1960 uspeli – v njihovi ekipi pa je bil tudi znani Avstrijec Kurt Diemberger. L. 1969 so Avstrijci doživeli hudo nesrečo na Dhaulagiri IV (7639 m). Pet izbranih alpinistov in en šerpa so izgubili v viharju, ko so se poskusili z zadnjo

etapo proti vrhu. O tem smo že obširneje poročali.

Ekspedicija na Dhaulagiri II 1971 je prispela v Kathmandu 25. marca. Ker je zaradi štrajka v Air India morala svoj pratež v Nepal pripeljati s kamioni, je doživel majhen potres proračun ekspedicije.

Zadela jih je tudi japonska konkurenca – Japonci so bili istočasno na poti na Dhaulagiri IV, in so nosače bolj plačevali za manjše delo. Avstrijci so morali primakniti denar in cigarete.

USPEH SALEŠKIH ALPINISTOV

Zadnja številka »Alpinismusa« v letu 1970 je zabeležila uspeh Iva Kotnika in Franca Verka v južni steni Romsdalshorn – prvenstveno smer, 1200 m, 45 ur, od 9. do 11. avgusta, VI. Da je naša ekspedicija smer krstila za »slovensko«, ni navedeno. Zabeležena je tudi druga ekspedicija v Hindukuš, ki jo je vodil Lojze Šteblaj, in Linceul, Mrtvaški prst v Grandes Jorasses, ki so ga kot tretji preplezali plezalci Janko Ažman, Janez Brojan in Zvone Kofler iz Mojstrane 6. do 8. junija 1970.

RDEČA RAKETA NA NANGA PARBATU

O knjigi Reinholda Messnerja smo že poročali. V prvih mesecih 1971 je dr. Herrligkoffer po sodni poti zahteval, da se knjiga prepove oz. vzame iz prometa. Dve sodni inštanci sta Herrligkofferjevo zahtevo zavrnila in tako je za »Rdečo raketo«, Mesnerjevo hudo obtožnico zoper dr. Herrligkofferja, odprta – zelena luč.

EKSPEDICIJA PRIJATELJEV NARAVE V ANDE

Avstrijska ekspedicija v Ande, ki so jo lani organizirale naturfreundovske planinske podružnice, se je v začetku I. 1971 vrnila z lepimi uspehi. Vodil jo je znani Otmar Kucera, člani so bili Krentschnigg, Elbl, Wurzer, Mautner, Drechsler, Korte, Hecker, Zarch, Sagmeister, Brandecker in Schönberger.

Med drugim so kot prvi prišli na vrh La Mesa (6100 m) in to na oba vrhova, poleg tega pa preplezali vzhodni steber, osvojili Pico Polaco (6050 m), ga prečili od juga proti severu in preplezali jugovzhodni steber, prečili goro Alma Negra (6150 m) od vzhoda proti severozahodu in preplezali direttissimo v južni steni Mercedario (6770 m).

Ekspedicija je pred svojimi nalogami opravila reševalno akcijo na gori »Cunanticuta« (5400 m) in tam našla bolivijski vojni avion, ki je nesel zdravila in živež prebivalcem severne Bolivije. Avstrijci so z raketo sporočili, da niso našli nikogar,

ki bi bil nesrečo preživel. Bolivijski reševalci taki akciji še niso kos.

Za športni zaključek so še priredili plezalsko ekshibicijo v severni steni znanega Zuckerhuta ob morju, 340 m visoke, s 100-metrskim previsom, ki visi 40 m onstran vertikale. Sedem dni so se avstrijski mački zaganjali v previs pri 40°C, v sparinu, ki je bila nabita z vlago do 95%. Vršna naveza je bila dosegla zadnje metre pod vrhom previsa, pa je morala odnehati. Poročilo pravi, da zaradi dopustov, ki so nekaterim potekli, in zaradi specialnih klinov, ki jih niso imeli dovolj.

ETIOPSKI MINISTER V AVSTRIJSKIH GORAH

Jeseni I. 1970 se je v Evropi službeno mudil etiopski minister Getahev Mekaša, predsednik etiopskega turističnega in planinskega kluba. V Avstrijo pa ni prišel službeno, pač pa na obisk k naturfreundom, s katerimi se je I. 1970 spoznal v Etiopiji na ekspediciji v Semyen, ki jo je prav minister Mekaša močno podprl. Avstrijska ekspedicija mu je bila spodbuda, da je ustanovil domačo planinsko organizacijo. Prof. ing. Fritz Moravec, eden od najodgovornejših mož avstrijskega Naturfreunda, je ministra Mekašo spremljal na plezalni turi v Raxu, minister pa mu je letos prek avstrijskega ministrstva za zunanje zadeve poslal z zlatom vezano zastavico etiopskega planinskega kluba »Livecvecev beigre«. Inž. Moravcu je ambasador izročil pismo, v katerem se etiopski minister za informacije Mekaša zahvaljuje Naturfreundu za gostoljubje, za doživetje na plezalni turi in se priporoča za stalne kontakte med pravkar ustanovljenim etiopskim planinskim klubom in avstrijskim Naturfreundom.

Mekaša je odklonil, da bi se na Rax-plateau popeljal z žičnico, češ da je prišel plezat in spoznat goro, poleg tega pa da je športnik. Otto Steidl, eden od spremljevalcev, pravi, da se je minister Mekaša v akademski smeri dobro izkazal, pri hoji po melišču do vstopa pa je ministra komaj dohajal. »Pozna se mu, da prihaja iz domovine maratoncev,« je zapisal Steidl.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO OKOLJA NE POZNA MEJA

Tako je ugotovil grof Lennart Bernadotte z otoka Mainau na Bodenskem jezeru, ko je »mainauska zelena charta« v kratkem času dobila svetovno veljavo, saj sta jo podprli med prvimi obe velikanki ZDA in SZ. Po vsem svetu so pojavi, ki kažejo, da alarm o varstvu okolja ni iz trte zvit in da ni nič prezgodaj spominjati na naravne življenjske osnove, ki jih moderno človeštvo s tehničnim razvojem vedno bolj ogroža, zaradi naraščajočega prostega časa pa vedno bolj rabi večji prostor za oddih in razvedrilo. Protislovni razvoj bo možno naravnati na pameten tir samo z načrtnim urejevanjem biosfere, kakor nekateri po grško imenujejo življenjsko okolje. V mednarodno prizadevanje se je vključil tudi UNESCO s svojim dolgoročnim načrtom »Man and the Biosphere«. Za l. 1972 pripravlja OZN konferenco s temo »Man and his environment«. Tudi to izpričuje, da je skrb za naravni življenjski prostor nadnacionalna naloga. Leto varstva narave 1970 je pokazalo potrebo po tesnejšem mednarodnem sodelovanju in po študijskem, raziskovalnem delu, razpisanih je bilo več tem in nagrad. Med drugim je bila »Evropska nagrada za varstvo okolja« dodeljena tudi mnogim znanstvenikom zunaj Nemčije (nagrada je bila ustanovljena l. 1969 v čast 60-letnice grofa Bernardotta).

VIDDA

Vidda je norveška beseda in pomeni deželo onstran drvesne meje. Lani so o njej mnogo pisali. Težko bi našli na svetu pokrajino, ki bi na tako razmeroma majhnem prostoru ponujala tako pestro podobo narave. Hardangerska Vidda je visoka planota v južni Norveški, meri 8760 m², ima 1200–1600 nadmorske višine, številna jezera, od katerih je Mösvatov 40 km dolgo, najvišji vrh je Hardanger-Jökul, 1876 m, in ima celo ledenik s površino 120 km². Nastala je v terciaru. V višini 1300 m ima v hladnih mesecih poprečno temperaturo -9°C, v najtoplejših pa +7°C. Iglasti gozdovi segajo do višine 700 m, posamezni macesni in breze se upajo do višine 900 m. Zaradi zalivskega toka pa nastajajo tu nenavadni klimatski in življenjski pogoji. Junija izgubi Vidda snežno odejo za dobre tri mesece in tedaj požene rastlinstvo, ki ima preko najvišjih norveških gora zvezo z arktično floro. Tudi številni zastopniki arktične favne imajo v Viddi svoje najjužnejše zatočišče na zemlji.

Centralni deli Hardangerske Vidde so državna last. Prebivalci smejo pasti, loviti in postavljati zavetišča. V zadnjem času država tu pospešuje turizem in izrabo vodne energije. Zato je Vidda v nevarnosti. Nedotaknjenih voda je vedno manj. Posebno jo ogroža projekt Eidfjord, ki bo zajel za elektrifikacijo centralni in severozahodni del Vidde, Jökul in tiste predele, kjer gnezdi snežna sova, ki že tako izumira, saj je doma samo v Skandinaviji in ji prisojajo kvečjemu še 20 do 30 parov.

Varstvo narave te norveške Vidde je mednarodnega pomena, ker je najjužnejša in največja evropska »vida« z značilno arktično in subarktično biosfero. Veliko vrednost predstavlja že dosedanja turistična ureditev: 1200 km poti, 40 mostov, 35 turističnih koč. Tu je tudi Vöringfoss, eden najvišjih slapov v Evropi.

Norveška vlada predlaga, naj bi se tu ustanovil nacionalni park s površino 600 km², norveška turistična zveza pa predlaga, naj bi obsegal 1600 km². Oba predloga imata pred očmi predvsem velike objekte, ki jih terjajo elektrifikacija oz. potreba po energiji. Evropski strokovnjaki opozarjajo Norveško, naj bo pri gospodarjenju s to edinstveno pokrajino dalekovidnejša in naj upošteva njen pomen za rekreacijo in znanstveno raziskovanje.

NACIONALNI PARK NA KORZIKI

L. 1970 so na Korziki ustanovili regionalni nacionalni park. Obsega 150 000 ha, pri čemer je 72 000 ha gozdov. Park izdaja v Aiacciu svoj bilten štirikrat na leto z naslovom »Le Courrier du Parc de la Corse«. V Franciji že čutijo potrebo po tehnikih specialistih, ki bi v parkih opravljali varstveno in vodniško službo. V Varsu (Hautes Alpes) so lani že imeli tečaje, v katerih so aspirantom predavali zoologijo, ekologijo, varstvo narave, zakon o parkih, o lovu, praktično pa so jih uvajali v glaciologijo, botaniko, topografijo i. dr.

POLITIKA OKOLJA

V Franciji se je predsednik republike Pompidou osebno zavzel za varstvo okolja in poskrbel za to, da bo imel predsednik vlade med svojimi ministri tudi ministra za varstvo narave in okolja. Konec l. 1970 je prevzel ta novi resor minister R. Poujade. Osnovali so tudi medministrski komite za varstvo narave, ki je februarja 1971 že začel s konkretnimi akcijami, z ureditvijo Trois Pignons in velikim prečanjem Francoskih Alp.

MONOGRAFIJA IN VODNIK PO VELEBITU

V založbi Planinske zveze Hrvatske je že l. 1969, v letu Velebita izšel Vodnik po Velebitu, ki je po svoji zasnovi prava monografija največjega hrvatskega govornja. Nanj je Planinski Vestnik opozoril že v letniku 1969.

Zanimanje za Velebit je s svojimi pojavi od nekdaj privlačeval strokovnjake vseh strok, ki so bili nenazadnje tudi planinci. Rodila se je posebna raziskovalna dejavnost – velebitologija. Avtor dr. Željko Poljak v predgovoru upravičeno opozarja na potrebo po pisanem zaokroženem prikazu znanja vseh strok, ki bi Velebit prikazala v celoti.

Prvi pisec planinskega vodnika po Velebitu iz l. 1929 je bil avtorjev oče profesor dr. Josip Poljak. Izkušnje, vsestranska razgledanost in predanost planinskemu delu so bile razlog, da je dr. Željko Poljak pravi mož za koordinacijo dela take vrste.

Vodnik na 300 straneh s 162 slikami med tekstom in 24 v prilogah ter z grebensko karto 1 : 100 000 predstavlja obsežno delo. Pred nami je delo, ki je po svoji vsestranosti bogato – z avtorjem so sodelovali sami strokovnjaki za posamezna področja, da vsako poglavje zasluži pozornost. Splošni del, monografija o Velebitu, v jedrnatih besedi zajema bistveno znanje. Splošni del sam obsega 139 strani teksta. Nanaša se na geografski položaj, relief, na geologijo in tektoniko, rudarstvo, hidrogeologijo podvelebitskih voda, speleološke objekte, klimatske karakteristike, rastlinski svet, favno, lov, gozdarstvo, gospodarstvo, živinorejo, varstvo narave, planinski turizem, promet, paleontološke in prazgodovinske najdbe v velebitskih jamah, raziskovalce Velebita, Velebit v hrvatski književnosti in naselitev Velebita do turških vpadov.

Za planince je namenjen potopisni del. Razdeljen je na severni, srednji in južni Velebit, ti predeli pa na ožje skupine. Za vsak predel je podan splošni opis, dostopi s primorske in liške strani, opis planinskih postojank in podolžni prehodi bodisi po markirani stezi ali cesti za voznike. Med izčrpnimi opisi potov so v drobnem tisku tiskana opozorila na zgodovino planinskih koč, okoliških krajev, podzemeljske jame, stene, na imenoslovje, praktična navodila itd. Besedilo spremlja dvojne celostranske in polstranske fotografije. Najvidnejši sodelavci dr. Ž. Poljaka so: akademik dr. B. Gusić, ing. S. Božičević, J. Derossi, B. Sokač, I. Velić, B. Kirigin, dr. Fran Kušan, M. Hirtz, J. Keso- vić idr.

Potopisnemu delu sledi dodatek opisov plezalnih vzponov na Velebitu, ki jih je zbral Stanislav Gilić. Na koncu je seznam planinskih koč z osnovnimi podatki. Priročen je kodeks pravil o vedenju v gorah in obširna literatura o Velebitu po strokah ter indeks potopisnega dela.

Delo je doslej najobširnejši Poljakov vodnik v seriji vodnikov po hrvatskih planinah, hkrati pa doslej najpopolnejše hrvatsko delo o Velebitu. Toplo ga priporočamo vsakemu planincu. Knjiga stane 25 din, naroči se lahko neposredno na PZS, Ljubljana, Dvorčakova 9 ali na upravi Planinske zveze Hrvatske, Gajeva 2 a v Zagrebu.

Tone Strojín

STANKO KLINAR, KARAVANKE

Letos je Planinska zveza Slovenije, oziroma njena planinska založba izdala planinski vodnik po Karavankah. Za delo je pridobila prof. Stanka Klinarja iz Mojstrane, lektorja za angleščino na ljubljanski univerzi. Avtorja poznajo po njegovih člankih tudi bralci Planinskega Vestnika, znan pa je tudi po svoji alpinistični dejavnosti in delu za planinsko mladinsko komisijo. V posebno simpatični luči se nam avtorjeva osebnost odkriva v uvodni besedi in »Karavanke« (str. 7–12), v kateri govori o dosedanji literaturi o tem pogorju, o nastajanju svojega dela, o problemih, na katere je naletel, in o težavah, ki jih je moral premagati, da je delo prignal do konca in ga lahko posvetil »trpečim zamejskim bratom ob petdeseti obletnici nesrečnega plebiscita«. O knjigi bi morali spregovoriti takoj ob izidu, če bi z naglico zapisa hoteli poudariti njen pomen in posebej njeno kvaliteto, s katero naj bi odprla novo dobo slovenske vodniške literature. Z zapisom pa se zamujamo prav zaradi tega, kajti knjižica je napisana tako, da jo človek z veseljem jemlje v roke tako zaradi strokovno dognanega, spretnega in zadržano slikovitega pisanja kot zaradi dovršene, sodobnosti prirejene baedekerske oblike in ureditve. Ne moreš je brati zdržema, po pravici povedano, zaradi doživljanja in podoživljanja, ki se prebujata ob tem branju. Teža čustev in razmišljanj, teža zgodovine, davne in komaj pretekle, pričujočnosti nekdanjih in sedanjih usodnih dogajanj na tej vroči meji te bremenijo in trga od navidez skromne knjižice, kakršnih je po zunanji obliki dandanes na milijone v kioskih, knjigarnah in turističnih štantih, in tragiko človeške eksistence in v glorio naroda, ki je kljub vsem ostal in še stoji na svoji več kot tisoč let okrutno in barbarsko ogroženi zemlji.

To je planinsko turistični vodnik, ki bi bil moral iziti v masovni nakladi, saj je dragocenost za vsakega Slovenca. Odpira nam oči v svet, ki ga pravzaprav malo poznamo in se njegove resničnosti malokrat zavemo, čeprav teče tam dan za dnem pravda za našo nacionalno eksistenco, za naše pravice in upravičenost. To je ena stvar, ki jo je treba posebej podčrtati. Druga pa tiči v strokovni vodniški kvaliteti knjige. Nobena taka publikacija ne more iziti brez napak ali vsaj brez dilem. Pomislimo, koliko vprašanj se avtorju zastavlja samo v imenoslovju – tudi Klinar v uvodu ni mogel mimo tega problema – še posebej zato, ker doslej nismo našli sredstev in ne skupine ljudi, ki bi sistematično zbrala vse, kar je na Slovenskem v zvezi s krajevnimi imeni, ne izvzemši predlogov, s katerimi se imena vežejo, poudarkov, oblik in izvedenk. Čeprav je bilo mnogo tega dela opravljenega, ni nikjer zbrano po enotnih načelih. Avtor je bil – še posebej v tem predelu našega ozemlja – navezan sam nase in nič čudnega ne bo, če bo ta ali oni rojak ali poznavalec za drugačen zapis, za drugačen akcent. Vendar ne bo šlo za velike stvari. Kar je treba pohvaliti, je celotna zasnova knjige, razpored snovi, posebej predlogi za ture, obravnavo dolin in krajev, posameznih vrhov in zemljevidov, ki sami zase govore in vabijo s svojo preglednostjo in svojimi

grafičnimi poudarki. Manj zgovorne so slike, verjetno zaradi papirja, vendar tudi one dostojno predstavljajo deloma odročni oziroma malo obiskani svet. Danes ni težko dobiti dober zgled modernega vodnika, to je res. Kdor pa je kdaj kakorkoli moral prijeti za pero in napisati krajše vodniške informacije, bo vedel ceniti to delo, četudi bi pomenilo samo modernizacijo tega, kar smo dobivali pred pol stoletjem iz Badjurovih rok.

Zato ob Klinarjevih »Karavankah« lahko zapišemo: Če bo PZ nadaljevala s planinskimi vodniki, bo morala poiskati avtorje, ki bodo ta vzorec priznali in posnemali. S tem nočem reči, da je to zadnja beseda, ki jo je možno izreči v vodniški literaturi. V današnjem času je klasični vodnik, če je še tako popoln informator, še tako sistematičen opisovalec, glede na značilnosti današnjega časa manj iskan, kot bi želeli. Današnji poprečni pa množični popotnik je površen »voyeur« iz drvečega avtomobila, z razgledišč, teras in podobnih točk. Gre mu za nagel, panoramski pregled, ne za globlje spoznavanje. Pri nas ta »porabniški« odnos do pokrajine, ki leti mimo človeka, še ni tako razvit, ne smemo pa si delati iluzij, da bomo po deželi potovali tako kot nekoč. Klinarjev vodnik nas tudi na to opozarja, ni pa bila njegova naloga, da bi že v celoti stregel tudi potrebam te vrste.

Tine Orel

RAZGLED PO SVETU

DR. SVETISLAV KOLEV, 53-letni profesor iz Sofije, navdušen alpinist in smučar, je na glasu kot »elektronski spomin«. Obvlada nad 40 jezikov in je doslej prevedel 22 romanov iz 16 različnih jezikov in 220 novel iz 41 jezikov. Dopisuje se z 200 prijatelji iz 51 dežel in to v njihovem jeziku. Lansko leto se je vrstil tudi med dopisnike »Alpinismusa«.

RESNICA O NANGA PARBATU je iz Herligkofferjeve ekspedicije naredila svetovno senzacijo, ki ne odmeva dosti manj od one v Matterhornu pred 100 leti in več. Reinhold Messner je napisal knjigo »Die rote Rakete am Nanga Parbat«, iz katere se lahko vsak pouči, kaj se je na gori zgodilo. V poglavju »Snidenje s Herrligkofferjem« pravi Messner med drugim, da je Herrligkoffer izstrelil rdečo raketo, čeprav bi bil moral modro, ker je bilo vremensko poročilo dobro. Ne verjame, da jo je po pomoti zamenjal. Obtožba je huda. Ni čuda, da je Nanga Parbat 1970 z vsem dokumentirjem na sodniji in v rokah advokatov.

VISOKI SEMIEN je nenavadno pogorje v Etiopiji. Vsaka gora je mogočen blok z navpičnimi 3000–4000 m visokimi stenami, ki so seveda še vse nepreplezane. Kakor povsod imajo tudi tu preprosti ljudje strah pred goro, v kateri vidijo bivališče bogov in zlih duhov. Pred leti je tu švicarski biolog – o tem smo poročali v rubriki Varstvo narave – raziskoval kozoroge »valia« in predložil gradivo za zaščito izumirajoče živali. Domačini nimajo interesov, da bi silili v »hudičeve gore«. Kadi vasi Hanvasah je Avstrijec dejal: »Noben človek še ni bil na gori zlega duha, tam gori biva on sam in čuva zlati zaklad. Kdor bi ga vznemirjal, bi iskal svojo smrt.« Avstrijci so se na Semien pripravljali deset mesecev. V Etiopijo so več mesecev prej poslali oglednika, da bi imeli iz prve roke podatke o prometu, prenosu in preskrbi.

4. februarja 1970 je v Semien odšlo 19 mož in 1 ženska. Pri odhodu jih je sprejel dr. h. c. Franz Jonas, zvezni predsednik, ki je obenem prevzel častno po-

kroviteljstvo nad ekspedicijo. Boing 707 jih je pripeljal v Addis Abebo, start ekspedicije pa je bil v Debareku. V dveh dneh so prišli v vznožje Amba Rasa (4077 m), katerega 1000 m visoke stene padajo v dolino Ansiya. Semien je bila nekoč visoka planota, ki jo je sčasoma erozija obdala z globokimi dolinami, oblikovala visoke stolpe in strme stene, ki seveda še niso imele obiskovalcev. Zato je bil ves naturfreundovski pohod pot v novo, neodkrito zemljo, in seveda dokaj tvegan posebej še zaradi izredne krušljivosti. Najvišji vrh Ras Dedžän (4548 m) je obenem najvišji vrh Etiopije, Avstrijci so tu preživeli 20 bogatih plezalskih dni. Stopili so na 23 vrhov in pri tem opravili tudi nekaj ekstremnih storitev. Ekspedicijo je vodil Hans Ainhirn. Med drugim so na karto vpisali tudi ime Amba Austria. Amba pomeni tam gora. Ker ni imela imena, so Avstrijci posegli po imenu svoje države. Amba Austria je visoka 4250 m.

VULKANSKE GORE V AFRIKI so bile cilj avstrijskih naturfreundov v jubilejnem letu »Naturfreunda«, o katerem smo že poročali. Vzpone so hoteli izvršiti v ekspedicijskem stilu, obenem pa dati priložnost večjemu številu alpinistov. Izbrani predavatelji so udeležencem, preden so odšli v Afriko, predavali o problemih in razvojnih tendencah v današnjem odpravarstvu, o planiranju in vrednotenju ekspedicije ter o ravnanju v primeru stiske in nesreče v visokogorju.

Naturfreundi so odšli v štirih grupah: dve na Kilimandžaro, dve na Mount Kenia. Po 18 dneh sta delovno torišče zamenjali. Priprava prijavitelcev – bilo jih je 80 – je trajala 9 mesecev. Na pot je odšlo 59 mož in 4 ženske, prevoz je opravila Lufthansa z Boeing 707. Odleteli so 11. januarja 1970 in s tem prišli v deževno vreme, v blatno dobo, kar ni bilo ravno ugodno. V višinah na 4000 m so imeli že precej novega snega. 62 udeležencev je stalo na vrhu Kiba, bele glave črnega kontinenta. Vse najtežje poti na vrh so ponovili alpinisti. 48 mož je prišlo na Mt. Kenio, ne glede na mnogo novega snega. Pristop na Nelion (5188 m) ocenjujejo s III–IV, novi sneg je oceno povišal. Dva udeleženca sta v južni steni Bationa (5199 m) zmogla novo smer na Point Pigott. Vse je šlo brez nezgod in brez nesreč. Novo smer sta speljala Reinhold Streif in Karl Pfeifer. Ocenila sta jo s V+

KITAJSKI OSEMTISOČAK je končno le Šiša Pangma (8013 m) (Shisha), ki ga Indijci imenujejo Gosainthan. To je zadnji osemtisočak in ker je v Tibetu, je zelo pozno prišel na vrsto. Kitajci so ga začeli oblegati l. 1963 in so pri oglednem vzponu prišli do 7160 m. L. 1964 pa

so postavili na noge veliko ekspedicijo s 195 udeleženci. Vodil jih je Hsu Čing. S seboj so imeli tudi močno znanstveno skupino. V baznem taborišču (5000 m) je bilo 18 šotorov za po 20 oseb, 10 manjših šotorov, kantine, bolnica, meteorološka postaja, predavalnica, vse z električno razsvetljavo. Aprila 1969 so postavili Kitajci šest višinskih taborov, najvišjega na 7700 m. 2. maja je bilo za naskok na vrh pripravljenih 10 mož. Tehnične težave niso bile velike, vreme lepo in Kitajci so uspeli. Njihov uspeh je potrdil G. O. Dyhrenfurth na podlagi fotografij, posebno panorame proti UJV, kjer se vrste vrhovi Molhamongjin (= Phole Gangčen 7661 m), Lapče Kang, Everest in Rolwaling Himal, v katerem sta Melungtse in Gaurishankar. Ta slika je za himalajskega papeža edini dokaz, da so Kitajci stali na Šiša Pangmi. Eduard Sternbach zatrjuje, da niso bili na glavnem vrhu, ampak na vzhodnem. Dyhrenfurth ne upa pritrditi Sternbachu in sklepa: Vsekakor je Šiša Pangma kitajski osemtisočak.

MNOŽIČNA EKSPEDICIJA V HINDUKUŠ naj bi proslavila 100-letnico obstoja salzburške sekcije ÖAV. Namen ekspedicije bo, da udeleženci spoznajo kulturo v Visokem Hindukušu, obenem pa dosežejo tudi visoke cilje, od 6000 do 7000 m. Ekspedicija bo na poti od 18. julija do 21. avgusta 1971.

DVAKRAT NA OSEMTISOČAKU, to zlepa ni usojeno smrtniku. Zdaj je menda živ edini Kurt Diemberger, ki ima dva za seboj: Broad Peak, 8051 m, v l. 1957, in Dhaulagiri I, 8167 m, v l. 1960. Dva osemtisočaka je spravil podse tudi legendarni Hermann Buhl (1932–1957): Nanga Parbat, 8125 m, v l. 1953 in l. 1957 Broad Peak v družbi z Diembergerjem. Med šerpami se s tem ponaša Pasang Dava Lama, ki je bil dvakrat na Čo Oju: najprej 1954 z dr. Tichyjem, nato še l. 1958 s Sonam Gyatso. Sonam Gyatso (1922 do 1968) je l. 1965 vodil indijsko odpravo na Everest. Dvakrat je bil na Everestu Navang Gombu, l. 1963 in 1965 (Alpinismus 1971/4).

JEAN CLAUDE KILLY, zmagovalec v smuku na olimpijskih igrah v Grenoblu, se je obnesel tudi kot gospodaren človek. Imel pa je srečo, da se je zanj pozanimal ameriški manager Mc. Cormack. Ta je izjavil, da bo s Killyjevim imenom v enem letu zbral milijon dolarjev. Sklenil je za Killyja vrsto zastopstev. Killy danes dela za velik avtomobilski koncern in iz svoje športne slave izžema, kar se največ da. Bajne je že dolarski milijonar. »Alpinismus« 12/1970 poroča v isti sapi, da se s Killyjem ne more meriti še slavnější Toni Sailer, o katerem smo že večkrat poročali.

Večkrat je zmagal na olimpiadi v Cortini, trikrat je bil svetovni prvak v Badgasteinu, fant od fare, ki mu je svet ležal pred nogami. Vendar se kljub velikim napovedim ni uveljavil niti v filmu niti kot popevkar. Izrabili so ga in nanj pozabili, v Evropi in v Ameriki. K sreči ima v Kitzbühlu pension, ki seveda dobro gre. Mimogrede: Toni Sailer se je kot 17-leten deček udeležil Herletovega smuka z vrha Mrzlega dola (Savinjskega sedla) in zmagal z velikim naskokom. Tekmoval je tudi njegov oče, že v letih, pa ni bil zadnji.

GEORGIJ ATANASOV je znan bolgarski alpinist, ki že dalj časa kot docent predava predmet alpinizem na visoki šoli za telesno vzgojo v Sofiji. Za seboj ima zahodno steno Druja, nekaj vzponov v Afriki, v Kavkazu in Pik Lenina 7134 m. Katedro za alpinizem ima v rokah že od l. 1950.

ERNANI FAÉ je bil v tridesetih letih zelo znana dolomitska osebnost, plezalski tovariš takim plezalcem, kot so bili Andrich, Tissi, Comici, Rudatis. Z Andrichem je l. 1936 preplezal severozahodno steno Punta Civetta, še danes spoštovano šestico. Zdaj je že 23 let v ZDA visoka osebnost v italijanskem konzulatu v New Yorku.

HOTEL EVEREST v višini 4000 m že razglaša svoje cene, čeprav še ni dograjen: 130 DM za eno posteljo, 200 DM za dvoposteljno sobo. Za eno noč kar precejšen denar, vsaj za naše pojme. Za kosilo bo treba odšteti 35 DM, ne pišejo pa o tem, kakšno bo. Kakor smo že poročali, je od Kathmanduja do hotela 14 dni hoda, od letališča, ki ga že grade, pa en dan. Strežno osebje bo v glavnem iz plemena Šerp. Gostje si bodo za 20 DM lahko za ves dan nabavili kisik, če se jim bo seveda zahotelo.

IHE, množična in enako nesrečna mednarodna ekspedicija na Everest 1971, je s svojim pratežem startala iz Trsta 22. dec. 1970. Odpeljal ga je parnik »Azija«. Bilo ga je za 30 ton, ameriških 6 ton je prišlo po drugi poti. S 30 tonami se je v Münchnu pri Sport-Schusterju trojica mož tri tedne ubadala s parkiranjem tovora. Za vse je bil odgovoren Hermann Köllensperger, sam himalajec in odgovorni uslužbenec firme. S 100 firmami je korespondiral in samo on porabil za IHE 300 delavnih ur. Moštvo IHE je štel 28 mož, imeli so 40 šerp in 20 specialnih nosačev za ledeniške razmere. Do baze je pratež nosilo 1000 nosačev.

TIROLSKI REKORD. L. 1970 je Tirolska, evropska dopustniška dežela par excellence, zabeležila obisk 3,2 milijonov inozemcev in imela 23,2 milijona nočitev. Skupno z domačimi gosti je znašalo število nočitev 24,9 milijonov. Tirolska ima

v gostiščih na razpolago 140 000 postelj, v privatnih hišah pa 128 000, to se pravi, 40 % avstrijskih zmogljivosti. L. 1970 je Tirolska s svojim turizmom prinesla 10 milijard šilingov, vsa Avstrija pa 25,3 milijarde. 50 % dohodka imajo Tiroinci od turizma. Razume se, da ima odprte investicijske možnosti. Vsako leto nastajajo na Tirolskem nove naprave z namenom, da bi gostom čim bolj ustregli in jih obdržali.

ALBERT EGGELER, mož iz Everesta, doma iz Berna, predsednik UIAA, je bil lani objavljn v SZ. Federacija alpinizma mu je razkazala Moskvo in Kavkaz.

VREME NA KREDARICI V MAJU 1971

Srednja mesečna temperatura zraka je znašala na Kredarici v letošnjem maju 1,1^o. Bila je za 1,2^o nad poprečkom obdobja 1955–1967.

Ekstremne temperature zraka pa so bile: maksimalna 10,7^o dne 18. maja, minimalna -4,4^o dne 28. maja. Absolutna temperaturna ekstrema Kredarice v maju pa sta: maksimum 14,0^o (dne 29. maja 1967) in minimum -15,8^o (dne 7. maja 1957).

Srednja mesečna oblačnost se je nasproti predhodnemu mesecu neznatno zvišala. Heliograf je na Kredarici registriral skupno 163 ur s sončnim sijem, kar je 35 % od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija.

Skupno je v maju padlo na Kredarici 121 mm padavin, kar je 79 % normalne vrednosti. Padavine so padale deloma kot dež, deloma kot sneg. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena največja debelina je merila 276 cm.

F. Bernot

VREME NA KREDARICI V JUNIJU

Letošnji junij je bil na Kredarici razmerna hladen, kajti srednja mesečna temperatura je znašala samo 1,8^o, medtem ko znaša junijski temperaturni popreček obdobja 1955–1967 na Kredarici 3,6^o.

Ekstremni temperaturi zraka sta bili: maksimum 9,7^o (23. jun.), minimum -4,7^o (12. jun.).

Srednja mesečna oblačnost (7,4) se je nasproti predhodnemu mesecu znatno zvišala. Zato je bilo tudi število ur s sončnim sijem zelo nizko: 99 ur ali 21 % od maksimalnega možnega trajanja.

V skupno 24 padavinskih dneh je padlo 207 mm padavin, kar je 90 % od normalne vrednosti za ta mesec. Prevladovala so padavine v obliki dežja, dasi je nekajkrat vmes tudi še snežilo. Snežna odeja je ležala 27 dni, njena maksimalna debelina je merila 101 cm.

F. Bernot.

» ELEKTRO GORICA «

s poslovnimi enotami: Gorica, Koper, Sežana, Tolmin dobavlja električno energijo industriji in široki potrošnji Slovenskega primorja. Projektira in gradi daljnovode, transf. postaje in omrežja. Izvaja hišne priključke in inštalacije vseh vrst. Vršni usloge in popravila vseh električnih aparatov v lastnih servisnih delavnicah.

PODJETJE ČZP » SOČA « GORICA

v Šempetru s svojimi delovnimi enotami: tiskarna, kartonaža, založba in knjigarna »Naša knjiga« v Novi Gorici, Ajdovščini, Šempetru in Vipavi nudi delovnim organizacijam in občanom kvalitetne in konkurenčne grafične storitve in vse kar potrebujejo za pisarniško poslovanje. Se priporočamo!

TISKARNA

JOŽE MOŠKRIČ

Ljubljana, Nazorjeva 6

Telefon 21-296

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

STAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

BOMBAŽNA PREDILNICA IN TKALNICA TRŽIČ

Predilnica — Sukančarna — Tkalnica — Belilnica — Barvarna —
Apretura

proizvaja:

kvalitetne bombažne tkanine, surove in beljene v širini 0—200 cm,
industrijsko prejo do številke Nm 50,
prejo za domačo obrt in sicer mulle, double, knitting in hordwater.

ZDRUŽENE PAPIRNICICE VEVČE - LJUBLJANA

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču nove papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo.

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij.

V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto.

Zahtevajte vzorce!

»ŽIVINOPROMET GORICA« NOVA GORICA

Nudi cenj. potrošnikom v lastnih mesnicah kvalitetno sveže meso vseh vrst ter mesne in mlečne izdelke po konkurenčnih cenah.

Združeno železniško transportno podjetje — Ljubljana

TRANSPORTNO PODJETJE LJUBLJANA

Prevaža potnike in blago po železnici v tuzemskem in mednarodnem javnem prometu

NA RAZPOLAGO SO VAM:

- vse informacije in usluge v zvezi s prevozom potnikov in blaga,
- hitri motorni vlaki,
- spalni in jedilni vozovi,
- gostinske storitve na postajah in v vlakih,
- skupinska in posebna potovanja,
- prevzemi in dostava blaga na dom,
- kombinirani prevozi,
- posebni sezonski vlaki.

